

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

FAKULTA PEDAGOGICKÁ

KATEDRA ČESKÉHO JAZYKA A LITERATURY

SOUČASNÁ VÝUKA ČESKÉHO JAZYKA VE VÍDNI

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Bc. Rosalie Machalová

Učitelství pro střední školy, obor Učitelství českého a německého jazyka pro SŠ

Vedoucí práce: doc. PhDr. Milan Hrdlička, CSc.

Plzeň 2023

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně
s použitím uvedené literatury a zdrojů informací.

V Plzni, 30. června 2023

.....

vlastnoruční podpis

Poděkování

Jmenovitě bychom chtěli poděkovat Mag. Heleně Huber, Mag. Evě Zojer a Mag. Julii Kotrbeletz ze Školského spolku Komenský a Dr. Naděždě Salmhoferové z Vídeňské univerzity, bez kterých by tato práce nemohla vzniknout. Děkujeme také vedoucímu práce doc. PhDr. Milanovi Hrdličkovi CSc., za cenné rady a připomínky.

ANOTACE

Diplomová práce se zabývá současnou výukou českého jazyka ve Vídni, a to jak v univerzitním, tak i v mimouniverzitním prostředí. V dané problematice jsou nejprve přiblíženy stávající formy výuky češtiny v zahraničí a následně je zmapována historie a současnost výuky češtiny ve Vídni. Dílčím cílem práce je provedení terénního výzkumu ve Vídni, klíčovým výzkumným souborem je Institut slavistiky na Vídeňské univerzitě a Školský spolek Komenský. Za pomoci fundované analýzy jsou předloženy komunikační kompetence žáků/studentů v češtině a vybrané potíže při akvizici češtiny. Prostřednictvím metody rozhovoru a dotazníku jsou následně shrnuty současné aspekty výuky češtiny na obou institucích.

ANNOTATION

The master thesis deals with the contemporary teaching of the Czech language in Vienna in the university and non-university environment. First, the current forms of Czech language teaching abroad are presented and then the history and present of Czech language teaching in Vienna is mapped. A subject of the thesis is to conduct field research in Vienna, with the Institute of Slavonic Studies at the University of Vienna and the Komenský Association as the key research group. With the help of an analysis, the communicative competence of pupils/students in Czech and selected difficulties in the acquisition of Czech are presented. Through the interview and questionnaire method, current aspects of Czech language teaching at both institutions are then summarized.

KLÍČOVÁ SLOVA

Český jazyk, Vídeň, Rakousko, výuka českého jazyka v zahraničí, Vídeňská univerzita, Institut slavistiky na Vídeňské univerzitě, Školský spolek Komenský, bilingvismus, čeština jako cizí jazyk, německý jazyk.

KEYWORDS

Czech, Vienna, Austria, Czech language teaching abroad, University of Vienna, The Institute of Slavonic Studies at the University of Vienna, The Komenský association, bilingualism, Czech as a foreign language, German.

OBSAH

ÚVOD	7
1 TEORETICKÁ ČÁST.....	9
1.1 VÝUKA ČEŠTINY VE SVĚTĚ.....	9
1.1.1 ČESKÁ ŠKOLA BEZ HRANIC	10
1.1.2 LEKTORÁTY ČESKÉHO JAZYKA A LITERATURY.....	11
1.1.3 KRAJANSKÝ VZDĚLÁVACÍ PROGRAM.....	12
1.1.4 ERASMUS + ...	13
1.1.5 ČESKÁ CENTRA	13
1.1.6 EVROPSKÉ ŠKOLY	13
1.1.7 ONLINE VÝUKA ČEŠTINY V ZAHRANIČÍ.....	14
1.2 VÝUKA ČEŠTINY V RAKOUSKU	15
1.2.1 HISTORIE VÝUKY ČEŠTINY NA VÍDEŇSKÉ UNIVERZITĚ.....	17
1.2.2 SOUČASNÁ VÝUKA ČEŠTINY NA VÍDEŇSKÉ UNIVERZITĚ	20
1.2.3 HISTORIE VÝUKY ČEŠTINY VE ŠKOLSKÉM SPOLKU KOMENSKÝ.....	22
1.2.4 SOUČASNÁ VÝUKA ČEŠTINY VE ŠKOLSKÉM SPOLKU KOMENSKÝ.....	33
2 PRAKTICKÁ ČÁST	37
2.1 METODOLOGIE VÝZKUMU	37
2.1.1 CÍLE VÝZKUMU.....	37
2.1.2 VÝZKUMNÉ OTÁZKY.....	38
2.1.3 VÝZKUMNÝ SOUBOR.....	38
2.1.4 CHARAKTERISTIKA VÝZK. VZORKU PRO PRVNÍ DÍLČÍ CÍL PRAKTICKÉ ČÁSTI	38
2.1.5 METODY VÝZKUMU PRO PRVNÍ DÍLČÍ CÍL PRAKTICKÉ ČÁSTI	39
2.1.6 CHARAKTERISTIKA VÝZK. VZORKU PRO DRUHÝ DÍLČÍ CÍL PRAKTICKÉ ČÁSTI	40
2.1.7 METODY VÝZKUMU PRO DRUHÝ DÍLČÍ CÍL PRAKTICKÉ ČÁSTI	41
2.1.8 HYPOTÉZY.....	42
2.2 VÝZKUM KOMUNIKAČNÍCH KOMPETENCÍ ŽÁKŮ	44
2.2.1 LEXIKOLOGIE	44
2.2.2 MORFOLOGIE	56
2.2.3 SYNTAX.....	63
2.3 SOUČASNÉ ASPEKTY VÝUKY ČEŠTINY VE VÍDNI.....	68
2.3.1 VÍDEŇSKÁ UNIVERZITA	68
2.3.2 ŠKOLSKÝ SPOLEK KOMENSKÝ.....	72
2.3.3 ANALÝZA VÝSLEDKŮ DOTAZNÍKOVÉHO ŠETŘENÍ.....	76
2.3.4 SOUHRNNÉ VYHODNOCENÍ DOTAZNÍKOVÉHO ŠETŘENÍ	89
2.3.5 SOUHRNNÉ VYHODNOCENÍ VÝZKUMNÝCH OTÁZEK.....	92
3 ZÁVĚR.....	94
4 RESUMÉ	98
5 SUMMARY.....	100

6	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A PRAMENŮ.....	102
7	SEZNAM GRAFŮ A TABULEK.....	108
8	SEZNAM PŘÍLOH	109
9	PŘÍLOHY.....	I

ÚVOD

Ptáme-li se, jakou pozici zaujímá čeština v současné globalizované společnosti, odpověď nás možná překvapí – ač se to zdá neuvěřitelné, existují dnes české komunity téměř všude po světě a čeština je dokonce ve 24 zemích EU oficiálně uznaným menšinovým jazykem.¹ Jednou z těchto zemí je také Rakousko, jež je předmětem našeho výzkumu.

Za vznikem této práce stojí nejenom naše zvědavost o postavení češtiny ve světě, ale také nás jako budoucí učitele zajímá, jaké jsou v zahraničí možnosti vzdělávání v češtině a jak velká je po něm v současnosti poptávka. Jsme si však vědomi toho, že se jedná o rozsáhlé téma, které bychom nebyli schopni dostatečně důkladně prozkoumat a analyzovat, proto je pozornost nasměrována blíže k Rakousku, konkrétně k tématu současné výuky českého jazyka ve Vídni. Abychom získali optimální množství dat, rozhodli jsme se zde provést terénní výzkum po dobu 3 měsíců. Volba Vídně souvisí jednak s naším povědomím o tamější dlouhodobé výuce češtiny a jednak s předem stanoveným kritériem pro tvorbu práce – konkrétně jde o to, pokusit se v ní propojit naše aprobační předměty český jazyk a německý jazyk, ke kterým máme velmi blízký vztah.

Práce je rozdělena na teoretickou a praktickou část a za hlavní cíl si klade *přiblížit na základě dostupných dat i vlastní průzkumné sondy současnou výuku českého jazyka ve Vídni, a to jak v univerzitním, tak i v mimouniverzitním prostředí.*

Pro teoretickou část jsou stanoveny dva dílčí cíle, konkrétně *přiblížit v přehledu stávající formy výuky češtiny v zahraničí a zmapovat na základě dostupných materiálů historii a současnost výuky češtiny v Rakousku (bohemistika na Vídeňské univerzitě, Školský spolek Komenský).* Tuto část tvoří dvě kapitoly a čtyři podkapitoly. V kapitole *Výuka češtiny ve světě* předkládáme seznam nejznámějších organizací, institucí a programů zprostředkovávajících výuku češtiny ve světě a jejich projekty, které se o podporu a rozvoj češtiny v zahraničí zaslужují. Kapitola *Výuka češtiny v Rakousku* pojednává o prvních zmínkách výuky češtiny v Rakousku a bezprostředně na ni navazují čtyři podkapitoly mapující historii a současnost výuky češtiny na *Institutu slavistiky Vídeňské univerzity*

---

¹ NOVOTNÁ GOLUBIČOVÁ, Táňa. Abychom zachovali jazykovou rozmanitosť, potrebujeme iniciatívu Minority SafePack. *Euractiv* [online]. 2021 [cit. 2023-06-28]. Dostupné z: <https://euractiv.cz/section/aktualne-eu/opinion/abychom-zachovali-jazykovou-rozmanitosť-potrebujeme-iniciatívu-minority-safepack/>

a ve *Školském spolku Komenský*. Zdůvodnění výběru těchto dvou institucí podrobněji rozebíráme v kapitole *Metodologie výzkumu*.

V praktické části se pokusíme splnit dva dílčí cíle, a to *popsat úroveň komunikačních kompetencí žáků a začek (dále jen žáků) v češtině a předložit vybrané potíže při akvizici češtiny a pojednat o současných aspektech výuky češtiny se zaměřením na relevantní ukazatele (počty studentů, jejich národnostní složení aj.)*. Tato část se skládá ze tří kapitol a několika podkapitol. V kapitole *Metodologie výzkumu* uvádíme přesné kroky a postupy, jak bychom chtěli dosáhnout vytyčených cílů. V následující kapitole se snažíme postihnout komunikační kompetence žáků v češtině, a to na základě fundované obsahové analýzy mluveného a psaného projevů žáků. Prostřednictvím metody rozhovoru, hospitace a dotazníku charakterizujeme v poslední kapitole za pomoci reprezentativního výzkumného vzorku – Institutu slavistiky Vídeňské univerzity a Školského spolku Komenský – současné aspekty výuky češtiny ve Vídni.

1 TEORETICKÁ ČÁST

Teoretická část vznikla na základě rešerše odborné literatury a dalších zdrojů. Rešerše byla zaměřena na shromáždění teoretických poznatků o výuce češtiny ve světě a o historii a současnosti výuky češtiny na Institutu slavistiky na Vídeňské univerzitě a ve Školském spolku Komenský. Primární zdroje byly získány z odborné literatury a z databáze *Jstor*. Využitými sekundárními zdroji jsou především oficiální webové stránky jednotlivých organizací, programů, institucí a projektů, jež se podílí na expanzi českých škol v zahraničí, a oficiální webové stránky Školského spolku Komenský a Vídeňské univerzity.

1.1 VÝUKA ČEŠTINY VE SVĚTĚ

V dnešní době otevřené možnostem pro svobodné cestování a zahraniční mobilitu již dávno neplatí, že se výuka češtiny vymezuje pouze k hranicím našeho státu. Dokonce má ve světě dlouholetou tradici. Stojí za tím především migrace, ke které v minulosti docházelo nejčastěji z důvodů „válečných, politických, hospodářských, náboženských, ale i přírodních v podobě různých katastrof.“² V reakci na to se v zahraničí postupně formovala česká diaspora. Tou se rozumí náboženská nebo etnická skupina žijící dlouhodobě na území jiného státu.³

V posledních letech, zejména po roce 1989, zájem u diaspory o český jazyk stále roste. Ministerstvo zahraničních věcí odhaduje, že v současnosti žije ve světě kolem 2 až 2,5 milionu českých krajanů.⁴ Jedním z důvodů, proč se Češi stěhují do zahraničí, je partner cizinec. V důsledku toho dochází k uzavírání národnostně smíšených manželství, resp. partnerství.⁵ Současným zaznamenaným trendem je vysoký nárůst počtu dětí, které se „rodí

---

² LACHOUT, Martin. *Bilingvismus a bilingvní výchova na příkladu bilingvismu česko-německého*. Praha: Togga, 2017. ISBN 978-80-7476-128-7., s. 15

³ Pojem diaspora. *SCS. ABZ. CZ: Slovník cizích slov* [online]. c2005 - 2023 [cit. 2023-06-24]. Dostupné z: <https://slovník-cizich-slov.abz.cz/web.php/slovo/diaspora>

⁴ Počet českých krajanů v zahraničí. Ministerstvo zahraničních věcí České republiky [online]. Praha [cit. 2023-06-24]. Dostupné z:

https://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/vyrocní_zpravy_a_dokumenty/poskytnute_informace/pocet_cestovnych_krajanu_v_zahranici.html

⁵ LACHOUT, Martin. *Bilingvismus a bilingvní výchova na příkladu bilingvismu česko-německého*. Praha: Togga, 2017. ISBN 978-80-7476-128-7., s. 14 – 15

ve smíšených manželstvích, v roce 2017 to byly už dokonce děti dětí první vlny porevoluční migrace.“⁶

Pro život v cizině se Češi velice často rozhodují také z důvodu lepších pracovních podmínek či kvalitnějšího školství. Většině z nich záleží na tom, aby jejich děti neztratily kontakt se svým mateřským jazykem a nezapomněly, odkud pochází. Proto jsou nakloněni výuce v zahraničních českých školách, které dětem spojení se svým rodným krajem umožňují. Nabídka je různorodá – někteří žáci se mohou vzdělávat na zahraničních školách a souběžně pár hodin týdně nebo o víkendech navštěvovat kurzy češtiny společně se svými vrstevníky na českých školách. Většina českých škol rovněž nabízí plnohodnotné vzdělávání v českém jazyce, některé dokonce i možnost vykonání maturitní zkoušky platné i na území České republiky. Pro děti, které žijí mimo oblast krajských spolků a českých škol, existují dnes již i formy distanční výuky češtiny.⁷

V následujících podkapitolách předkládáme přehled několika organizací, institucí a projektů, jež se podílejí na realizaci výuky češtiny ve světě.

1.1.1 ČESKÁ ŠKOLA BEZ HRANIC

Počáteční krok směrem k rozšíření podpory výuky češtiny v zahraničí, která by umožnila budoucím žákům nejenom nadále udržovat a rozvíjet mateřský jazyk, ale také posilovat svůj vztah k českému národu a svým kořenům, učinila v Paříži na podzim roku 2003 Lucie Slavíková-Boucher. Díky její iniciativě na podporu setkávání tamních česky hovořících dětí a dlouhodobé vytrvalosti vznikaly v počátečních letech české školy v různých evropských městech a v roce 2009 bylo založeno neziskové občanské sdružení *Česká škola bez hranic* (dále jen ČŠBH), jež se vedle ustavičné podpory šíření českého jazyka a české kultury do Evropy zasloužilo i o budování sítě českých škol s takzvanými partnerskými školami v dalších světových kontinentech. Díky jejich součinnosti má dnes možnost se téměř 3800 žáků⁸ učit češtinu v bezmála stovce škol v různých koutech světa,

---

⁶ CO JE ČESKÁ DIASPORA. *Česká diaspora: Czech diaspora* [online]. c2023 [cit. 2023-06-24]. Dostupné z: <http://ceskadiaspora.cz/?id=98>

⁷ Česká škola bez hranic, z.s., 2022, XIV. mezinárodní konference českých škol v zahraničí 2022 - PONDĚLÍ 25. 7. - zahájení, Youtube video. [cit. 2023-06-24]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=WZOSr3TwjZk>

⁸ Tamtéž

jako například v Londýně, Berlíně, Curychu, Drážďanech, Baltimoru, Chicagu, Karlsruhe, Neapoli, Sydney, Římě a v mnoho dalších městech.⁹

Všechny školy pod záštitou tohoto sdružení poskytují vzdělávání v češtině pro děti od 18 měsíců do 15 let a řídí se vlastním vzdělávacím programem odpovídajícím požadavkům *Rámcového vzdělávacího programu* českého ministerstva školství. Výuka je koncipována s důrazem na vzdělávací obory, jako je *Jazyk a jazyková komunikace, Člověk a jeho svět, Dějepis, Výchova k občanství a Zeměpis*. Záměrem spolku ČŠBH je rozvíjet komunikační kompetence žáků v českém jazyce a poskytovat jim znalosti v oblasti „české kultury, zvláště literatury, struktury českého jazyka, dějin českých zemí, zeměpisu České republiky, národních symbolů, jako mají jejich vrstevníci vyrůstající ve vlasti.“¹⁰ Skrze tyto vzdělávací oblasti se škola snaží v žácích uchovávat a upevňovat pocit české národní identity a usiluje o to, aby se jim dostalo stejné kvality vzdělávání jako v České republice.

Každý rok sdružení organizuje *Mezinárodní konferenci českých škol v zahraničí*. Naposledy tato konference proběhla 25. až 29. července 2022 v Praze. Při této příležitosti se již po čtrnácté setkali učitelé z různých českých škol ve světě, aby navzájem sdíleli své postřehy a zkušenosti, poukázali na důležitost rozvíjení krajanských komunit v cizině a projednávali s ministrem zahraničních věcí a ministrem školství, mládeže a tělovýchovy stěžejní otázky týkající se zkvalitňování výuky a prohlubování vzájemné spolupráce.¹¹

1.1.2 LEKTORÁTY ČESKÉHO JAZYKA A LITERATURY

Jednou z organizací, jež je podporována Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy České republiky (dále jen MŠMT), respektive Domem zahraniční spolupráce (dále jen DZS), jsou *lektoráty českého jazyka a literatury* v zahraničí. Představují důležitý nástroj pro šíření českého jazyka a české kultury ve světě a jsou orientovány především na vysoké školy. Výuka je vedena zkušenými lektory a lektorkami, již byli na daný akademický rok zvoleni ve výběrovém řízení pod vedením *Komise pro lektoráty Programu podpory českého kulturního dědictví v zahraničí*. Zapojit se mohou všichni absolventi

---

⁹ Historie. *Česká škola bez hranic* [online]. Praha, 2016 [cit. 2023-06-28]. Dostupné z: <https://csbh.cz/o-nas/historie/>

¹⁰ *Vzdělávací program ČESKÝCH ŠKOL BEZ HRANIC: (a jim metodicky příbuzných zahraničních škol)* [online]. In: 31. ledna 2010 [cit. 2023-06-28]. Dostupné z: https://csbh.cz/wp-content/uploads/2020/06/Vzdelavaci_program_CSBH_ukazka.pdf, s. 7

¹¹ *Česká škola bez hranic, z. s., 2022, XIV. mezinárodní konference českých škol v zahraničí 2022 - PONDĚLÍ 25. 7. - zahájení*, Youtube video. [cit. 2023-06-24]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=WZOSr3TwjZk>

vysokoškolského studia (magisterský, případně doktorský studijní program) v oboru český jazyk a literatura, ideálně v kombinaci s příslušným cizím jazykem dané země, ve které chtějí vyučovat. V nabídce je 35 lektorátů ve 23 zemích světa, například v Polsku, Belgii, Francii, Chorvatsku, Gruzii, Itálii, Číně, Indii, Tchaj-wanu ad.¹²

O zkušenostech s výukou v zahraničí včetně sdílení metod a přístupů k výuce jednotlivých lektorů a lektorek si lze přečíst v příspěvcích uveřejněných v elektronickém časopisu *Krajiny češtiny*, jenž je od roku 2009 DZS vydáván.

1.1.3 KRAJANSKÝ VZDĚLÁVACÍ PROGRAM

Vedle lektorátů zaměřených na vysokoškolskou výuku zprostředkovává DZS v rámci tzv. *Krajanského vzdělávacího programu* také výuku českého jazyka pro krajanské komunity v zahraničí v různých typech škol (základní školy, konzervatoře, střední školy, vysoké školy). Úkolem vybraných učitelů je rovněž podpora zájmu o výuku českého jazyka a uchování české identity v příslušných komunitách. U této příležitosti se mohou do výuky zapojit absolventi vysokoškolského studia (magisterský program) a vyjet zpravidla na jeden školní rok do ciziny. I v tomto případě se nabídka neomezuje pouze na evropské země, ale vybírat lze i z těch jihoamerických, jako je Argentina, Brazílie, Paraguay. Další z možností je také Rusko, USA (Chicago) a Austrálie (Adelaide) s výjezdy na Nový Zéland (Dunedin a Tauranga).¹³

Dále krajanský vzdělávací program, jež je pod záštitou MŠMT, DZS, Ministerstva zahraničních věcí a Ministerstva zdravotnictví, „každoročně poskytuje krajanům 15 stipendijních míst ke studijním pobytům v délce dvou semestrů na veřejných vysokých školách v České republice, nabízí krajanům 60 stipendijních míst ve čtyřtýdenním jazykovém kurzu v České republice, přijímá 20 vyučujících z řad příslušníků krajanských komunit do dvoutýdenního kurzu metodiky výuky českého jazyka a poskytuje podporu krajanským spolkům, které se účastní vzdělávání v rámci projektu Česká škola bez hranic

---

¹² Program podpory českého kulturního dědictví v zahraničí: Lektori českého jazyka a literatury na univerzitách. *Dům zahraniční spolupráce* [online]. [cit. 2023-06-28]. Dostupné z: <https://www.dzs.cz/program/program-podpory-ceskeho-kulturniho-dedictvi-v-zahranici#lektori-ceskeho-jazyka-literatury-na-univerzitach>

¹³ Program podpory českého kulturního dědictví v zahraničí: Učitelé češtiny u krajanů. *Dům zahraniční spolupráce* [online]. [cit. 2023-06-28]. Dostupné z: <https://www.dzs.cz/program/program-podpory-ceskeho-kulturniho-dedictvi-v-zahranici#ucitele-cestiny-u-krajanu>

a podobných projektů zaměřených na výuku českého jazyka a reálií v zahraničí formou poskytování peněžních darů.“¹⁴

1.1.4 ERASMUS +

Pod vedením DZS se úspěšně realizuje také projekt *Erasmus+*, který organizuje v rámci jedné z mnoha aktivit praktické stáže v zahraničí pro vyučující češtiny. „Kurzy českého jazyka nabízejí i četné další jazykové školy a instituce“, například Školský spolek Komenský (jež bude předmětem zkoumání v této práci), německo-české gymnázium v Pirně, desítky kurzů češtiny v Sasku, Bavorsku a jiných slovanských zemích.¹⁵

1.1.5 ČESKÁ CENTRA

Další příspěvkovou organizací jsou rovněž *Česká centra*, jež reprezentují Českou republiku v zahraničí v oblasti kultury v tom nejširším spektru.¹⁶ Zaslouhují se o budování a péči o „vztahy se zahraniční veřejností“ celkem ve svých 26 pobočkách na 4 kontinentech, z toho ve 14¹⁷ z nich zprostředkovávají také výuku češtiny a „podílí se na organizaci certifikovaných jazykových zkoušek“ na úrovni A1 – C1 dle SERR.¹⁸

1.1.6 EVROPSKÉ ŠKOLY

O rozvoj výuky češtiny ve světě se zaslouhují také *Evropské školy*, jež zajišťují vzdělávání v mateřském jazyce především „pro děti pracovníků institucí Evropské unie“, ale také pro „dětí pracovníků ze stálých reprezentací a dalších zastoupení“. Tyto děti se na Evropských školách mohou vzdělávat zdarma. V případě volných kapacit je vzdělávání umožněno i dětem zájemců z řad soukromých společností, ti již ale musí platit

---

¹⁴ KRAJANSKÝ VZDĚLÁVACÍ PROGRAM. *Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy* [online]. [cit. 2023-06-28]. Dostupné z: <https://www.msmt.cz/mezinarodni-vztahy/krajansky-vzdelavaci-program-1>

¹⁵ HRDLÍČKA, Milan. *Kapitoly o češtině jako jazyku nemateřském*. Praha: Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum, 2019. *Studia philologica Pragensia*. ISBN 978-80-246-4285-7., s. 15

¹⁶ Jazykové kurzy a podpora bohemistiky ve světě: Systematicky rozšiřujeme výuku českého jazyka v zahraničí. *Česká centra: Czech centres* [online]. [cit. 2023-06-28]. Dostupné z: <https://www.czechcentres.cz/about-us/our-mission/teaching-czech-and-promoting-czech-studies>

¹⁷ Pobočky se nachází v Berlíně, Budapešti, Bukurešti, Kyjevě, Londýně, Milánu, Mnichově, Moskvě, New Yorku, Paříži, Sofii, Tokiu, Varšavě a Vídni.

¹⁸ Česká centra: Posilujeme dobré jméno Česka ve světě. *Česká centra: Czech centres* [online]. [cit. 2023-06-28]. Dostupné z: <https://www.czechcentres.cz/about-us>

školné dle smluv uzavřených s *Nejvyšší radou Evropských škol*.¹⁹ Vzdělávání je poskytováno pro žáky mateřských, základních a středních škol, přičemž středoškolské vzdělání je ukončeno „vykonáním maturitní zkoušky *European Baccalaureate*“, jež je uznávaná českou vládou.²⁰ Agenda těchto vzdělávacích institucí je plně v rukou MŠMT, DZS a České školní inspekce (dále jen ČŠI) – ti vzájemně podporují aktivity všech učitelů působících celkem v 13 Evropských školách²¹ a organizují výběrová řízení pro možnost výjezdu a pobytu v 6 zemích.²² V současné době na školách studuje přibližně 28 750 studentů.²³

1.1.7 ONLINE VÝUKA ČEŠTINY V ZAHRANIČÍ

Zahranční české děti, které nežijí v blízkosti krajanských škol, mohou absolvovat online výuku češtiny, již zřizuje například nezávislý dobrovolnický spolek *Krajánek*. Spolek se tímto projektem snaží řešit „současné nedostatky ve vzdělávání českých dětí v zahraničí“, mezi něž řadí především malé množství krajanských spolků nebo českých škol ve světě. V některých oblastech neexistují vůbec. Možnost učit se češtinu v distanční podobě tak dává žákům alespoň nějakou šanci na uchování a dlouhodobé pěstování jejich vztahu ke své mateřské zemi a českému jazyku. Mimo to online výuka sblíží tyto děti s jejich vrstevníky, kteří se v různých koutech světa nachází ve stejné situaci.²⁴

Podobné projekty, které se snaží formou online výuky češtiny udržet žáky v kontaktu s jejich mateřštinou, má na starosti například americká organizace *Česká škola ve světě* nebo zlínská *Škola Březová*.

---

¹⁹ ZÁKLADNÍ INFORMACE O EVROPSKÝCH ŠKOLÁCH. *Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy* [online]. [cit. 2023-06-28]. Dostupné z: <https://www.msmt.cz/mezinarodni-vztahy/zakladni-informace-o-evropskych-skolach>

²⁰ Výjezdy a pobyty. *Dům zahraniční spolupráce* [online]. [cit. 2023-06-28]. Dostupné z: <https://www.dzs.cz/program/ucitele-evropskych-skol/vyjezdy-pobyty>

²¹ Těmi jsou Alicante, Bergen, Brusel I v Uccle + Berkendael, Brusel II ve Woluwe + Evere, Brusel III v Ixelles, Brusel IV v Laekenu, Frankfurt, Karlsruhe, Lucemburk I v Kirchbergu, Lucemburk II v Mamer, Mol, Mnichov, Varese)

²² Mezi zapojené země patří Německo, Belgie, Španělsko, Itálie, Lucembursko a Nizozemsko.

²³ Les missions des Ecoles européennes. *Schola Europaea* [online]. [cit. 2023-06-28]. Dostupné z: <https://www.eursc.eu/fr/European-Schools/missions>

²⁴ Výuka: O projektu. *Krajánek ve světě* [online]. [cit. 2023-06-28]. Dostupné z: <https://www.krajanekvesvete.cz/vyuka/>

1.2 VÝUKA ČEŠTINY V RAKOUSKU

První zmínky o výuce češtiny v Rakousku byly zaznamenány již v období pozdního středověku. Dlouhá léta však výuka probíhala spíše na soukromé úrovni v rodu Habsburků a později ve šlechtických kruzích. Současně se ale ve Vídni zvyšoval podíl českého obyvatelstva a již od počátku 17. a 18. století, především však v 19. století, zde působila z uměleckých či politických sfér řada českých osobností, která v této zemi hledala uspokojivější životní podmínky a zároveň se pokoušela obnovit své české sebeurčení. Patřili mezi ně např. „čeští lékaři Jiří Procháska, Karel Rokytanský, Josef Škoda, Eduard Albert, ale také např. cestovatel Emil Holub, malíři Vojtěch Hynais, František Kupka, Karel Svoboda nebo František Tkadlík. Velkou část představovali hudebníci a barokní skladatelé, jako Josef A. Štěpán, Pavel a Antonín Vranický, Jan Křtitel Vaňhal atd. nebo literáti, např. Jan Janča, Jaromír Doležal, Helena Malířová a další.“²⁵

Stále se zvyšující počet Čechů v Habsburské monarchii však nebyl hlavním důvodem ke zřízení institucí pro výuku češtiny. V roce 1740 nastoupila na základě pragmatické sankce na trůn Marie Terezie dostávající se opakovaně do sporů téměř se všemi evropskými dvory, především pak s bavorským vévodou Karlem Albrechtem, který se nedokázal spokojit s ženou na trůnu, rozhodl se proto dobýt Prahu a roku 1741 se nechal v Praze prohlásit za českého krále. Pod pohrůžkou majetkové konfiskace si Karel na svoji stranu získal většinu českých stavů, Marii Terezii podporovala jen malá část šlechtických rodů, mezi nimiž byli např. vlivní Kinští. Hodnosti krále si však Karel příliš dlouho neužil, pouhý rok po své korunovaci byl donucen svá vojska stáhnout a trůnu se vzdát. Hned roku 1743 se dala v Praze sama korunovat Marie Terezie. Kolaboraci českých stavů nakonec neodsoudila, jelikož potřebovala jejich podporu v bojích proti Prusku, jež se odehrávaly často právě na českém území. Z tohoto důvodu bylo žádoucí, aby vedoucí činitelé státu, vojska i úředníci komunikovali česky.²⁶

Ačkoliv se vláda Marie Terezie nesla v duchu státněpolitického centralismu a snahy o jazykovou jednotu (tzn., že oficiálním jazykem měla být pouze němčina), nebylo např. pro úředníky, lékaře, soudce či obchodníky jednoduché komunikovat s nižšími vrstvami

---

²⁵ NEWERKLA, Stefan Miachel. Vídeň a její Češi. *Bohemistika* [online]. 2005, (3) [cit. 2023-06-13]. ISSN 1642–9893. Dostupné z: https://www.bohemistika.pl/artykuly/2005/ART_Newerkla.pdf, s. 160 – 163

²⁶ NEWERKLA, Stefan Michael. Dějiny výuky češtiny v Rakousku. In: PLESKALOVÁ, Jana a kol. *Kapitoly z dějin české jazykovědné bohemistiky*. Praha: Academia, 2007, s. 580 – 618. ISBN 978-80-200-1523-5., s. 580

českého obyvatelstva německy, neboť tato vrstva němčinu neovládala. To byl jeden ze začátečních impulsů ke zřízení prvních českých lektorátů a učitelských míst. Tradice institucionalizované výuky češtiny ve Vídni tedy přetrvává díky Marii Terezii od roku 1746 nepřetržitě až dodnes.²⁷

Ještě roku 1746 bylo zřízeno *Tereziánium* na zámku Favorita na Vídeňce (později za Františka I. bylo přejmenováno na *Tereziánskou akademii* často označovanou také jako *Tereziánská rytířská akademie*). Jednalo se o školu řízenou jezuitou, kteří poskytovali vzdělávání synům katolické šlechty ve věku od osmi let. Předmětem výuky byly tzv. vyšší vědy, jazyky (mimo jiné i čeština) a šlechtické dovednosti (tanec, šerm, jízda na koni). Prvním učitelem češtiny se zde stal Jan Václav Pohl, který vyučoval podle mluvnice *Čechořečnosti* od Václava Jana Rosy. Sám Pohl během své působnosti na Tereziánské akademii vydal dvě gramatiky – *Grammatica linguae Bohemicae* a *Neuverbesserte Böhmische Grammatik*. Po Pohlově smrti na místo učitele češtiny nastoupil Josef Werschauser, jenž „vyučoval češtině také arcivévody císařské rodiny“. Od roku 1805 se poté o pozici učitelů češtiny ucházeli zájemci z řádu piaristů.²⁸

Ačkoliv Tereziánium na Vídeňce funguje dodnes, výuka češtiny zde po druhé světové válce probíhala velmi sporadicky a v současnosti již na seznam vyučovaných jazyků na této škole nepatří.

Možnost vzdělávat se česky nabízela v té době také *Vídeňská reálná škola při Polytechnickém institutu* (dnes *Technische Universität Wien*). Jelikož zde byla výuka jazyků nepovinná, pro učitele to znamenalo pracovat na dobrovolnické bázi zadarmo, a proto se dlouho nedařilo žádného učitele češtiny sehnat. Teprve 23. června 1808 se o toto místo ucházel Jan Nepomuk Norbert Hromádka, který zde zůstal až do své smrti roku 1850. I na tomto institutu se po druhé světové válce kurzy češtiny zrušily. Zájem o češtinu však mezi studenty převládá dodnes a někteří z nich absolvují kurzy češtiny například v *Institutu slavistiky Vídeňské univerzity*.²⁹

---

²⁷ NEWERKLA, Stefan Michael. Dějiny výuky češtiny v Rakousku. In: PLESKALOVÁ, Jana a kol. *Kapitoly z dějin české jazykovědné bohemistiky*. Praha: Academia, 2007, s. 580 – 618. ISBN 978-80-200-1523-5., s. 580 – 581

²⁸ Tamtéž, s. 583

²⁹ Tamtéž, s. 584

1.2.1 HISTORIE VÝUKY ČEŠTINY NA VÍDEŇSKÉ UNIVERZITĚ

Výuka češtiny započala na Vídeňské univerzitě založením bohemistiky téměř před 250 lety. U této příležitosti se prvním profesorem českého jazyka a literatury stal 7. října 1775 Josef Valentin Zlobický. Nejenom, že se tímto počinem jednalo o úplně první institucionalizovanou výuku češtiny mezi evropskými univerzitami, ale také se zde začala čeština vyučovat ve srovnání s pražskou univerzitou již o 18 let dříve.³⁰

Čeština měla sloužit jako dorozumívací jazyk mezi slovanskými národy monarchie, a proto byly přednášky a cvičení českého jazyka určeny primárně pro státní úředníky. Zároveň „zavedení studia češtiny na Vídeňskou univerzitu posílilo austroslavismus loajálních osvícenců mezi českými vzdělanci a šlechtou.“³¹

Z důvodu nedostačujícího platu pedagoga se Zlobický živil u Nejvyššího justičního úřadu také jako právník a hned roku 1776 předložil studijní komisi plán studia slovanských jazyků, pro které měl na Vídeňské univerzitě vzniknout institut. Jeho návrh byl sice zamítnut, místo toho ale na univerzitě vznikla alespoň první světová katedra pro výuku českého jazyka a literatury. Zlobického výuka cizích jazyků byla ve své době revoluční a jeho přínos pro Vídeňskou univerzitu byl mimořádný. Pokoušel se také o vznik „obsáhlé mluvnice češtiny, menší srovnávací mluvnice slovanských jazyků, příručku českých spisovatelů nebo topografii Moravy“³², nic z toho se mu ale nepovedlo nakonec otisknout.

Po smrti Zlobického se na post učitele češtiny dostal Jan Nepomuk Norbert Hromádka, jenž přednášel až do roku 1848. Po něm nastoupil v roce 1849 Alois Vojtěch Šembera, který kromě výuky české mluvnice, stylistiky a literatury vedl rovněž přednášky s prvním univerzitním profesorem slovanské filologie Francem Miklošičem. Šembera na jedné ze svých přednášek vyjádřil svůj negativní postoj k rukopisům Královedvorskému a Zelenohorskému a označil je za padělky, čímž si znepřátelil hlavně nacionalistickou publicistiku. Významní čeští obrozenci, jako byl K. J. Erben, J. Neruda, P. J. Šafařík, F. Palacký, J. Gebauer a další, si však Šemberovy práce, mezi které patřila například jeho

---

³⁰ VINTR, Josef. Založení bohemistiky na vídeňské univerzitě roku 1775, její více než dvoustleté trvání a perspektivy ve XXI. století. *Česká literatura* [online]. Ústav pro českou literaturu, Akademie věd České republiky, 49(1), 3 – 13 [cit. 2023-06-13]. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/42686638>, s. 3 – 4

³¹ Tamtéž, s. 5

³² Tamtéž, s. 6

studie o rukopisných falzech či známé *Základové dialektologie československé*, velmi vážili.³³

Činorodost Šemberových nástupců Ferdinanda Menčíka a Václava Vondráka pokračovala koncem 19. století i začátkem 20. století. V roce 1918 však vlivem rozpadu monarchie panovala ve Vídni silná protičeská nálada a velká část Čechů odcházela do nově vzniklého Československa. Rozhodl se tak i Vondrák a po jeho odchodu se na Vídeňské univerzitě pořádaly kurzy češtiny jen příležitostně. I přes to byla výuka češtiny na institutu bohemistiky zachována. Podíl na tom měl například jeden ze zakladatelů Pražského lingvistického kroužku Nikolaj S. Trubeckoj, který v té době na univerzitě přednášel českou historickou gramatiku.³⁴

Své místo na Vídeňské univerzitě si institut bohemistiky sice uhájil i během obou světových válek, poválečné sčítání obyvatel v Rakousku však jasně dokazovalo, „že se původní počet českého obyvatelstva snížil z přibližně 50 000 na pouhých 8000.“ Tento pokles způsobil také úpadek „rozvoje češtiny a českého školství nejen ve Vídni, ale i v celém Rakousku. Z původních několika českých škol (mateřských, základních a středních) zůstala zachována pouze jedna mateřská škola a jedna Volks- a Hauptschule. Až od roku 2000 existuje ve Vídni gymnázium II. stupně (Oberstufen Realgymnasium), kde je však v češtině vyučován pouze předmět český jazyk a několik vedlejších předmětů.“³⁵

K opravdovému rozkvětu bohemistiky na Vídeňské univerzitě došlo v období Pražského jara díky angažovanosti mezinárodně uznávaného slavisty a komparatisty Františka Václava Mareše a jeho asistenta Josefa Vintra. VINTR se věnoval především výzkumu staročeských památek v rakouských knihovnách a diachronnímu vývoji západoslovanských jazyků. Vedle toho měl na starosti péči o hosty na přednáškách F. V. Mareše, což bylo pro Vintra obohacením, neboť Mareš dokázal do Vídně pozvat opravdové velikány světové slavistiky. VINTR byl poté roku 1980 jmenován profesorem a vyučoval na univerzitě jazykovědnou i literárněvědnou bohemistiku. I v době převratu

---

³³ Tamtéž, s. 7

³⁴ Tamtéž, s. 8

³⁵ BASLEROVÁ, Helena. Čeština v Rakousku a ve Vídni zvlášť... In: *Konference krajané a čeština* [online]. Praha, 2014, s. 1 – 5 [cit. 2023-06-13]. Dostupné z: http://www.zahranicnicesi.com/docs/2014/prispevek_baslerova.pdf, s. 2

po roce 1989 Vintř vedl institut s jistotou, a dokonce byl zde za jeho působení zaznamenán masivní nárůst studentů bohemistiky.³⁶

„Roku 1990 byla zavedena čeština jako průvodní studium ekonomických věd také na Vídeňskou ekonomickou univerzitu, takže nyní je možné studovat v Rakousku češtinu na Institutu slavistiky Vídeňské univerzity jako diplomový a učitelský směr, na Institutu pro tlumočnický Vídeňské univerzity a na Institutu slovanských jazyků ekonomické univerzity.“³⁷

Od roku 2002 nabízí vídeňská slavistika vedle bohemistiky také studium slovakistiky. „Jazykové kurzy slovenského jazyka momentálně vedou Mária Feichtner a slovenský hostující profesor František Koli.“³⁸

Krátce po Vintřově odchodu byla na Institutu slavistiky Vídeňské univerzity zřízena nová katedra západoslovanských jazyků a do jejího vedení se dostal rakouský slavista a anglista Stefan Michael Newerkla, který i dodnes působí jako garant studií západoslovanských jazyků. Svou činností se zasloužil o udržení povědomí a rozvoji výuky těchto jazyků na Vídeňské univerzitě, vydal přes 110 vědeckých článků a společně s jazykovou lektorkou Hanou Sodeyfi se podílel na tvorbě univerzitní učebnice češtiny *Tschechisch – Faszination der Vielfalt* (2002). Ve svých vědeckých pracích zkoumá především bohemistiku v širším kontextu. Snaží se v nich poukázat na vzájemné ovlivňování němčiny češtinou (a naopak) a pronikání některých bohemismů do variet rakouské němčiny.³⁹

„Jazykovědnou a literárněvědnou bohemistikou se na vídeňské slavistice dále zabývají ve své výzkumné činnosti nebo i ve výuce různí mimořádní profesori, zejména Gero Fischer (jazykovědné a jazykově didaktické semináře), Johannes Reinhart (starší česká jazykověda a literární věda) a Stefan Simonek (novější česká literární věda).“⁴⁰

---

³⁶ VINTR, Josef. Založení bohemistiky na vídeňské univerzitě roku 1775, její více než dvoustleté trvání a perspektivy ve XXI. století. *Česká literatura* [online]. Ústav pro českou literaturu, Akademie věd České republiky, 49(1), 3 – 13 [cit. 2023-06-13]. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/42686638>, s. 8

³⁷ Tamtéž, s. 9

³⁸ NEWERKLA, Stefan Michael. Dějiny výuky češtiny v Rakousku. In: PLESKALOVÁ, Jana a kol. *Kapitoly z dějin české jazykovědné bohemistiky*. Praha: Academia, 2007, s. 580 – 618. ISBN 978-80-200-1523-5., s. 606

³⁹ Tamtéž, s. 606

⁴⁰ Tamtéž, s. 606

1.2.2 SOUČASNÁ VÝUKA ČEŠTINY NA VÍDEŇSKÉ UNIVERZITĚ

I dnes pokračuje Vídeňská univerzita v tradici výuky češtiny, a to konkrétně na Institutu slavistiky, který nabízí bakalářské, magisterské a doktorské studium a studium učitelství.

Bakalářský program plní studenti během 6 semestrů, přičemž na konci tohoto programu se většina z nich dostane dle evropského referenčního rámce pro češtinu na jazykovou úroveň B2. Vedle češtiny jako hlavního jazyka si studenti volí ještě druhý slovanský jazyk.⁴¹ Během magisterského studia trvajících 4 semestry se klade důraz na rozvoj komunikačních kompetencí studentů tak, aby na konci studia dosahovali jazykové úrovně až C1. K tomu si studenti vybírají ještě třetí slovanský jazyk. Studium učitelství v sobě zahrnuje bakalářský i magisterský program, v rámci kterých se studenti vzdělávají postupně od prvotních základních kurzů češtiny až po ty nejpokročilejší⁴². „Obor učitelství češtiny jako cizího jazyka se nazývá *UF Tschechisch* (UF = Unterrichtsfach).“⁴³ V nabídce studií je také doktorský tříletý program.

Kurzy češtiny vedou od roku 2017 dvě lektorky, a to Naděžda Salmhoferová a Markéta Schürz Pochylová. Výuka se opírá o již zmíněnou univerzitní učebnici *Faszination der Vielfalt* od autorů Stefana Michaela Newerkly a Hany Sodefyi, ale také o další materiály a učebnice, například od Lídy Holé nebo Aleny Nekovářové *Čeština pro život I* a *Čeština pro život II*. Studenty na pokročilejší jazykové úrovni vyučují češtinu Taťána Vykypělová a Stefan Michael Newerkla. Lektorkou pro českou a slovenskou literaturu a literární vědu je Gertraude Zand.⁴⁴

V rámci nabízených aktivit Institutu slavistiky na Vídeňské univerzitě se pro studenty každoročně organizuje projekt *Letní kolegium České Budějovice* pořádaný ve spolupráci *Institutu slavistiky Vídeňské univerzity* a *Katedry germanistiky Pedagogické*

---

⁴¹ Curriculum für das Bachelorstudium Slawistik (Version 2019). *Universität Wien* [online]. August 2022 [cit. 2023-06-24]. Dostupné z: https://senat.univie.ac.at/fileadmin/user_upload/s_senat/konsolidierte_Bachelorcurricula/BA_Slawistik_Vers2019.pdf

⁴² Curriculum für das Masterstudium Slawistik. *Universität Wien* [online]. August 2022 [cit. 2023-06-24]. Dostupné z: https://senat.univie.ac.at/fileadmin/user_upload/s_senat/konsolidierte_Masterstudien/MA_Slawistik.pdf

⁴³ SCHÜRZ POCHYLOVÁ, Markéta. Závěrečná zpráva o působení lektorky/lektora. In: *Dům zahraniční spolupráce* [online]. 31. července 2021 [cit. 2023-06-13]. Dostupné z: https://www.dzs.cz/sites/default/files/2021-09/ZZ_2020-21_V%C3%ADde%C5%88_Sch%C3%BCrz%20Pochylov%C3%A1.pdf, s. 2 – 3

⁴⁴ Tamtéž, s. 3

fakulty Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích. V rámci tohoto projektu se vybraní čeští a rakouští studenti učí jazyk partnerské země nejen formou intenzivní jazykové výuky, ale také formou tandemové výuky, při níž pracují ve vzájemné interakci, komunikují spolu a poznávají své kultury. Tato součinnost by nemohla vzniknout bez každoročního financování programu *AKTION Österreich – Tschechische Republik* a jeho podpory.⁴⁵

Finanční příspěvky z AKTIONU jsou využívány rovněž pro další projekty a spolupráce – takovými je například pravidelné setkávání studentů češtiny z univerzit Ostrava, Ústí nad Labem a Vídeň. Během čtyř dnů se studenti účastní přednášek, workshopů, a obohacují se formou návštěv muzeí, památek či vzájemné komunikace o nové zkušenosti, znalosti a kontakty.⁴⁶

Také v *Translatologickém centru Univerzity Vídeň (Zentrum für Translationswissenschaft)* zajišťuje Institut slavistiky výuku českého jazyka v kombinaci s minimálně jedním dalším cizím jazykem, „a to buď v rámci překladatelského, nebo tlumočnického oboru“⁴⁷. Češtinu lze studovat buď jako mateřský jazyk, nebo jako cizí jazyk, přičemž němčinu si studující volí jako jazyk povinný. Na výběr mají dále z 12 jazyků.⁴⁸

Výše zmíněné ústavy však nejsou zdaleka jediné, kde se dá ve Vídni v rámci vysokého školství studovat čeština. Tuto možnost nabízí také další instituce (ačkoliv to není již v takovém rozsahu, jako na Institutu slavistiky), jako je například *Jazykové centrum Univerzity Vídeň, Ekonomická univerzita ve Vídni, Agrotechnická univerzita* ad.⁴⁹

---

⁴⁵ *AKTION Česká republika – Rakousko spolupráce ve vědě a vzdělávání: Zpráva o činnosti za rok 2021*. In: . Univerzita Karlova v Praze, 2021. Dostupné také z: <https://www.dzs.cz/sites/default/files/2022-07/AKTION%20Zpr%C3%A1va%20o%20C4%8Dinnosti%202021.pdf> , s. 6 – 7

⁴⁶ *Abschlussbericht über den Verlauf: DER WISSENSCHAFTLICHEN EXKURSION IN OSTRAVA TANDEMPROJEKT DREIER UNIVERSITÄTEN*. In: . Ostrava, 2019. Dostupné také z: [http://hosting.workplace.cz/DZS/Aktion.nsf/eed8105c5c90ad4ec1256c8e00458071/a694cc146d8259dbc1258361004cfde3/\\$FILE/84p4_Bericht.pdf](http://hosting.workplace.cz/DZS/Aktion.nsf/eed8105c5c90ad4ec1256c8e00458071/a694cc146d8259dbc1258361004cfde3/$FILE/84p4_Bericht.pdf) , s. 1 – 2

⁴⁷ NEWERKLA, Stefan Michael. Dějiny výuky češtiny v Rakousku. In: PLESKALOVÁ, Jana a kol. *Kapitoly z dějin české jazykovědné bohemistiky*. Praha: Academia, 2007, s. 580 – 618. ISBN 978-80-200-1523-5., s. 607

⁴⁸ Sprachen am Zentrum für Translationswissenschaft. *Universität Wien* [online]. [cit. 2023-06-27]. Dostupné z: <https://transvienna.univie.ac.at/sprachen-und-sommerkollegs/>

⁴⁹ NEWERKLA, Stefan Michael. Dějiny výuky češtiny v Rakousku. In: PLESKALOVÁ, Jana a kol. *Kapitoly z dějin české jazykovědné bohemistiky*. Praha: Academia, 2007, s. 580 – 618. ISBN 978-80-200-1523-5., s. 607 – 608

1.2.3 HISTORIE VÝUKY ČEŠTINY VE ŠKOLSKÉM SPOLKU KOMENSKÝ

DOBA RAKOUSKO-UHERSKÉ MONARCHIE

Založení Školského spolku Komenský souviselo s postupující industrializací a přílivem českých dělníků do Vídně a dolnorakouských obcí kolem Vídně v druhé polovině 19. století. Tito dělníci sem přicházeli za prací s celou svojí rodinou, a proto již na počátku 20. století žilo v Dolním Rakousku včetně Vídně více než 200 000 Čechů. Jelikož většina českých dětí německy nerozuměla, vyvstala potřeba založit instituci, ve které by se mohly děti vzdělávat ve svém mateřském jazyce, ale zároveň by byly vedeny nenásilnou formou i k výuce němčiny. V reakci na to vznikl v roce 1872 Školský spolek Komenský. I přes původní neshody s dolnorakouskou zemskou školní radou nakonec tento spolek dne 16. září 1883 otevřel první obecnou školu v desátém obvodě ve Vídni (část Favority), kde se vyučoval český jazyk.⁵⁰ „Ve školním roce 1885/1886 měla škola již tři třídy s 585 dětmi, v roce 1889 měla sedm tříd a 741 žáků.“⁵¹

V počátcích se Školský spolek Komenský potýkal s řadou problémů, mezi něž patřilo například uznání práva veřejnosti. O toto privilegium spolek několikrát usiloval, jeho snahy však byly vždy dolnorakouskou školní radou smeteny ze stolu. Pro žáky to znamenalo, že po ukončení studia nemohli získat státem uznávané vysvědčení, a buď se „museli podrobit dodatečným zkouškám na některé veřejné škole v rámci monarchie“, nebo vykonávali zkoušku na české veřejné škole v Břeclavi. „Poprvé se tak stalo v roce 1888, teprve až od roku 1908 mohly být tyto závěrečné zkoušky vykonávány břeclavskými učiteli přímo ve Vídni“. Právo veřejnosti však škola získala až po rozpadu monarchie.⁵²

Dalším problémem byl pro Školský spolek Komenský „vzrůstající nacionalismus na konci 19. a na začátku 20. století“. Německy mluvící společnost vnímala zvyšující se zájem o českou školu jako hrozbu, vyvstala podezření o plánovaném počestění Vídně a v důsledku toho cítili němečtí nacionalisté potřebu zakročit. Byly podány „návrhy na uzákonění němčiny jako jediné přípustné vyučovací řeči na všech školách v Dolním

---

⁵⁰ NEWERKLA, Stefan Michael. Dějiny výuky češtiny v Rakousku. In: PLESKALOVÁ, Jana a kol. *Kapitoly z dějin české jazykovědné bohemistiky*. Praha: Academia, 2007, s. 580 – 618. ISBN 978-80-200-1523-5., s. 584 – 585

⁵¹ VALEŠ, Vlasta. *Der Schulverein Komenský: 150 Jahre tschechisches Schulwesen in Wien = Školský spolek Komenský : 150 let českého školství ve Vídni*. Přeložil Hana SCHEIDER, přeložil Ladislava BAXANT. Wien: Schulverein Komenský, [2020]. ISBN 978-3-200-06909-1., s. 30

⁵² Tamtéž, s. 30

Rakousku“, včetně Vídně. Císař František Josef ale s tímto rozhodnutím nesouhlasil, a tak byl návrh nakonec zamítnut. Podobným návrhům musel spolek čelit opakovaně.⁵³

Na začátku 20. století přišla ze strany Školského spolku Komenský nejedna žádost o „zřízení dalších 20 českých veřejných škol“, neboť českých dětí a mládeže přibývalo a zájem byl velký. Veškeré pokusy však byly neúspěšné a zemská školní rada žádostem nevyhověla. Týkalo se to například snahy o otevření obecné školy v „Ehrenfelsgasse 16 ve 12. okrese, v Burghardtsgasse 14 ve 20. okrese a v Poštorné“.⁵⁴ Další boje se vedly také o budovu v Schützengasse, která měla původně sloužit jako obytný dům, skutečným záměrem bylo zřídit zde školu. Magistrát města toto vnímal jako zradu na německém národě a dne 23. září 1911 nechala školu zapečetit. Ta musela až do začátku první světové války zůstat zavřená a nevyužitá.⁵⁵

S větším úspěchem se setkala zřízení tzv. jazykových škol v „Messenhausergasse 2 (1895 – 1911), Margaretenstraße 100 (1898 – 1912), Glasergasse 17 (1898 – 1916), Quellenstraße 72 (1899 – 1907), Grillgasse 11 (1907 – 1913) a též v Turnergasse 9 (1904 – 1913)“. Na těchto školách se vyučovalo česky pro české děti, jež navštěvovaly vídeňské školy s německým vyučovacím jazykem.⁵⁶

Během první světové války opět vzrůstal německý nacionalismus a čeští obyvatelé byli konfrontováni se zvýšenou nedůvěrou a agresivitou. Školský spolek Komenský procházel velkou krizí, vyučování muselo být výrazně omezeno a v roce 1917 byla jeho finanční situace již opravdu kritická. I přesto se spolek snažil pomáhat a nabídl svoji prozatím zapečetěnou školní budovu v Schützengasse tamní nemocnici. Nejdůležitější podpůrnou organizací české menšiny se stal spolek *České srdce vídeňské*, na jehož vzniku se podílel např. básník Josef Svatopluk Machar. Tento spolek, který je mimochodem činný dodnes, poskytl českým dětem vedle finanční podpory také jídlo a teplé oblečení, několika sirotkům zajistil dokonce domov v nových rodinách.⁵⁷

---

⁵³ Tamtéž, s. 31 – 33

⁵⁴ Tamtéž, s. 35

⁵⁵ NEWERKLA, Stefan Michael. Dějiny výuky češtiny v Rakousku. In: PLESKALOVÁ, Jana a kol. *Kapitoly z dějin české jazykovědné bohemistiky*. Praha: Academia, 2007, s. 580 – 618. ISBN 978-80-200-1523-5., s. 585

⁵⁶ Tamtéž, s. 585

⁵⁷ VALEŠ, Vlasta. *Der Schulverein Komenský: 150 Jahre tschechisches Schulwesen in Wien = Školský spolek Komenský: 150 let českého školství ve Vídni*. Přeložila Hana SCHEIDER, přeložil Ladislava BAXANT. Wien: Schulverein Komenský, [2020]. ISBN 978-3-200-06909-1., s. 38 – 40

OBDOBÍ PRVNÍ REPUBLIKY

Po konci první světové války se rakousko-uherská monarchie rozpadla a dne 28. října 1918 vznikla Československá republika. „12. listopadu byla poté Národním shromážděním vyhlášena republika Německé Rakousko“. Do nově vzniklého Československa se rozhodlo reemigrovat velké množství Čechů a Slováků, přibližně 125 000 osob. Taktéž z řad Školského spolku Komenský odešli někteří významní představitelé. I přes veškeré následky války se Školskému spolku Komenský začínalo poměrně dařit a zájem o české školy pomalu opět rostl. Začátkem školního roku 1919/1920 se pod jeho vedením zorganizovala tzv. *školní stávka* – tou si spolek snažil opět vydobýt právo veřejnosti. Na protest se vyučovalo převážně v hostincích nebo soukromých bytech. Dne 7. června 1920, podpisem tzv. *Brněnské smlouvy*, nakonec Školský spolek Komenský právo veřejnosti opravdu získal a postupně se začal činit ve výstavbě českých veřejných škol. Celkem bylo těchto škol otevřeno patnáct.⁵⁸

Viditelný posun pro Školský spolek Komenský přišel poté, co se vedení školní rady ujal první poválečný ministr školství Otto Glöckel. Glöckel byl významným reformátorem a zastáncem rovnocenného vzdělávání pro všechny. Reformy přispěly k tomu, že veškeré veřejné české školy, tedy i spolek Komenský, začaly být rakouskými oficiálními institucemi respektovány a čím dál tím více zařazovány do rakouského školského systému.⁵⁹ „Koncem školního roku 1921/1922 už provozoval Školský spolek Komenský tři mateřské školy ve 3., 9., a 10. okrese (121 dětí), sedm obecných škol ve 2., 3., 10. (dvě), 12., 16., a 20. okrese (2058 žáků), jednu měšťanskou školu v 10. okrese (519 žáků), obchodní školu ve 3. okrese (106 žáků), reálné gymnázium ve 3. okrese (365 žáků), 11 jazykových škol na rakouském venkově (797 žáků) a útulnu pro česko-vídeňské sirotky v Poštorné. V roce 1922/1923 otevřel i pět slovenských jazykových škol v 5., 10., 15., 19. a 20. okrese, které navštěvovalo 185 dětí.“⁶⁰

I přes expanzi těchto institucí však byla poptávka po českých školách ve Vídni stále vysoká a volná místa pro tak velké množství žáků ubývala. Proto v letech 1923 – 1935 proběhly další stavební akce, během kterých vzniklo za podpory československého státu,

---

⁵⁸ Tamtéž, s. 41 – 45

⁵⁹ Tamtéž, s. 46 – 47

⁶⁰ Tamtéž, s. 48

náboženských organizací i soukromníků, jako např. manželů Baťových, několik nových školních budov přezdívaných jako *školní paláce*.⁶¹

V letech 1923 – 1924 se začala jako první stavět škola v HerbstraÙe 104, známá také pod názvem *Krofta-Schule* podle tehdejšího velvyslance Československé republiky v Rakousku Kamila Krofty. „V budově byla umístěna školka, měšťanka a reálka, která se v roce 1924 oddělila od reálného gymnázia“. Ve škole byla později zřízena také zubní klinika nebo zvukové kino.

Následovala výstavba budovy ve VorgartenstraÙe v letech 1927 – 1928. „Zde byla umístěna školka, obecná a hlavní škola, škola obchodní a průmyslová, pobočka knihovny a studentská noclehárna.“ Dalšími nově vzniklými významnými školami byly školy v Erlgasse 32 – 34 (1930 – 1931), Wielandgasse 2 – 4 (1931 – 1933), Inzersdorf, Ferdinandgasse 6 (1932), Hranice na Moravě (1932 – 1933), Švechaty (1933) a Sebastianplatz 3 (1934 – 1935). Poslední jmenovaná je jediná škola, kterou Školský spolek Komenský vlastní dodnes.⁶² Žáci měli k dispozici svého vlastního školního lékaře i učebnice, mohli navštěvovat tamní biograf a pro žáky s bydlištěm v okolí Vídně byl zajištěn i speciální školní autobus. „Jednalo se o přibližně 500 – 600 dětí, které byly den co den dováženy do Vídně z dolnorakouských obcí Aichhof, Atzgersdorf, Guntramsdorf, Inzersdorf, Katharinenhof, Leopoldsdorf, Neu-Erlaa, Neu-Kettenhof, Orberlaa, Rannersdorf, Rothneusiedl, Schwechat/Švechaty, Siebenhorten, Stierofen, Vösendorf a Wiener Neudorf.“⁶³

Ve spolupráci s knihovním spolkem *Svatopluk Čech* a Školským spolkem Komenský vznikla v roce 1928 také *Ústřední knihovna Komenského* nabízející jak zábavnou, tak především odbornou a naučnou českou literaturu.⁶⁴

V roce 1932 již Školský spolek Komenský spravoval 17 mateřských škol a 15 soukromých českých škol (6 obecných škol, 6 hlavních škol, 1 reálné gymnázium, 1 reálnou školu, 1 obchodní školu).⁶⁵

---

⁶¹ Tamtéž, s. 49 – 50

⁶² Tamtéž, s. 49 – 56

⁶³ NEWERKLA, Stefan Michael. Dějiny výuky češtiny v Rakousku. In: PLESKALOVÁ, Jana a kol. *Kapitoly z dějin české jazykovědné bohemistiky*. Praha: Academia, 2007, s. 580 – 618. ISBN 978-80-200-1523-5., s. 588

⁶⁴ VALEŠ, Vlasta. *Der Schulverein Komenský: 150 Jahre tschechisches Schulwesen in Wien = Školský spolek Komenský: 150 let českého školství ve Vídni*. Přeložila Hana SCHEIDER, přeložil Ladislava BAXANT. Wien: Schulverein Komenský, [2020]. ISBN 978-3-200-06909-1., s. 56

⁶⁵ Základní informace. *Školský spolek Komenský: Dvojjazyčně od školky až po maturitu* [online]. Vídeň [cit. 2023-06-13]. Dostupné z: <https://www.komensky-vienna.at/cz/allgemeine-informationen-svk/>

OBDOBÍ DRUHÉ SVĚTOVÉ VÁLKY (1938 – 1945)

Předválečný sled událostí se začal na fungování a činnosti Školského spolku Komenský silně projevovat. Politická situace v Rakousku byla napjatá. Dne 12. března 1938 překročila německá armáda rakouské hranice a došlo k tzv. *anšlusu*, tedy násilnému připojení Rakouska k Německu. To mělo velký dopad také na školy Školského spolku Komenský. Velká část žáků i učitelů byla donucena ze škol odejít. Důvodem byl strach, ale také návrh protizidovských zákonů, jež posléze vstoupily v platnost.⁶⁶

„Od 1. září 1938 byla reálka v Herbststraße přeměněna na vyšší školu pro hochy, gymnázium na Sebastianplatzu na vyšší školu pro dívky.“⁶⁷ Ústřední knihovna Komenského v té době musela projít cenzurou a vyřadit knihy, které nebyly v souladu s ideami národně socialistického hnutí, jež si už v roce 1938 podmanilo většinu společnosti. Situace vyvrcholila následně napadením Polska 1. září 1939. Tímto aktem oficiálně začala druhá světová válka.⁶⁸

Během válečných let fungovaly školy čím dál tím méně. Šířily se nemoci, kvůli kterým musely být školy zavírány a dezinfikovány, některé školní budovy obsazovala vojska a složky NSDAP. Školský spolek Komenský musel všechny své budovy nadále financovat a postupně mu, navzdory určité finanční podpoře z Prahy, docházely prostředky.⁶⁹ „I přes veškeré problémy a omezení provozoval Školský spolek Komenský na začátku školního roku 1940/1941 čtyři obecné a čtyři hlavní školy, vyšší školu pro chlapce, vyšší školu pro dívky, obchodní školu a dívčí průmyslovou školu. Zapsáno bylo 1 127 žákyň a žáků. Pro srovnání: ve školním roce 1936/1937 navštěvovalo školy Komenského celkem 4 294 dětí.“⁷⁰ Činnost Školského spolku Komenský byla ale nadále omezována, docházelo k postupné likvidaci školství, což spolek uvádělo ještě do hlubší finanční krize. Česká menšina ve Vídni záhy pochopila, že zde pro ni bude stále obtížnější dosahovat svých práv a naopak jí mohou být odebírána. Ještě v létě 1941 byla takřka pozastavena veškerá česká kulturní činnost – od nejrůznějších českých spolků, jako byl například *Sokol*, až po vydávání

---

⁶⁶ VALEŠ, Vlasta. *Der Schulverein Komenský: 150 Jahre tschechisches Schulwesen in Wien = Školský spolek Komenský: 150 let českého školství ve Vídni*. Přeložila Hana SCHEIDER, přeložil Ladislava BAXANT. Wien: Schulverein Komenský, [2020]. ISBN 978-3-200-06909-1., s. 75 – 79

⁶⁷ Tamtéž, s. 82

⁶⁸ Tamtéž, s. 82 - 83

⁶⁹ Tamtéž, s. 85

⁷⁰ Tamtéž, s. 86

českých časopisů a novin. „16. února 1942 byl oficiálně rozpuštěn také Školský spolek Komenský a jeho majetek zkonfiskován.“⁷¹

POVÁLEČNÁ LÉTA (1945 – 1948)

Vídeň byla 13. dubna 1945 dobyta Rudou armádou a již v prvních dnech po skončení války se sešli představitelé Školského spolku Komenský, aby mohli začít projednávat jeho obnovu. Do funkce místostarosty spolku se v roce 1945 vrátil Jiljí Jahn a okamžitě se „obrátil na československé ministerstvo zahraničních věcí o pomoc.“⁷² Většina školních budov byla výrazně poničena, některé tak, že je již nebylo možné využívat. „Prosbě Jiljího Jahna Československo vyhovělo. Školskému spolku Komenský byla poskytnuta nejen mimořádná pomoc na opravu budov, ale každoročními subwencemi byl zajišťován i provoz jeho škol.“⁷³

„Celkem bylo otevřeno 5 mateřských, 5 obecných a hlavních škol, 1 třída obchodní školy a 4. – 8. třída reálného gymnázia a reálky. Dohromady nastoupilo do škol 556 žáků, z toho 134 na školy střední a 9 na školu obchodní.“⁷⁴

Z důvodu rozsáhlé reemigrace české menšiny do Československa se ale původně prosperující české školství ve Vídni po válce již nepodařilo obnovit v plném rozsahu a to poznamenalo i Školský spolek Komenský, jež se potýkal s velkým úbytkem žáků. Reemigrace do Československa, k níž v letech 1945 – 1949 docházelo, byla spojena především s návratem k vlastním kořenům. Měla důvody vlastenecké, ale také materiální, zejména pro ty, kteří během války přišli o všechn svůj majetek, a zatímco Vídeň postihl hlad a chudoba, situace v Československu byla pro život příznivější. Roku 1949 reemigrace do Československa ustala, celkově se do něj vrátilo kolem 16 000 osob.⁷⁵

OBDOBÍ POD VLIVEM KOMUNISTICKÉHO ČESKOSLOVENSKA (1948 – 1968)

Po Vítězném únoru v roce 1948 převzala nad Československem moc komunistická strana Klementa Gottwalda a to mělo mimo jiné vliv i na život české menšiny v Rakousku, jelikož si komunisté chtěli pochopitelně získat i její přízeň. V reakci na to se v Rakousku vytvořily dva tábory – *Sdružení Čechů a Slováků v Rakousku* sympatizující s komunistickou

---

⁷¹ Tamtéž, s. 89 – 90

⁷² Tamtéž, s. 106

⁷³ Tamtéž, s. 106 – 107

⁷⁴ Tamtéž, s. 109

⁷⁵ Tamtéž, s. 111 – 113

stranou a *Menšinová rada české a slovenské větve v Rakousku* stojící naopak v opozici. Tato rada zažívala v dobách komunistického převratu krušné chvíle a byla výrazně omezována.⁷⁶

„Zvyšující se vliv komunistů se začal projevovat i na českých školách“. Ty byly v Rakousku postaveny před nelehkou situací. Komunistická strana si uvědomovala, že jsou z velké části závislé na finanční podpoře z Československa, a své cíle prosazovala o to důrazněji. Školám tedy nezbývalo nic jiného než se nastaveným podmínkám komunistů přizpůsobit. Už tak byla jejich budoucnost z důvodu rapidního snížení počtu žáků, za nímž stála jednak válka, ale i silná reemigrace, nejasná. Ne všichni rodiče však s ideologií, kterou Školský spolek Komenský oficiálně zastával, souhlasili. Ačkoliv byli silně proti nacismu, rostoucí síly komunismu se obávali a rovněž mu nebyli nakloněni. Proto se někteří z nich rozhodli poslat své děti raději do německých škol.⁷⁷

České školy v Rakousku sužovaly ale i další problémy. Jedním z nich byl výskyt nemocí u žáků, především dětská obrna, spála, spalničky, slintavka nebo černý kašel. To vedlo k častému uzavírání škol a omezenému fungování. V reakci na to vznikaly různé podpůrné akce s cílem dodat žákům vše potřebné, „především jídlo, ošacení, obuv, hračky a vybavení pro školy.“⁷⁸ Výrazné finanční i materiální pomoci se žákům dostávalo z Československa, ale aktivně se do akcí zapojovalo také Sdružení Čechů a Slováků v Rakousku, jež se stalo hlavním sponzorem Školského spolku Komenský. Během letních prázdnin byly pro žáky zejména v 50. letech opět organizovány různé ozdravné pobyty v Československu a dětské tábory v rekreačních střediscích. Bylo však zřejmé, že tyto kroky komunistická strana podnikala se skrytým úmyslem – udělat na děti dojem. Podobné akce jako rekreační tábory nebo ozdravné či lyžařské pobyty Školský spolek Komenský pro děti připravoval dalších několik desítek let a dodnes tak činí.⁷⁹

Sdružení Čechů a Slováků v Rakousku mělo pod vedením československých komunistů v průběhu 50. let velký vliv na fungování a chod Školského spolku Komenský. Na jeho popud bylo několik zaměstnanců školy nahrazeno vhodnějšími kandidáty, kteří odpovídali více požadavkům komunistické strany. Obsah učebnic ve školách byl upraven, žáci museli oslavovat narozeniny Klementa Gottwalda, únorové události nebo např. Velkou

---

⁷⁶ Tamtéž, s. 127 – 129

⁷⁷ Tamtéž, s. 131 – 134

⁷⁸ Tamtéž, s. 143

⁷⁹ Tamtéž, s. 145 – 150

říjnovou revoluci. Kultem osobnosti se ve společnosti i ve školách stal místo T. G. Masaryka Klement Gottwald a Josif V. Stalin.⁸⁰

Dlouhodobým problémem pro Školský spolek Komenský byl však neustálý pokles žáků a naopak vzrůstající náklady na provoz. To vedlo k postupnému zavírání jeho škol. „V 60. letech navštěvovalo české školy už jen kolem 250 dětí.“⁸¹ Z důvodu tíživé finanční situace musel Školský spolek Komenský ponechat v provozu už jen jednu školní budovu na Sebastianplatz 3 ve 3. vídeňském okrese. „Do konce školního roku 1969/1970 existovala ještě mateřská škola v Quellenstraße v 10. okrese, pak i ta zanikla.“⁸² V souvislosti s postupným rozvolňováním politické situace v 60. letech se někteří lidé rozhodli emigrovat z Československa na Západ, mj. také do Vídně, kam své děti chtěli přihlásit do českých škol. V drtivé většině se však setkali s odmítnutím. Děti emigrantů nebyly i přes výrazný nedostatek žáků ve vídeňských českých školách vítány.⁸³

21. SRPEN 1968 A JEHO DŮSLEDKY

Důsledky okupace Československa armádou Varšavské smlouvy výrazně pronikly i do života české menšiny ve Vídni. Podpora tamního českého školství již neměla pro československý stát takový význam, „pedagogická úroveň školy, ale i postoje většiny učitelů vůči ČSSR“ u něj vzbuzovaly pochybnosti.⁸⁴

Pro Školský spolek Komenský představovaly události roku 1968 na nějaký čas i záchranu v podobě emigrace lidí z Československa. Díky tomu zaznamenaly české školy ve Vídni opět nárůst počtu dětí. Tento trend však netrval dlouho – i když „na začátku školního roku navštěvovalo školy Komenského 100 dětí z ČSSR, k 3. říjnu poklesl jejich počet na 70 a k 12. prosinci 1968 na 40 dětí.“⁸⁵ Navíc se Školský spolek Komenský dlouhodobě potýkal s nedostatkem financí, což na začátku školního roku 1978/1979 vyvrcholilo v nemožnost pokrýt platy svých zaměstnanců. Na žádost Gustava Husáka přislíbilo Rakousko spolku finanční pomoc v podobě tzv. „živé subvence“. Zároveň s tím si však nastavilo jasné podmínky – učitelé mohli vyučovat pouze po složení nostrifikačních

---

⁸⁰ Tamtéž, s. 152 – 158

⁸¹ Tamtéž, s. 173

⁸² Tamtéž, s. 174

⁸³ Tamtéž, s. 173 – 175

⁸⁴ Tamtéž, s. 178

⁸⁵ Tamtéž, s. 181

zkoušek a učební plán musel být změněn. Velký důraz se kladl na výuku angličtiny, která se stala na místo ruštiny povinným předmětem.⁸⁶

Vleklé spory se vedly i o užití učebnic. Československo subvencovalo české školy ve Vídni právě československými učebnicemi. Tímto gestem si chtělo zachovat jistý ideologický vliv na žáky. Ve spolupráci s kolektivem autorů jako byl např. Pavel Kohout, Jiří Gruša, Ivan Klíma, Jiří Kolář ad., vznikla kniha s názvem *Máma, táta, já a Eda. Česká abeceda*. Školskému spolku Komenský byla nabídnuta pro vzdělávací účely. Ten ji však z politických důvodů odmítl. (autoři učebnice byli v Československu na černé listině)⁸⁷

Role českých škol ve Vídni i nadále slábla. Od konce 70. let hledal Školský spolek Komenský ustavičně východiska, kterými by zabránil stále se prohlubujícímu úbytku žáků. Tyto snahy však příliš úspěšné nebyly, „v roce 1988/1989 navštěvovalo školy Komenského již jen 127 dětí (23 mateřskou, 46 obecnou a 58 hlavní školu.)“⁸⁸

SAMETOVÁ REVOLUCE 1989 a 90. LÉTA

Sametová revoluce, jež odstartovala v Československu 17. listopadu 1989, měla dopad i na vývoj událostí v Rakousku. Již 2. prosince 1989 byl Čechoslovákům povolen vstup do Rakouska bez povinnosti prokazování se vízem. Mnozí z nich se po několika letech vraceli za svými příbuznými a spolužáky, s nimiž někteří navštěvovali v mládí jednu z Komenského škol. Nálada byla uvolněná a vyvolávala jistou předvánoční euforii, pocit znovuzrozené svobody.⁸⁹

Česká menšina ve Vídni si uvědomovala potřebu setřít ideové rozdíly mezi jejími jednotlivými členy a sjednotit se v jeden celek. Prvním krokem ve snaze o sjednocení a zlepšení vztahů byla akce sčítání lidu v roce 1991. U této příležitosti vydali členové *Menšinové rady, Sdružení spolků a Kulturního klubu Čechů a Slováků v Rakousku* oznámení, ve kterém se hlásili ke své původní obcovací řeči češtině nebo slovenštině.⁹⁰

V těchto letech začala být čeština ve vídeňské společnosti vnímána lépe. Už to nebyl jazyk, jímž se mluvilo pouze v rodinných kruzích. Znalost češtiny byla výhodou při budování kariéry a uzavírání obchodních partnerských vztahů v Rakousku.⁹¹

---

⁸⁶ Tamtéž, s. 189

⁸⁷ Tamtéž, s. 189 – 192

⁸⁸ Tamtéž, s. 195

⁸⁹ Tamtéž, s. 199

⁹⁰ Tamtéž, s. 205

⁹¹ Tamtéž, s. 212

Zájem o školy Komenského také stoupal. Začalo se to projevovat na zvyšování počtu nových žáků. Většinu z nich tvořily právě děti z rodin přicházejících do Vídně za prací. Celkový charakter škol se ale změnil – od počátku jejich existence žáci bravurně ovládali němčinu a učili se česky, po pádu železné opony to však bylo naopak. Potíže se subvencemi Školského spolku Komenský nicméně stále přetrvávaly a i přes jistý rozkvět a novou finanční podporu nebylo možné splatit všechny dluhy z přechozích let. Hledali se další sponzoři a možnosti, jak se z této tíživé situace dostat. Jednou z takových podpor byl i nově vzniklý *Klub přátel školy Komenského* pod vedením ředitelky školy Zdeny Schiedlbauerové.⁹²

Dne 1. ledna 1993 došlo k rozdělení Československa na dva samostatné státy – Českou republiku a Slovenskou republiku. Tento krok se negativně projevil na fungování Školského spolku Komenský, jemuž se ze strany České republiky přestalo dostávat veškeré finanční podpory.⁹³ Tuto krizi se povedlo spolku překlenout až v květnu roku 1994, kdy došlo ke zřízení tzv. *Poradního sboru*. V něm zasedali jak členové české menšiny, tak i členové rakouského státu. Během jejich prvního setkání se obě strany domluvily na vzájemné spolupráci a stabilní finanční podpoře Školského spolku Komenský rakouským státem.⁹⁴

To, co však přidalo českým školám v Rakousku na atraktivitu a zvýšil se tím i zájem o ně, byla modernizace budov i systému vzdělávání. Dodnes jsou členové Školského spolku Komenský přesvědčeni o tom, že se jeho existence podařila zachovat právě díky zřízení tzv. *bilingvního* neboli *dvojjazyčného* vzdělávání. Znamenalo to tedy, že se kladl při výuce stejně velký důraz jak na češtinu, tak i na němčinu, čímž se ještě více prohloubily vztahy mezi českou menšinou a rakouským státem. České školy už nezaměstnávaly pouze české učitele, ale začaly postupně přijímat také německé učitele, kteří výuku němčiny povznesli na vyšší úroveň.⁹⁵

V 90. letech zahájil Školský spolek Komenský přestavbu školy na Sebastianplatzu. Škola si mohla konečně dovolit zrenovovat vše potřebné. Vedle finanční podpory

---

⁹² Tamtéž, s. 212 – 213

⁹³ Tamtéž, s. 213

⁹⁴ Tamtéž, s. 222

⁹⁵ Tamtéž, s. 229 – 230

rakouského státu se na opravách podílely i různé českovídeňské firmy nebo spolek *České srdce vídeňské*.⁹⁶

ZAČÁTEK NOVÉHO TISÍCILETÍ

Školský spolek Komenský se několik let bezúspěšně pokoušel získat svolení o zřízení svého vlastního gymnázia. Teprve v roce 2000 se to podařilo a v budově na Sebastianplatz 3 bylo otevřeno vyšší reálné gymnázium. I na tomto gymnáziu se vyučovalo bilingvně – česky, popřípadě slovensky a německy. Velký důraz se kladl také na výuku angličtiny a dalších cizích jazyků. „Počty žáků se postupně zvyšovaly dle počtu přibývajících tříd a ustálily se na průměru 20 žáků na třídu. (...) Ve školním roce 2012/2013 učilo na gymnáziu celkem 17 profesorů, z nich bylo 9 dvojjazyčných.“⁹⁷

Další významnou událostí, která napomohla rozkvětu spolku, byly první maturity na jaře roku 2004. Poprvé od roku 1942 mohli žáci opět vykonávat maturitu v češtině nebo slovenštině.⁹⁸ V roce 2004 projevil rakouský školský úřad vůči gymnáziu náklonnost a udělil mu *právo veřejnosti na neurčito*. Získáním tohoto práva tak Školský spolek Komenský prokázal svoji kvalitní úroveň ve vzdělávání.⁹⁹

---

⁹⁶ Tamtéž, s. 234 – 235

⁹⁷ Tamtéž, s. 253 – 255

⁹⁸ Tamtéž, s. 256

⁹⁹ Tamtéž, s. 258

1.2.4 SOUČASNÁ VÝUKA ČEŠTINY VE ŠKOLSKÉM SPOLKU KOMENSKÝ

Dnes se Školský spolek Komenský prezentuje jako veřejnoprávní soukromá bilingvní škola, na které je zároveň vyučována čeština/slovenština a němčina. Její součástí je mateřská škola, obecná škola a reálné gymnázium. Z původního komplexu budov zůstaly spolku pouze dvě – budova na Sebastianplatz 3 (mateřská a obecná škola a kancelář Školského spolku Komenský) a budova na Schützengasse 31 „(vídeňská střední škola a vyšší stupeň reálného gymnázia), jež byla v letech 2010 – 2012 kompletně zrenovována a zmodernizována“. Ve školním roce 2021/2022 pojímala mateřská škola celkem 6 skupinek, obecná škola 8 tříd a reálné gymnázium 12 tříd.¹⁰⁰

MATEŘSKÁ ŠKOLA

Mateřskou školu mohou v současnosti navštěvovat děti od 2 do 6 let¹⁰¹. Oproti ostatním mateřským školám mají předškoláci možnost se zde od útlého věku učit bilingvně, proto je o ní také již od roku 2000 velký zájem. Dokazuje to i skutečnost, že v lednu 2007 byla otevřena čtvrtá skupina a chvíli poté i zvláštní pátá skupina, určena pro maďarské děti. Jak již bylo uvedeno výše, k letošnímu roku se počet skupinek dostal k číslu 6, jedná se tedy o 5 skupinek česko/slovensko-německých a jednu skupinku maďarskou. Mateřská škola je od roku 2010 až dodnes pod vedením ředitelky Sabiny Eimerové a pojímá přibližně 125 dětí.¹⁰² „Škola si zakládá zejména na podpoře celkového vývoje osobnosti dítěte hravou formou, na úzké spolupráci s rodiči a rozmanitým programem – pořádá s dětmi výlety, návštěvy muzeí a divadel, workshopy, besídky i oslavy.“ V ceně měsíčního školného, které může činit až 450 € (ceny se odvíjí od různých faktorů a liší se), je zahrnuto také obědové stravování.¹⁰³

---

¹⁰⁰ Základní informace. *Školský spolek Komenský: Dvojjazyčně od školky až po maturitu* [online]. Vídeň [cit. 2023-06-13]. Dostupné z: <https://www.komensky-vienna.at/cz/informationen-und-preise-kiga/>

¹⁰¹ Tamtéž

¹⁰² VALEŠ, Vlasta. *Der Schulverein Komenský: 150 Jahre tschechisches Schulwesen in Wien = Školský spolek Komenský: 150 let českého školství ve Vídni*. Přeložila Hana SCHEIDER, přeložil Ladislava BAXANT. Wien: Schulverein Komenský, [2020]. ISBN 978-3-200-06909-1., s. 294

¹⁰³ Základní informace. *Školský spolek Komenský: Dvojjazyčně od školky až po maturitu* [online]. Vídeň [cit. 2023-06-13]. Dostupné z: <https://www.komensky-vienna.at/cz/informationen-und-preise-kiga/>

OBEČNÁ ŠKOLA

Obecná škola je určena pro žáky 1. až 4. třídy. I zde je výuka již od 1. třídy zaměřena dvojjazyčně.¹⁰⁴ Dle ředitelky školy Marcely Ofnerové se ale „v posledních letech výrazně změnila jazyková kompetence dětí“, jejichž prvním jazykem je dnes oproti minulosti němčina. Těch, které přichází do školy bez nulové znalosti němčiny a umí jen česky, je minimum. V takovém případě jsou tyto děti „zařazeny do zvláštního programu, nejsou známkovány a jsou zvláště doučovány“. Ředitelka dále dodává, že škola nechává výběr jazyka na dětech. Samy se mají přirozeně rozhodnout, v jakém jazyce se chtějí s ostatními bavit. Vzniknou tak jazykové skupiny, jež se od sebe pak navzájem učí. Může se ale stát, „že některá třída inklinuje více k češtině, jiná k němčině.“¹⁰⁵

Od 3. třídy se také žáci učí anglický jazyk (podle rakouských osnov). Součástí školy je rovněž družina, ve které mohou žáci pobývat do večerních hodin. Výběr činností nabízených družinou je opravdu široký, zahrnuty jsou jak sportovní aktivity, jako míčové hry, jóga nebo tanec, tak i výtvarný kroužek nebo hudební škola.¹⁰⁶

REÁLNÉ GYMNÁZIUM

Reálné gymnázium je v současnosti tvořeno vyšším a nižším stupněm a má podobu tzv. Gesamtschule s modelem *Vídeňské střední školy*. Ve školním roce 2014/2015 byla totiž Vídeňská střední škola pod vedením ředitelky Heleny Huber propojena s vyšším stupněm gymnázia, vzniklo tak osmileté reálné gymnázium.¹⁰⁷ Výuka probíhá opět dvojjazyčně, tedy v češtině/slovenštině a němčině, přičemž čeština/slovenština je považována za povinný předmět a již od 1. třídy přibývá také povinná angličtina jako první cizí jazyk. V rámci povinně volitelných předmětů si žáci mohou od 6. třídy vybrat druhý cizí jazyk z nabízené španělštiny, francouzštiny a ruštiny.¹⁰⁸ Další z možností je také informatika, chemie, náboženství a etika. V případě zájmu žáků poskytuje škola rovněž celou řadu nepovinných cvičení, mezi něž patří například všechny zmíněné jazyky, k tomu i latinský jazyk, divadelní

---

¹⁰⁴ Tamtéž

¹⁰⁵ VALEŠ, Vlasta. *Der Schulverein Komenský: 150 Jahre tschechisches Schulwesen in Wien = Školský spolek Komenský: 150 let českého školství ve Vídni*. Přeložila Hana SCHEIDER, přeložil Ladislava BAXANT. Wien: Schulverein Komenský, [2020]. ISBN 978-3-200-06909-1., s. 296

¹⁰⁶ Základní informace. *Školský spolek Komenský: Dvojjazyčně od školky až po maturitu* [online]. Vídeň [cit. 2023-06-13]. Dostupné z: <https://www.komensky-vienna.at/cz/informationen-und-preise-vs/>

¹⁰⁷ VALEŠ, Vlasta. *Der Schulverein Komenský: 150 Jahre tschechisches Schulwesen in Wien = Školský spolek Komenský: 150 let českého školství ve Vídni*. Přeložila Hana SCHEIDER, přeložil Ladislava BAXANT. Wien: Schulverein Komenský, [2020]. ISBN 978-3-200-06909-1., s. 297 – 298

¹⁰⁸ Vyučovací předměty. *Školský spolek Komenský: Dvojjazyčně od školky až po maturitu* [online]. Vídeň [cit. 2023-06-13]. Dostupné z: <https://www.komensky-vienna.at/cz/vyučovaci-predmety/>

kroužek, volejbal, lezecký klub, tanec, školní orchestr, fotokroužek, kurz vaření ad. Oproti povinným předmětům se tato cvičení zaměřují více na prohlubování učiva a zájmy žáků.¹⁰⁹

Jak již bylo zmíněno, disponuje gymnázium celkem 12 třídami, 1. až 4. třída jsou paralelní. Škola si zakládá na tom, aby bylo ve třídě maximálně 24 žáků. Organizuje pro ně také seznamovací pobyty, pobytový a vzdělávací týden v Praze, lyžařské kurzy, ale i jazykové kurzy v Anglii nebo na Maltě. Pro ty nejmladší žáky (1. a 2. třídy) je k dispozici také odpolední školní družina. Měsíční školné činí na první dítě 175 €, s každým dalším zapsaným dítětem se cena snižuje.¹¹⁰

CENTROPE SCHOOLING

Východiskem Školského spolku Komenský v přístupu ke vzdělávání je tzv. model *Centrope Schooling* zavedený od školního roku 2010/2011. Principem tohoto modelu je především jazyková, kulturní, sociální a ekonomická integrace žáků z partnerských škol v Brně, Bratislavě, Vídni a Györu. Velký důraz je kladen zejména na všestranný rozvoj žákovy osobnosti, na podporu jeho nadání a zájmů. Toho lze spolehlivě dosahovat pomocí „kreativní a hravé formy vyučování, moderní prezentační a komunikační techniky nebo portfolia.“¹¹¹

Jedním z předních požadavků je také aktivní česko-slovensko-německá vícejazyčnost, na níž si Školský spolek zakládá. Žáci si tak osvojují a prohlubují pět navzájem souvisejících kompetencí, mezi něž patří „kompetence komunikativní, sociální, metodicko-strategická, odborná a interkulturní.“¹¹² Komunikativní kompetence žáci nabývají např. prostřednictvím komunikačních her, prezentačních technik nebo řešením různých konfliktních situací. Sociální kompetence se u žáků rozvíjí hlavně díky tomu, že jsou připravováni na budoucí povolání a podnikají v rámci školy výlety, outdoorové dny nebo workshopy. Strategická kompetence se naplňuje ve chvíli, kdy se žáci učí, jak se mají učit, orientují se na cíl a dokáží odhadnout možnosti svého jednání. Odbornou kompetenci si žáci osvojují např. během projektového vyučování nebo při práci s informačními

---

¹⁰⁹ Nepovinná cvičení. *Školský spolek Komenský: Dvojjazyčně od školky až po maturitu* [online]. Vídeň [cit. 2023-06-13]. Dostupné z: <https://www.komensky-vienna.at/cz/unverbindliche-uebungen/>

¹¹⁰ Základní informace. *Školský spolek Komenský: Dvojjazyčně od školky až po maturitu* [online]. Vídeň [cit. 2023-06-13]. Dostupné z: <https://www.komensky-vienna.at/cz/informationen-und-preise-rg/>

¹¹¹ *Centrope Schooling: Komenský - Schulverein - Školský spolek* [online]. Impressum [cit. 2023-06-14]. Dostupné z: <https://d6scj24zvfbo.cloudfront.net/71ce23a94f8e1437e384079e9ec3d920/200000443-276a028634/Centrope%20Schooling%20CZ,%20DE-83.pdf>, s. 2

¹¹² Tamtéž, s. 2

technologemi. Kompetence interkulturní žáci dosahují za účasti na různých soutěžích, exkurzích a na meziškolních či mimoškolních setkáních.¹¹³

Motto Komenského škol zní: „Dvojjazyčně od mateřské školy až k maturitě.“¹¹⁴ Skutečnost, že se děti již od útlého věku učí komunikovat dvojjazyčně, jim pomáhá lépe se adaptovat na toto specifické prostředí a plynule a bez problémů navázat na první ročník obecné školy. „Dětem a mladistvým, jejichž rodiče si to přejí, nabízí Školský spolek Komenský možnost naučit se češtinu/slovenštinu. Tým rodilých mluvčích vyučuje v obecné škole věcnou nauku, v sekundární škole jsou společenské a přírodní nauky vyučovány německy i česky. Na gymnaziálním stupni je čeština používána jako vyučovací jazyk ve vybraných předmětech.“¹¹⁵

Na obecné škole dochází nejprve k rozdělení žáků do jazykových skupin podle mateřštiny. „Jazyk, v němž se má dítě učit základním kulturním technikám, určí rodiče po dohodě s ředitelstvím školy. Žákyně a žáci, jejichž prvním jazykem je český, slovenský nebo maďarský jazyk, navštěvují vyučování němčiny s cílem dosáhnout po ukončení 4. třídy dostatečných jazykových kompetencí pro výuku v jazyce německém na sekundárním stupni.“¹¹⁶

V souvislosti s rozvojem zájmů žáků byly ve školách zřízeny družiny, ve kterých vychovatelky a vychovatelé nabízejí žákům „rozmanité zájmové kroužky, které podporují individualizaci vzdělávacího procesu“.¹¹⁷ V důsledku toho disponuje Školský spolek Komenský významným edukačním potenciálem, který je ve světě ojedinělý a pozoruhodný.

---

¹¹³ Tamtéž, s. 14 – 15

¹¹⁴ Tamtéž, s. 5

¹¹⁵ Tamtéž, s. 5

¹¹⁶ Tamtéž, s. 8

¹¹⁷ Tamtéž, s. 9

2 PRAKTICKÁ ČÁST

Na předchozí teoretickou část navazuje část praktická. Hlavním cílem diplomové práce bylo přiblížit na základě dostupných dat i vlastní průzkumné sondy současnou výuku českého jazyka ve Vídni, a to jak v univerzitním, tak i v mimouniverzitním prostředí. Abychom tohoto cíle dosáhli, bylo nutné získat aktuální a konkrétní poznatky z praxe, a proto jsme se rozhodli provést výzkum přímo ve Vídni. Za tímto účelem jsme využili nabídky programu *AKTION Česká republika – Rakousko*, jenž studentům nabízí stipendia pro vypracování závěrečných prací. Výzkum ve Vídni se uskutečnil v období 1. 9. – 30. 11. 2022. Kvůli covidovým opatřením byl z původně jarního termínu posunut na podzimní.

Pro potřeby výzkumu jsme oslovili ředitelku reálného gymnázia Školského spolku Komenský Helenu Huber a dále učitelky Evu Zojer a Julii Kortbeletz. V oblasti univerzitního prostředí nám spolupráci přislíbila lektorka kurzů češtiny na Institutu vídeňské slavistiky Naděžda Salmhoferová.

2.1 METODOLOGIE VÝZKUMU

2.1.1 CÍLE VÝZKUMU

Jak již bylo uvedeno, hlavním cílem praktické části diplomové práce bylo přiblížit na základě dostupných dat i vlastní průzkumné sondy současnou výuku českého jazyka ve Vídni, a to jak v univerzitním, tak i v mimouniverzitním prostředí.

Pro praktickou část byly stanoveny tyto dílčí cíle:

- 1) popsat úroveň komunikačních kompetencí žáků v češtině a předložit vybrané potíže při akvizici češtiny;
- 2) pojednat o současných aspektech výuky češtiny se zaměřením na relevantní ukazatele (počty studentů, jejich národnostní složení aj.).

2.1.2 VÝZKUMNÉ OTÁZKY

Na základě vytyčených cílů byly formulovány 4 hlavní výzkumné otázky:

- 1) Roste ve Vídni v posledních letech zájem o studium v češtině, nebo naopak klesá?
- 2) Jaké je národnostní složení žáků/ studentů na obou institucích?
- 3) Jaká je na obou institucích nejčastější motivace ke vzdělávání se v češtině?
- 4) Jaké jazykové jevy dělají studentům/ žákům v češtině největší problémy?

2.1.3 VÝZKUMNÝ SOUBOR

Ačkoliv se dnes ve Vídni lze vzdělávat v češtině na akademické i neakademické půdě na mnoha místech¹¹⁸, bylo záměrem práce zvolit dostatečně reprezentativní výzkumný soubor, který by dokázal současné aspekty výuky češtiny ve Vídni nejlépe charakterizovat a vystihnout.

Pro oblast univerzitního prostředí byl vybrán Institut slavistiky Vídeňské univerzity, jelikož poskytuje studium češtiny jako samostatný obor a zároveň se jedná o ústav s nejširší nabídkou studia slovanských jazyků.

Mimouniverzitní prostředí v této práci reprezentuje Školský spolek Komenský. Na ten jsme se zaměřili proto, že se zde mohou žáci již několik let vzdělávat dvojjazyčně v českém jazyce/ slovenštině a němčině a mají možnost získat naším státem uznávanou maturitu.

2.1.4 CHARAKTERISTIKA VÝZKUMNÉHO VZORKU PRO PRVNÍ DÍLČÍ CÍL PRAKTICKÉ ČÁSTI

Pro dosažení prvního dílčího cíle diplomové práce (tj. popsat úroveň komunikačních kompetencí žáků v češtině a předložit vybrané potíže při akvizici češtiny) jsme se ve výzkumu zaměřili na žáky ročníků vyššího stupně osmiletého gymnázia Školského spolku Komenský, jelikož jsou dle našeho úsudku starší žáci schopnější se v psaném

---

¹¹⁸ Z akademických institucí uveďme kromě Vídeňské univerzity například *Ekonomickou univerzitu ve Vídni* (Wirtschaftsuniversität Wien), *Agrotechnickou univerzitu* (BOKU) nebo *Jazykové centrum Univerzity Vídeň* (Sprachenzentrum der Universität Wien). Z neakademických institucí nabízí výuku češtiny kromě Školského spolku Komenský například *Česká škola bez hranic*, spolek *Prolingua*, *European Middle School*, různé jazykové školy jako je *Ahoj Evropa neu*, *WIFI*, *Humboldt* atd.

i mluveném projevu vyjadřovat delšími a složitějšími větnými konstrukcemi, které se dají z jazykového hlediska lépe analyzovat. Kromě toho se současné výuce češtiny na obecné škole již v minulosti věnovala Martina Víchová ve své diplomové práci *Výuka češtiny ve Vídni na příkladu bilingvních škol Školského spolku Komenský*.¹¹⁹ Bylo tedy žádoucí zvolit dosud méně probádané výzkumné pole.

Součástí plánu bylo zkoumat jazyk žáků ve všech ročnících vyššího stupně osmiletého gymnázia, tedy v 5., 6., 7. a 8. ročníku. Výzkum v 5. ročníku nám však z důvodu organizační a časové náročnosti na začátku školního roku nebyl umožněn. V ostatních ročnících se výzkum úspěšně realizoval. Školský spolek Komenský nabízí žákům dvojjazyčné vzdělávání, přičemž němčina je jazykem povinným. Dále si žáci volí mezi češtinou a slovenštinou. Výzkumný vzorek byl tedy omezen pouze na žáky, kteří si vybrali češtinu. Stěžejní výzkumnou proměnnou byl pochopitelně předmět český jazyk vyučovaný Evou Zojer.

Na Vídeňské univerzitě nebyla analýze komunikačních kompetencí studentů věnována až taková pozornost, jelikož jsme měli možnost hospitovat pouze ve dvou skupinách cizinců začátečníků s jazykovou úrovní A1 – A2. Tito studenti ještě nebyli schopni sestavovat složitější větné konstrukce, proto bychom zde nemohli získat odpovídající charakter dat. V kapitole *Současné aspekty výuky češtiny ve Vídni* uvádíme nicméně vybrané jazykové jevy (získané prostřednictvím hospitace), které činily studentům největší potíže.

2.1.5 METODY VÝZKUMU PRO PRVNÍ DÍLČÍ CÍL PRAKTICKÉ ČÁSTI

Za účelem sběru dostatečného množství jazykového materiálu byly použity dvě výzkumné metody. Mluvený projev žáků Školského spolku Komenský byl zaznamenáván v průběhu hospitací ve výuce, psaný projev žáků byl zkoumán prostřednictvím obsahové analýzy žákovských psaných textů.

V rámci hospitací ve výuce českého jazyka bylo stanoveno pouze jediné kritérium relevantní pro účely této práce, a tím bylo pozorování veškerých jazykových zvláštností

---

¹¹⁹ VÍCHOVÁ, Martina. *Výuka češtiny ve Vídni na příkladu bilingvních škol Školského spolku Komenský* [online]. Praha, 2019 [cit. 2023-06-28]. Dostupné z: <https://dspace.cuni.cz/bitstream/handle/20.500.11956/110692/120338275.pdf?sequence=1&isAllowed=y> . Diplomová práce. Univerzita Karlova. Vedoucí práce Ivana Bozděchová.

a nedostatků, kterými se projev bilingvních žáků odlišuje od žáků monolingvních hovořících pouze česky. Všechna tato data jsme si nejprve zapisovali do poznámkového bloku a následně třídili do přehledné online databáze v programu *Workflowy*. Celkem se nám podařilo hospitovat na 22 hodinách českého jazyka.

Na kurzech češtiny vedených na Institutu slavistiky byla provedena pouze hospitace s cílem blíže popsat podobu výuky češtiny pro cizince a poukázat na nejčastější jazykové problémy. Průběh hospitace na 5 hodinách těchto kurzů byl zaznamenáván do hospitačního protokolu, ve kterém jsme si vymezili pro sledování tato kritéria: aktivita, průběh, jazykové problémy, opravování chyb, organizační forma výuky, metoda výuky.

2.1.5.1 ANALYZOVANÝ JAZYKOVÝ MATERIÁL

Předem stanovenou podmínkou pro výzkum byla analýza minimálně 50 žákovských psaných textů, nakonec jich bylo sesbíráno 102. Opět jsme se soustředili na všechny jazykové zvláštnosti a nedostatky. Z důvodu tak objemného množství dat a doporučeného rozsahu diplomové práce byly následně vyselektovány pouze 3 jazykové roviny, kterým jsme blíže věnovali pozornost – lexikologie, morfologie a syntax, neboť se především v těchto jazykových rovinách objevovaly největší potíže při akvizici češtiny, větší chybovost, nedostatky a jazykové specifikace, jejichž shrnutím by se daly vymezit obecnější znaky mluvy bilingvních žáků. Všechna data byla opět zaznamenávána a tříděna do databáze v programu *Workflowy*.

Texty nebyly vytvářeny na základě našeho zadání, nýbrž na základě zadání paní učitelky. Charakter textů se odvíjel od daného tématu, které se zrovna ve výuce probíralo. Ze slohových útvarů jsme nejvíce analyzovali komentáře, interpretace díla a krátké úvahy.

2.1.6 CHARAKTERISTIKA VÝZKUMNÉHO VZORKU PRO DRUHÝ DÍLČÍ CÍL PRAKTICKÉ ČÁSTI

Za účelem dosažení dílčího cíle číslo 2 (tj. pojednat o současných aspektech výuky češtiny se zaměřením na relevantní ukazatele, např. počty studentů, jejich národnostní složení aj.) byly v rámci mimouniverzitního prostředí do výzkumného vzorku zařazeny již všechny ročníky vyššího stupně osmiletého gymnázia, přičemž se opět jednalo o žáky s kombinací jazyků čeština – němčina (do výzkumu nebyli zahrnuti žáci s kombinací jazyků slovenština – němčina).

Pro oblast univerzitního prostředí byli do výzkumného vzorku vybráni studenti kurzů češtiny na Institutu slavistiky Vídeňské univerzity. Jednalo se o dvě skupiny po 10 studentech s jazykovou úrovní A1 – A2. Kurzy byly vedeny lektorkou Naděždou Salmhoferovou.

V souvislosti s tříměsíčním výzkumem ve Školském spolku Komenský nám bylo také umožněno odučit 16 hodin v předmětu *Muttersprachlicher Unterricht Tschechisch* pod vedením Julie Kotrbeletz. Předmět navštěvovalo jednou týdně 8 žáků ve věku 11 – 19 let s různou jazykovou úrovní v češtině. Tato zkušenost přispěla k našemu bližšímu a hlubšímu poznání systému výuky ve škole.

2.1.7 METODY VÝZKUMU PRO DRUHÝ DÍLČÍ CÍL PRAKTICKÉ ČÁSTI

Abychom co nejlépe postihli současné aspekty výuky češtiny na těchto dvou institucích, považovali jsme za stěžejní provést rozhovory jak s Evou Zojer, tak i s Naděždou Salmhoferovou.

V obou případech byl vytvořen polostrukturovaný rozhovor. Před provedením rozhovoru s Evou Zojer nám bylo umožněno pořizovat zvukovou nahrávku, ta byla následně přepsána do textové podoby. Souhlas k poskytnutí zvukové nahrávky při rozhovoru s Naděždou Salmhoferovou udělen nebyl, proto se rozhovor zaznamenával písemně.

Osnova připravených otázek nebyla pro obě dotazující stejná. Do rozhovoru s Naděždou Salmhoferovou jsme zahrnuli především otázky zaměřené na relevantní ukazatele stavu současné výuky češtiny na Institutu slavistiky, tj. jak často jsou kurzy češtiny vedeny, kolik studentů kurzy navštěvuje, zda zájem o výuku češtiny v posledních letech stoupá či klesá, jaké je národnostní složení studentů a jejich motivace ke studiu, jaké jazykové jevy jim dělají v češtině největší problémy atd. V rozhovoru s Evou Zojer jsme pokládali otázky zaměřené na fungování školy, podmínky plnění školní docházky, formy hodnocení žáků, vykonávání maturity nebo různé akce, které škola pořádá.

Relevantní ukazatele stavu současné výuky češtiny na gymnáziu Školského spolku Komenský byly zjišťovány prostřednictvím metody dotazníku, jelikož jsme měli k dispozici dostatečně velký vzorek respondentů, který by tento stav mohl obecně charakterizovat. Jak již bylo zmíněno výše, do reprezentativního výzkumného vzorku byli zahrnuti všichni žáci vyššího stupně osmiletého gymnázia s kombinací čeština – němčina. Jednalo se celkem o 51

žáků a žaček. Dotazník se skládal z 10 otázek, z nichž 5 otázek bylo otevřených, 3 otázky polouzavřené a 2 otázky uzavřené.

Dotazník byl vytvořen webovou službou *Survio* v online podobě. Tato služba byla zvolena z toho důvodu, že usnadňuje tvorbu dotazníků, sběr dat a následné vyhodnocování. V každém ročníku jsme po domluvě s Evou Zojer rozeslali do třídní skupiny na platformě *Teams* odkaz k jeho vyplnění. Respondenti byli obeznámeni s tím, že dotazníkové šetření bude probíhat zcela anonymně. Vyplňování dotazníku se uskutečnilo za naší přítomnosti, neboť jedině v tomto případě jsme měli jistotu 100% míry návratnosti.

2.1.8 HYPOTÉZY

Před konstrukcí samotného dotazníku jsme si na základě poznatků v teoretické části a na základě vlastní zkušenosti stanovili několik hypotéz, jež měly být průzkumem následně potvrzeny či vyvráceny:

H1: *Na gymnáziu se vzdělává více žáků, kteří si prošli všemi stupni vzdělání (mateřská škola, obecná škola, reálné gymnázium) ve Školském spolku Komenský a žijí v Rakousku většinu svého života, případně celý život.* Východiskem pro tento předpoklad bylo motto školy „Od mateřské školy až k maturitě.“ Na skutečnost, že se toto motto daří škole v současnosti dobře naplňovat, poukazuje i Eva Zojer v našem rozhovoru. S touto hypotézou souvisí v dotazníku otázka č. 3.

H2: *Mezi žáky je více těch, kteří pochází z národnostně heterogenního manželství (smíšené manželství) než těch, kteří pochází z národnostně homogenního manželství.* Jak bylo zmíněno v teoretické části, jsme v současnosti svědky nárůstu počtu dětí rodičích se do smíšených manželství. Uvědomujeme si, že častým důvodem pro život některých rodin ve Vídni jsou i lepší pracovní podmínky, tudíž poměr bilingvních a monolingvních rodin nebude tak výrazný. S touto hypotézou souvisí v dotazníku otázky č. 2, 4, 7, 8, a 9.

H3: *V otázce národnostního citění převažuje skupina žáků s dvoji kulturní identitou, tj. cítí se být Čechy i Rakušany a nedělají mezi tím rozdíly.* „Většina bilingvistů považuje sama sebe za bikulturní, tedy za jedince náležející ke dvěma různým kulturám.“ Zohledňujeme však i podstatné faktory, které mají na kulturní identitu vliv, a těmi jsou domov, ve kterém jedinec vyrůstal, a sociální prostředí, jež ho

obklopuje. Tyto faktory velmi často formují i národnostní cítění jedince.¹²⁰ S touto hypotézou souvisí v dotazníku otázka č. 5.

H4: *Nejčastějším důvodem výběru Školského spolku Komenský je možnost vzdělávat se v češtině a potřeba být s tímto jazykem i nadále v kontaktu.* Tento předpoklad byl vytvořen s oporou o poznatky v teoretické části, v níž zmiňujeme, že většina Čechů vybírá pro své děti v zahraničí české školy právě z toho důvodu, aby nezapomněly na svou vlast a mateřštinu. S touto hypotézou souvisí v dotazníku otázka č. 6.

---

¹²⁰ LACHOUT, Martin. *Bilingvismus a bilingvní výchova na příkladu bilingvismu česko-německého*. Praha: Togga, 2017. ISBN 978-80-7476-128-7., s. 42

2.2 VÝZKUM KOMUNIKAČNÍCH KOMPETENCÍ ŽÁKŮ

Předem bychom chtěli konstatovat, že záměrem analýzy žákovských psaných textů rozhodně nebylo necitlivé poukazování na chyby a nedostatky. Naopak jsme výzkum prováděli s maximálním respektem k těmto žákům. Vážíme si jejich ochoty spolupracovat a podílet se na tomto výzkumu. Na jazykové chyby, kterých se (ať už v mluveném, tak i v psaném projevu) dopouštěli, je dle našeho mínění nutno nahlížet poněkud s odstupem, jelikož je to pro bilingvní žáky žijící v cizí zemi jev zcela přirozený. Prostřednictvím obsahové analýzy jsme zjišťovali, jaké jazykové jevy dělají těmto žákům v češtině největší problémy, co jejich jazykový projev ovlivňuje a utváří. Všichni žáci se stejně jako monolingvní jedinci žijící v České republice dopouštěli častých chyb týkajících se pravopisu, interpunkce v souvětí, nespisovných výrazů atd. Těmto chybám jsme nevěnovali přílišnou pozornost, neboť nás zajímaly více chyby specifické pouze pro tuto skupinu bilingvních dětí. Následně jsme vybrali ty nejčastěji se vyskytující z oblasti lexikologie, morfologie a syntaxe a předložili jsme možné příčiny těchto chyb. Jsme si však vědomi toho, že některé vybrané jazykové defekty jsou specifické a přesahují svým charakterem do roviny morfosyntaxe či jiných jazykových rovin.

Veškeré úryvky textů uvádíme v této práci anonymně a v jejich originálním znění přesně tak, jak byly napsány.

2.2.1 LEXIKOLOGIE

V oblasti slovní zásoby se jazykové nedostatky objevovaly nejvíce. Všechny lexikální chyby, které se u žáků v mluveném či psaném projevu vyskytly, byly v této práci klasifikovány buď jako chyby formální, nebo sémantické, podle rozdělení lingvistů Carla Jamese a Wenwena Yanga, na které odkazuje Radomila Kotková ve své publikaci *Čeština nerodilých mluvčích s mateřským jazykem neslovanským*. Za chyby formální se považují chyby ve formě slov (v jejich tvarech, ve shodně atd.), chyby sémantické se týkají významu těchto slov.¹²¹

Velice časté jevy, které mají vliv na jazykový repertoár bilingvních žáků, jsou konkrétně *interference*, *míšení jazyků* (*code-mixing*), *jazykové výpůjčky* nebo *střídání jazykových kódů*. Ačkoliv jsou tyto jevy v jazykovém projevu považovány za chyby, nelze

---

¹²¹ KOTKOVÁ, Radomila. *Čeština nerodilých mluvčích s mateřským jazykem neslovanským*. Praha: Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum, 2017. ISBN 978-80-246-3640-5., s. 43

je však obecně považovat za něco patologického, jsou přirozenou součástí vyjadřování většiny bilingvních dětí, jak upozorňuje i Martin Lachout ve své publikaci *Bilingvismus a bilingvní výchova na příkladu bilingvismu česko-německého*.¹²²

Na tyto chyby, kterých se žáci během řečového projevu dopouštějí, působí více faktorů, obecně záleží na tom, na jaké úrovni žáci ovládají češtinu a jak bohatou slovní zásobou disponují. Během analýzy pro účely této práce byly shledány všechny výše uvedené jevy, postupně budou představeny. Zejména v mluveném projevu žáků se často objevovalo ono střídání jazykového kódu – neznalost slova v češtině žáci řešili substitucí za německý výraz, tedy skrze úplnou jazykovou výpůjčku.

2.2.1.1 CHYBY FORMÁLNÍ

2.2.1.1.1 SLOVA VYPŮJČENÁ (MISFORMATIONS)

Kotková slova vypůjčená charakterizuje jako „neexistující slova, která mají původ v mateřském jazyce studenta. Mohou to být jak úplné jazykové výpůjčky, tak slova z mateřského jazyka s cizojazyčnou koncovkou či kalky.“¹²³ Nejčastější příčinou chyb je právě „absence lexikálních jednotek v jednom z jazyků“¹²⁴. Důvodem může být ale také „vysoké emoční vypětí, stres, rozčilení, nervozita“¹²⁵.

*Mně se líbila ta prezentace. Měli to dobře **gegliedert**.*

*Za každou cenu musí **es ausliefern**.*

U¹²⁶: Co to znamená stabilní? Když váš vztah s partnerem/ partnerkou je stabilní?

*Ž¹²⁷: Že vydrží všechny problémy. Prostě **Schicksalschläge**.*

U: Na co jsme vůbec nehleděli?

*Ž: **Energieverbrauch**.*

---

¹²² LACHOUT, Martin. *Bilingvismus a bilingvní výchova na příkladu bilingvismu česko-německého*. Praha: Togga, 2017. ISBN 978-80-7476-128-7., s. 81

¹²³ KOTKOVÁ, Radomila. *Čeština nerodilých mluvčích s mateřským jazykem neslovanským*. Praha: Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum, 2017. ISBN 978-80-246-3640-5., s. 43 – 44

¹²⁴ LACHOUT, Martin. *Bilingvismus a bilingvní výchova na příkladu bilingvismu česko-německého*. Praha: Togga, 2017. ISBN 978-80-7476-128-7., s. 85

¹²⁵ Tamtéž, s. 85

¹²⁶ U = učitelka

¹²⁷ Ž = žák

U: *A ted' česky.*

Jiný Ž: *Spotřeba energie.*

U: *Jakým způsobem můžu volit?*

Ž: ***Per Brief.***

V psaném projevu se vypůjčená slova z němčiny objevovala také, ale již deklinovaná s českou koncovkou nebo napsaná podle principů českého pravopisu (např. substantiva přejatá z němčiny byla napsána s malým počátečním písmenem). Takový jev Lachout pojmenovává jako míchání jazyků a dodává, že je specifický spíše pro děti v raném věku a měl by postupně s věkem odeznívat. „Po dokončení jazykového vývoje jedince už se pokládá spíše za patologický“¹²⁸. Na druhou stranu není nutné být vůči takovým chybám i u starších žáků skeptický, jelikož se prokazuje jejich znalost gramatických pravidel u obou jazyků. Žák sice použil v české větě německý výraz, ale v souladu s českými pravidly pro skloňování mu přiřadil správnou koncovku¹²⁹:

*„Quiet quitting“ se vlastně hodí k **Zeitgeistu** doby.¹³⁰ (z něm. der Zeitgeist)*

*Poznávám i **paar** detailů o které mi už povídala moje máma. (z něm. ein Paar)*

*Autorka vystudovala **journalistiku** v Praze. (z něm. die Journalistik)*

*Ale když byly jako **team** na Spartakijádě bylo jim řečeno, že jsou silní. (z něm. das Team)*

*Lorenzo I. Medičejský se narodil prvního **januáru**. (z něm. der Januar)*

*Koupit si **imobilie** je daleko složitější a dražší než dřív. (z něm. die Immobilie)*

*Ještě ted' jsem v **šhoku**. (z něm. der Schock)*

Jak v mluveném projevu, tak i v psaném projevu, měly největší zastoupení kalky, tedy doslovné překlady slov z němčiny do češtiny. Rozlišují se na kalky gramatické, sémantické a frazeologické.

---

¹²⁸ LACHOUT, Martin. *Bilingvismus a bilingvní výchova na příkladu bilingvismu česko-německého*. Praha: Togga, 2017. ISBN 978-80-7476-128-7., s. 86

¹²⁹ Tamtéž, s. 86 – 87

¹³⁰ Po významové stránce žák ve větě dvakrát použil tentýž výraz, jelikož německé kompozitum *Zeitgeist* se do češtiny překládá jako *duch času*. Ona doba je tedy již v tomto kompozitu obsažena.

Gramatickými kalky se rozumí doslovný překlad každého jednotlivého morfému, tzn. překlad „morfematické/ slovotvorné struktury přejímaného slova¹³¹ (splývání adjektiv a příslovcí, vyjadřování německých gramatických kategorií, slovesná valence, souvětne vazby, aktuální členění).“¹³² Velice často k nim dochází při překladu německých kompozit, např. u doslovného překladu německého výrazu *der Wolkenkratzer* (mrakodrap).¹³³ Za sémantické kalky lze považovat doslovně přeložený význam slova či ustálené slovní spojení z němčiny, které však v češtině nelze použít, tzn., německý výraz je v češtině verbalizován jinak. Doslovným překladem frazému jednoho jazyka vznikne kalk frazeologický a v některých případech tím může dojít k velkému nepochopení v komunikaci mezi dvěma komunikanty (např. německé „blau machen“ by se doslovně přeložilo do češtiny jako „dělat modrou“, skutečný význam tohoto frazému je ale „ulívat se“).

SÉMANTICKÉ KALKY

Během analýzy žákovských psaných textů a mluvených projevů byly nejpočetněji zaznamenány sémantické kalky sloves.

Nachází se dokonce i školy, které místo malování a muziky nabízí bonusové hodiny matematiky. (Z něm. **Es gibt** sogar Schulen, die anstelle von Malen und Musik zusätzlichen Matheunterricht anbieten.)

Nemůžu dostat děti. (Z něm. Ich kann nicht die Kinder **bekommen**.)

Osobně by jsem ale pokuty udělala nižší. (Z něm. Ich persönlich würde die Strafen **niedriger machen/ ansetzen**.)

Možná bych ale přidala k tomu, že to platí i pro odhazování odpadků do moře. (Z něm. Vielleicht würde ich **dazu** noch **hinzufügen**, das das auch für das Entsorgen von Müll ins Meer gilt.)

Mezi sémantické kalky lze rovněž zařadit nadbytečné užívání ukazovacích zájmen *ten, ta, to*, jež obecně cizinci považují za český ekvivalent německých určitých členů *der,*

---

¹³¹ KARLÍKOVÁ, Helena. Kalk. *CzechEncy: Nový encyklopedický slovník češtiny* [online]. Masarykova univerzita, Brno: Centrum zpracování přirozeného jazyka [cit. 2023-06-14]. Dostupné z: <https://www.czechency.org/slovník/KALK>

¹³² KLOFEROVÁ, Stanislava. Jak dnes mluví mladá vídeňští Češi II. *Naše řeč* [online]. 1998, **81**(4), 169 - 178 [cit. 2023-06-14]. Dostupné z: <http://nase-rec.ujc.cas.cz/archiv.php?art=7456>

¹³³ KARLÍKOVÁ, Helena. Kalk. *CzechEncy: Nový encyklopedický slovník češtiny* [online]. Masarykova univerzita, Brno: Centrum zpracování přirozeného jazyka [cit. 2023-06-14]. Dostupné z: <https://www.czechency.org/slovník/KALK>

die, das, a nadbytečné užívání odkazovacích anaforických zájmen¹³⁴ tam, kde to v češtině není nutné. Na rozdíl od češtiny je v němčině podmět zpravidla vždy vyjádřen substantivem nebo zájmenem. Jak uvádí František Štícha ve své *Česko-německé srovnávací gramatice*, „odkazovací zájmeno *on* se v češtině neužívá zejména tehdy, jestliže se různé přísudky vztahují k témuž podmětu mimo rámec souvětí, tedy stojí-li tyto přísudky v samostatných větách oddělených tečkou. V takových případech je v češtině často normou zájmeno neužít (tj. užít anafory nulové)“. Mluvčí již pozná z kontextu, o kom se v následující větě mluví, tzn., k jakému podmětu v předchozí větě se přísudek vztahuje.¹³⁵

*Ten nikotin je právě **ten** důvod, proč vlastně jsou závislí a kouří.*

Ten problém je, že nikotin je škodlivý.

*Řekl mu, že **to** pronásledování protestantů brzy má skončit.*

*Gustav Machatý je známý za jeho film *Extáze*. **On** byl český režisér a filmový herec.*

*Také máme Michelangela. **On** je známý pro sochu Davida.*

*Je to o pánovi Eulenspiegelovi, kterej přišel do Nürnbergu. **On** chtěl dvě stě zlatáky.*

*Eva se pak seznámí s Adamem. **On** je stavební inženýr.*

*Ted' mám pro vás krátký trailer. **On** je v angličtině.*

GRAMATICKÉ KALKY

Gramatické kalky byly zastoupeny nejhojněji, především v případě užití slovesných vazeb s předložkami, které jsou v němčině jiné než v češtině, a také v užití předložek samotných. Během analýzy žákovských psaných textů a mluvených projevů byly dále vyzorovány gramatické kalky sufixů, konkrétně doslovný překlad německých sufixů do češtiny. Gramatické kalky u překladu německých kompozit naopak nebyly zaznamenány.

*Také máme Michelangela. **On je známý pro sochu Davida.** (Z něm. Wir haben auch etwas über Michelangelo vorbereitet. Er ist **für** seine Davidstatue **bekannt**.)*

---

¹³⁴ tj. osobní zájmena 3. osoby: *on – er, ona – sie, ono – es*; odkazovací zájmena ten: *der, dieser*; odkazovací zájmeno to: *es/das*

¹³⁵ ŠTÍCHA, František. *Česko-německá srovnávací gramatika*. Praha: Argo, 2003. ISBN 80-7203-503-7., s. 267

*Včera jsem se zúčastnil divadelního představení Nord-Ost, které **jednalo** o válce v Čečensku. (Z něm. Gestern habe ich das Theaterstück Nord-Ost gesehen, das **vom** Krieg in Tschetschenien **handelte**.)*

*Informace, které ani pomalu **nejdou vhodné pro jejich věk**. (Z něm. Informationen, die nicht **für ihr Alter geeignet sind**.)*

***Při** Lidmíle Kábrtové se jedná o talentovanou autorku. (Z něm. **Bei** Lidmila Kábrtová handelt es sich um eine talentierte Autorin.)*

*Kniha byla vydána v roce 2013 **od** nakladatelství Host. (Z něm. Das Buch wurde im Jahr 2013 **vom** Verlag Host herausgegeben.)*

*Zabývá se s vývojem kultury. (Z něm. Er beschäftigt sich **mit** der Kulturentwicklung.)*

U: *Jak se můžeš pohybovat, když nemáš nohy?*

Ž: *Ve vozíku. (Z něm. sich **im** Rollstuhl bewegen.)*

*Habsburkové už nebudou **na** vládě. (Z něm. Die Habsburger werden sich nicht mehr **an** der Regierung beteiligen.)*

*Já jsem byla v Slovensku. (Z něm. Ich war **in** der Slowakei.)*

*Vyjádril svoji nesouhlasnost s tím, co se stalo. (Na této příkladové větě si lze všimnout, že doslovný překlad se nemusí týkat pouze celých slov, ale i jednotlivých morfémů, v tomto případě sufixu. Vedle kompozice, která se v němčině nejčastěji využívá k tvorbě nových slov, se na slovtvorbě podílejí i derivační sufixy, z nichž nejproduktivnější je sufix *-keit*, zejména je-li derivačním základem adjektivum. Tato adjektiva končí většinou na *-ig*, *-lich*, *-bar*, *-mäßig* nebo *-sam*.¹³⁶ A právě českým ekvivalentem pro německý sufix *-keit* je český sufix *-ost*. Je možné si toho všimnout u celé řady slov, např. Unannehmlich**keit** – nepříjemnost, Arbeitslosig**keit** – nezaměstnanost, Ungültig**keit** – neplatnost. Český výraz nesouhlas se do němčiny překládá jako Unstimmig**keit** a patrně zde je možné zdůvodnit žákovu miskoncepci v užití přípony *-ost* u slova nesouhlas.)*

Protože mecenáš sponzoruje jenom umělectví. (Tato věta zazněla při mluveném projevu jednoho z žáků a opět vykazuje jisté rysy interference němčiny s češtinou.)

---

¹³⁶ HÖPPNEROVÁ, Věra. *České deriváty na -ost a jejich německé ekvivalenty* [online]. 86 – 92 [cit. 2023-06-14]. Dostupné z: <https://aop.vse.cz/pdfs/aop/2013/03/06.pdf>

Užití defektního sufixu *-ctví* u českého výrazu umění je pravděpodobně opět výsledkem gramatického kalku čili doslovným překladem německého sufixu *-schaft*. Duden definuje užití sufixu *-schaft* takto: „(Sufix *-schaft*) bezeichnet in Bildungen mit Substantiven eine Personengruppe oder (seltener) die Gesamtheit von Dingen.¹³⁷“ To znamená, že sufix *-schaft* se v němčině užívá k označení skupin lidí nebo méně často k označení kolektivních/ hromadných termínů. Ačkoliv se český výraz umění překládá do němčiny jako die Kunst (výraz je bez sufixu), zahrnuje v sobě hromadné označení pro různé druhy umění (výtvarné umění – např. kresba, sochařství, architektura; múzické umění – např. zpěv, divadlo, tanec). V němčině se pomocí sufixu *-schaft* utvořila slova jako Knechtschaft (otroctví), Erbschaft (dědictví), Landwirtschaft (zemědělství), Nachbarschaft (sousedství). Chybu v užití sufixu u českého slova umění si lze tedy vysvětlit tak, že žák si s největší pravděpodobností přiřadil slovo umění do této skupiny podobných slov se *sufixem -schaft* (označujících kolektivum) a přiřadil k němu u českého výrazu ekvivalentní sufix *-ctví*.)

2.2.1.1.2 SLOVA FORMÁLNĚ PODOBNÁ (FORMAL MISSELECTION)

Zejména v psaných projevech dělala žákům problémy slova, která na první pohled vypadají nebo znějí stejně, ale mají jiný význam. V češtině se taková slova označují jako paronyma. James k formálně podobným slovům řadí „tzv. zrádná slova (false friends) nebo záměnu slov s jinými prefixy či sufixy. Podle zmíněné specifikace by do této kategorie mohly spadat i záměny slovnědruhové.“ James si klade otázku, zda v tomto případě žák zná význam obou slov a jejich záměna je spíše náhodná nebo zda mu význam některého z nich není úplně jasný a neví, jak ho použít. Domnívá se, že příčinu těchto chyb najdeme v obou těchto případech.¹³⁸

Analýza písemných prací žáků odhalila největší nedostatky v oblasti tvoření sloves pomocí prefixace. Jako dovětek k této problematice nám poslouží citace z článku *Prefixace sloves a slovesná vazba* od Anny Jirsové: „Prefixací se význam slovesa základového různě modifikuje a někdy i dost výrazně mění. To se často odráží i ve vazebném repertoáru předponových sloves. Se změnami významu totiž dochází u předponových sloves nezářídka

---

¹³⁷ -schaft. DUDEN: *Mehr als ein Wörterbuch* [online]. [cit. 2023-06-14]. Dostupné z: <https://www.duden.de/rechtschreibung/schaft>

¹³⁸ KOTKOVÁ, Radomila. *Čeština nerodilých mluvčích s mateřským jazykem neslovanským*. Praha: Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum, 2017. ISBN 978-80-246-3640-5., s. 43

i ke změnám vazeb.¹³⁹ V následujících příkladech z žákovských textů sice většinou k výrazné změně slovesné vazby nedochází, nicméně je patrné, že chyba v podobě záměny na první pohled totožných prefixů u jinak stejných sloves mění význam celé věty:

*V rychlosti El ještě **zhlédne** na zadní stránce výstřižku napsané datum.* (zhlédnout + 4. p. vs. zahlédnout + 4. p.)

*Jednu zajímavost nelze **zapomenout** a to, že povídka má jenom 50 slov což je velice unikátní.* (zapomenout + 4. p. vs. opomenout + 4. p.)

*Příběh **jedná** o přátelství a statečnosti.* (jednat o + 6. p. vs. pojednávat o + 6. p.)

*Mnoho lidí **nastává** názor, že by se měla na školách zavést branná výchova.* (nastávat + 1. p. vs. zastávat + 4. p.)

*Celá povídka se skládá z jednoho dialogu. Kde si mála El zapáleně **cvičí** její slib.* (cvičit + 4. p. vs. nacvičovat + 4. p.)

*Možná bych ale **přidala** k tomu, že to platí i pro odhazování odpadků do moře.* (přidat k + 3. p. vs. dodat k + 3. p.)

Kromě tvorby sloves se problematika prefixace objevovala i u jiných slovních druhů, např.:

*Když dostane komisař příkaz, bere ho naprosto **slovně**.* (slovně vs. doslovně)

*I když mi pokuty za pojídání jídla na zemi přijdou **nezbytečný**.* (zbytečné vs. nezbytné)

V několika málo případech se u žáků vyskytla také záměna slov, která jsou formálně téměř shodná, ale významově úplně odlišná:

*Básník nakonec **střádal** až do konce života.* (střádat vs. strádat)

*Kryštof Kolumbus **plaval** několik dní.* (plavat vs. plavit se)

*Jan Ámos Komenský navazoval na **Platina**.* (platina vs. Platóna)

*Tato kapitola obsahuje i **hororovou** češtinu.* (hovorový vs. hororový)¹⁴⁰

---

¹³⁹ JIRSOVÁ, Anna. Prefixace sloves a slovesná vazba. Naše řeč [online]. Praha: Ústav pro jazyk český AV ČR, 1979, 62(1) [cit. 2022-11-02]. Dostupné z: <http://nase-rec.ujc.cas.cz/archiv.php?art=6092>

¹⁴⁰ V tomto případě je ale pravděpodobnějším důvodem chyby překlep.

2.2.1.1.3 DEFORMACE SLOV (DISTORTIONS)

Deformací vzniklá neexistující slova „nemají původ v mateřském jazyce, vznikají z neúplné znalosti slova z cizího jazyka a z této neznalosti pramení deformace slova.“¹⁴¹ Ačkoli tento druh chyby nebyl v jazykových projevech žáků dominantní, bylo žádoucí některé případy zmínit a vyzorovat, za jakých okolností a z jakého důvodu nejspíše k chybě došlo. Ve většině uvedených příkladů byla příčinou chyby deformace slova vlivem špatně užitého sufixu. Na rozdíl od úplných cizinců, kteří se učí česky, se u bilingvních žáků neobjevovaly natolik závažné deformace slov, které by bránily porozumění. Z následujících příkladů spíše vyplývá, že žáci mají povědomí o paradigmatu českých sufixů, avšak někteří z nich je mají pouze mechanicky naučené a ne vždy je dokáží správně použít:

Připadalo mi, že autorkině by mohla mluvit ještě víc. (Zkomolenina slova autorka v tomto případě vznikla při přechylování jména osoby. Jak uvádí František Štícha ve své *Česko-německé srovnávací gramatice*, němčina užívá pro přechylování jmen osob pouze příponu *-in* (např. die Lehrerin, die Autorin, die Schülerin, die Zeugin), zatímco čeština disponuje celým paradigmatem různých přípon (např. *-ka*, *-ce*, *-(k)yně*, *-ovna* atd.). Nejfrekventovanější příponou při přechylování jmen v češtině je přípona *-ka* a za pomoci této přípony vzniklo i slovo autorka (autor – autorka). Příponou *-(k)yně*, která v tomto případě byla žákem užitá, se „odvozuje obvykle od základových maskulin zakončených na *-ec* nebo *-ce*.“¹⁴² Kromě jiného lze zaznamenat také ortografickou chybu v příponě *-ině*).

Na druhé straně se po stažení knih objevilo několik vzrušených komentářů a nadávek vůči levoucím radikálům a woke kultuře. (Původ patvaru „levoucí“ lze s jistou pravděpodobností hledat u tvoření přechodníků přítomných pomocí tvarotvorné nefinální přípony, která se realizuje morfy *-ouc-* a *-íc-* v rodě ženském a středním u sloves, např. tisknouc, nesouc, zpívajíc, sedíc. Od přechodníku přítomného se odvozují tzv. zpřídavnělé přechodníky, např. tisknoucí, nesoucí, zpívající, sedící. Žák se nejspíše domníval, že jím užitý patvar „levoucí“ vznikl stejným způsobem. Správný tvar je však levicový a toto slovo není odvozeno od slovesa.)

---

¹⁴¹ KOTKOVÁ, Radomila. *Čeština nerodilých mluvčích s mateřským jazykem neslovanským*. Praha: Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum, 2017. ISBN 978-80-246-3640-5., s. 44

¹⁴² ŠTÍCHA, František. *Česko-německá srovnávací gramatika*. Praha: Argo, 2003. ISBN 80-7203-503-7., s. 196

Byli přidáni do masovan^{an}é organizace. (U defektního tvaru „masovaný“ lze vidět jisté souvislosti s tvořením sloves 6. slovesné infinitivní třídy pomocí kmenové přípony *-ova-*, např. kupovat, navštěvovat, posuzovat, nahrazovat. Od těchto slovesných tvarů se následně odvozují také slovesná adjektiva přidáním sufixu *-ný*, jako např. kupovaný, navštěvovaný, posuzovaný, nahrazovaný. Tímto způsobem nejspíše vznikl i výše uvedený patvar. Opět je však nutné mít na vědomí, že adjektivum *masový* nevzniklo ze slovesa, nýbrž se odvodilo ze základového slova *masa*.)

Upřímně jsem podcenil jak náročné a pro moje mozkové buňky námahové může být tato práce. (Zde je rovněž důležité si uvědomit, z jakého základového slova bylo toto adjektivum odvozeno. Je chybné se domnívat, že toto slovo se odvodilo ze substantiva *námaha*. Základovým slovem je v tomto případě sloveso *namáhat se* a po odtržení infinitivní koncovky *-t* se přidává charakteristický slovtvorný formant *-vý* typický pro přídavná jména odvozená od sloves, např. *namáhat se – namáhavý, toulat se – toulavý, odmítat – odmítavý, napínat – napínavý* atd. Adjektivum *námahový* sice existuje, ale používá se pouze v lékařské terminologii a výhradně ve spojení „*námahová dušnost*“.)

2.2.1.2 CHYBY SÉMANTICKÉ

„Chyby sémantické vznikly z nedostatečné znalosti sémantického významu a ze zmatení významových vztahů v lexikálním poli (tj. z nedostatečné znalosti některého z důležitých sémů). Jedná se například o užití hyperonyma namísto hyponyma nebo naopak, záměna dvou koehyponym nebo záměna sémanticky blízkých synonym. Do tohoto typu se řadí i chyby týkající se kolokací.“¹⁴³ Analýza prokázala taktéž užívání slov v nesprávném kontextu.

Kvůli tomu, že autorka používá dennodenní řeč, text není těžký pochopit. (Zde došlo k záměně synonym *dennodenní* a *každodenní*, přičemž ve spojení se slovem *řeč* je mnohem frekventovanější atribut *každodenní*.)

---

¹⁴³ KOTKOVÁ, Radomila. *Čeština nerodilých mluvčích s mateřským jazykem neslovanským*. Praha: Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum, 2017. ISBN 978-80-246-3640-5., s. 44

*Odpovědi jsou velmi **bagatelní**.* (Odpovědi nemohou být bagatelní. Zde měl žák na mysli slovo lakonické, jelikož se žáci v souvislosti s prózou „Koho vypijou lišky“ učili slovní spojení lakonické odpovědi.)

*Popisuje její neuspořádaný život v **lakonické** rodině.* (Rodina nemůže být lakonická, zde měl žák na mysli nejspíše slovo neharmonické. Volba tohoto výrazu korelovala pravděpodobně s tím, že se žáci nově seznámili s cizím výrazem „lakonický“, z jeho významového hlediska ho ale žák užil ve větě chybně.)

*Po něm se taky **dožil** jen jeden autoportrét.* (Autoportrét jakožto neživá substance se nemůže dožít, zde měl žák na mysli slovo dochoval se.)

*Peníze by mohl investovat nebo s nimi **podniknout** něco lepšího.* (S penězi jakožto s neživou substancí nelze nic podnikat. Zde chtěl žák patrně formulovat závěr věty takto: „nebo je použít na něco lepšího.“)

***Klade** se otázka.* (Nedostatek v kolokaci – v užití trpného rodu je mnohem frekventovanější slovní spojení „nabízí se otázka“.)

*Regulace by už neměla být natolik omezující, aby se studie nemohla **pořádat** ve více institucích.* (Studie se nepořádá, nýbrž provádí.)

*Dotisk knihy se **konal** v roce 2018.* (Dotisk knihy se nemůže konat, vhodnější náhradou by bylo např. sloveso proběhnul.)

Pozornost byla při analýze psaných textů žáků zaměřena také na užití spojky *neboli*, jelikož se v nich hojně objevovala, avšak ve většině případů chybně. Ve skutečnosti žáci zaměnili formálně blízké spojky *nebo* a *neboli*. Během analýzy psaných textů se ukázalo, že žáci považují tyto dvě spojky za synonymní. Dle SSČ a SSČJ je *neboli* „spojka souřadící s významem identifikačním, spojuje dva výrazy významem přibližně stejné (zprav. různ. pojmenování téže věci)“ a jejím synonymem je spojka *čili*¹⁴⁴. Oproti tomu spojka *nebo* „vyjadřuje vztah mezi dvěma i více možnostmi nebo vyjadřuje vztah neslučitelnosti.“¹⁴⁵ Ve všech následujících uvedených příkladech byla spojka *neboli* chybně použita místo spojky *nebo*.

---

¹⁴⁴ Neboli. *Internetová jazyková příručka* [online]. Praha: Ústav pro jazyk český, Akademie věd České republiky, 2008–2023 [cit. 2023-06-14]. Dostupné z: <https://prirucka.ujc.cas.cz/?slovo=neboli>

¹⁴⁵ Nebo. *Internetová jazyková příručka* [online]. Praha: Ústav pro jazyk český, Akademie věd České republiky, 2008–2023 [cit. 2023-06-14]. Dostupné z: <https://prirucka.ujc.cas.cz/?slovo=nebo>

*Děti se tehdy pravděpodobně necítily zatížené žádnou ideologií, **neboli** ji spíš nevnímali.*

*Odpověď na tyto otázky můžeme najít v poslední větě **neboli** přesněji v poslední z deseti přímých řečí.*

*Příkladem je tlak na vládu západních států, který je nutí, vracet dávno ukradené předměty z kolonii **neboli** také hokejový brankář z Kanady, Braden Holby, který se omluvil za koupení masky s vzorky domorodných obyvatel severní Kanady.*

*...jako například „mnoho negativních reakcí“ řádek 10, „zranění citů druhých“ **neboli** také nespisovné „se to ale nepodařilo“ řádek 11.*

*Podle mého názoru nám přednáška všem přinesla nové zkušenosti a možnost seznámit se z novým oborem **neboli** studiem.*

2.2.2 MORFOLOGIE

2.2.2.1 DEFEKTY V DEKLINACI SUBSTANTIV

Deklinací substantiv se detailněji zabývá také Stanislava Kloferová v článku *Jak dnes mluví mladí vídeňští Češi I.* Kloferová je toho názoru, že v užití pádových forem substantiv jde o evidentní omyly zcela zřídka a velký vliv zde opět hraje interference s němčinou, např. „moje máma je s Česko, mám f Česko babičku.“¹⁴⁶

Za další možnou příčinu chyb v deklinaci substantiv Kloferová považuje kontaminaci vazeb, např. jet na školu v přírodě → „jak sme bili na školu f přírodě; je z Čech → ta je narozená f Čech; jedna je s 'Ostravje; u poušťi Gobi atd.“¹⁴⁷ Pravděpodobným důvodem, proč k této kontaminaci vazeb dochází, je nepřilíšný důraz na vysvětlování a pochopení gramatiky ve výuce češtiny.

K této problematice se vyjadřuje také Milan Hrdlička ve své publikaci *Kapitoly o češtině jako cizím jazyku*, který zdůrazňuje, že pouhé memorování jednotlivých nejvíce frekventovaných tvarů (např. *Praha – do Prahy – v Praze*) a upozadování pochopení systému české gramatiky, není efektivní. Pokud bude muset cizinec předložku použít v jiné větě nebo ve spojení s jiným městem, může se potýkat s potížemi.¹⁴⁸ V porovnání úplných cizinců učících se česky s bilingvními žáky není problematika kontaminace vazeb tak závažná, jelikož tito jedinci v českém prostředí částečně vyrůstají, neboť jeden z rodičů je ve většině případů Čech. Velkou roli ale hraje to, jak moc se čeština v rodině jedince užívá. Pakliže už od jeho narození převažuje v rodině spíše němčina, je logické, že se u něj budou objevovat jazykové defekty nejenom ve formě kontaminace vazeb.

Kloferová dále uvádí, že se u kontaminace „vždy prolínají tvary s adverbialním významem prostorovým nebo směrovým a v jiném významu než adverbialním nebyly takřka zaznamenány“¹⁴⁹. Nutno doplnit, že ve všech autorkou uvedených příkladech k této problematice se jedná o předložková spojení s adverbialním významem prostorovým či

---

¹⁴⁶ KLOFEROVÁ, Stanislava. Jak dnes mluví mladí vídeňští Češi I. *Naše řeč* [online]. 1998, **81**(2 - 3), 80 – 91 [cit. 2023-06-14]. Dostupné z: <http://nase-rec.ujc.cas.cz/archiv.php?art=7435>

¹⁴⁷ Tamtéž

¹⁴⁸ HRDLIČKA, Milan. *Kapitoly o češtině jako cizím jazyku*. Plzeň: Západočeská univerzita v Plzni, 2010. ISBN 978-80-7043-867-1., s. 93

¹⁴⁹ KLOFEROVÁ, Stanislava. Jak dnes mluví mladí vídeňští Češi I. *Naše řeč* [online]. 1998, **81**(2 - 3), 80 – 91 [cit. 2023-06-14]. Dostupné z: <http://nase-rec.ujc.cas.cz/archiv.php?art=7435>

směrovým. Lze uvést pouze jediný charakterově podobný příklad, jenž byl zaznamenán v tomto výzkumu:

Nejlepší řešení je postavit značky na všech důležitých míst. (V tomto případě by se dalo hovořit o kontaminaci vazeb „postavit na všechna důležitá místa“ a „dodat do všech důležitých míst“.)

Nepatrně více byly v tomto výzkumu zaznamenány defekty v deklinaci substantiv ve funkci předmětu, tedy ve vazebném doplnění slovesa. Příčiny chyb jsou různorodé, podílí se na nich řada faktorů, jako je již zmíněná interference s němčinou, kontaminace vazeb, ale také čistá nepozornost, špatné uplatnění pravidel češtiny nebo žákovy neúplná znalost významu slova, jež má za následek špatně zvolenou koncovku. V některých případech je původ chyby zjevný, v jiných už méně:

Měla by maminka jiný názor a dala by své dceře možnost si skusit zacvičit? Možná to chtěla své dceře dovolit. (Pozornost je nyní kladena na nevhodně užitý tvar substantiva dcera (za příčinu chybně zapsaného slovesa zkusit by bylo možno považovat pouhou nepozornost a záměnu těchto dvou písmen ve slově či neznalost pravidel při psaní předpon s a z, jež je ale obecným problémem mnoha žáků i na českých školách). V případě defektního tvaru dcera se patrně žák domníval, že se toto slovo skloňuje podle vzoru žena, proto zde byla použita koncovka -e pro dativ. Substantivum dcera má ale v dativu a lokálu tvar dceři, jelikož se jedná o pozůstatky skloňování podle staroslověnských r-kmenů a podle původního vzoru mati, dativ materi.)

Místo toho, aby se maminku normálně zeptala, začala mamince lhát. El se ptá maminku, jestli by mohla cvičit s holkama. (V obou těchto větách se vyskytuje chybně užitý tvar maminka. Chyba byla patrně způsobena vlivem němčiny. Sloveso ptát se se v češtině pojí s genitivem (ptát se koho/čeho), v němčině (německy fragen) s akusativem. Odtud pak mohla být užitá koncovka -u, která se užívá v akusativu vzoru žena. Vedle toho se ve druhé větě objevuje také nespisovný tvar „holkama“. Tato věta byla zaznamenána v písemné podobě, a ačkoli se koncovka -ma objevovala v instrumentálu plurálu více v mluvených projevech, dokládá to fakt, že se u těchto žáků objevuje obecná čeština v podobné míře jako u žáků v Česku.)

*Při léčbě dosáhne však jen pouhých 35 % pacientů šestiměsíční **abstinenci**.* (Nevhodně užitý tvar „abstinenci“ lze v tomto případě považovat za chybu z neznalosti slovesné vazby s příslušným pádem, jelikož sloveso dosáhnout se pojí výhradně s genitivem.)

Jak již bylo uvedeno výše, při odhalování příčin chybně užitých tvarů je nutné brát v potaz zejména to, k jakému jazyku žák více inklinuje, jakým jazykem mluví doma s rodinou, s přáteli atd. Gramatické chyby se přirozeně neobjevují tak často u žáků, u kterých převažuje čeština, naopak žáci, již preferují němčinu, měli s deklinací obecně větší problémy. V mnoha případech došlo i k tomu, že takový žák nevěděl, jak dané slovo správně vyskloňovat, a proto použil pravděpodobně základní nominativní tvar, např.:

*Autor psal **věšina** článku spisovnou češtinou.*

*Tímto názvem neoznačuje **Rusové**, ale Čechy.*

V písemných pracích se ale hojně vyskytovaly taktéž defektní tvary, jejichž příčinu nelze jednoduše rozklíčovat, a zdají se být spíše nahodilé. Důvodem chyby mohla být nepozornost, neúplná znalost významu slova či nesprávné určení mluvnických kategorií:

*Jsem ale **názorem**, že je to špatně.* (Stejně jako v češtině má německá kolokace „Ich bin der Meinung“ (jsem názoru) vazbu s genitivem. Nebyl tedy žádný důvod užít v českém slovním spojení instrumentál.)

*Lidi si po celé zemi píšou o jejich negativních **zkušeností** s nadřízenými.*

*Nachází se i tady ve Vídni nebo jiných turistických **destinací**.* (Tyto příklady souvisí patrně s neznalostí pádové koncovky. Slovesná vazba „psát o“ se v češtině pojí s lokálem a koncovka substantiva musí v plurálu končit na *ch*, ať už je v jakémkoli rodě. Ve všech třech rodech substantiv je v lokálu plurálu soubor koncovek *-ech*, *-ích* nebo *-ách*. Stejný případ je i ve druhé větě u vazby „nacházet se v“.)

V největší míře se defektní tvary substantiv objevovaly především ve funkci přívlastku neshodného, např.:

*Dalo mi to další podrobnosti do socialismu v České **Republiky**.* (U defektního tvaru substantiva republika by se mohlo jednat o kontaminaci vazeb „Jsem z České republiky.“ a „Bydlím v České republice“ (frekventované, často užívané fráze). Za povšimnutí stojí také pravopis slova republika s velkým počátečním písmenem.

Paralelu tohoto jevu je možné vystopovat v němčině, ve které je každé substantivum psáno s velkým počátečním písmenem, tedy die Tschechische Republik. Přiznejme však, že této pravopisné chyby se dopouští i monolingvní čeští mluvčí.)

*Pokuty olehčí občanům **Benátkách** dennodenní život.* (Žák chyboval ve tvaru substantiva Benátky patrně z důvodu kontaminace vazeb „občanům v Benátkách“ a „občanům Benátek“. Vedle toho je zde také ve slově ulehčit špatně užitá předpona -o.)

*I když zájem o **zvyků, tradic a řemeslu** menšinových kultur je přece právě to, co je drží na živu.* (Chybovost v užití pádové koncovky u všech tří zvýrazněných slov svědčí spíše o chybě nahodilé ve smyslu nedostatečné znalosti paradigmatu pádových koncovek substantiv.)

*V tom případě jsou podle mě zákony v **Benátek** oprávněné.* (Žák chyboval ve tvaru substantiva Benátky patrně z důvodu kontaminace vazeb „zákony Benátek“ a „zákony v Benátkách“.)

*Na rozdíl od **tématů**, které probírají ve škole, jsou testy, které píšou každého čtvrt roku, docela jednoduché.* („Substantivum téma je v 1. 4. a 5. p. zakončeno na -ma a v ostatních pádech navíc přibírá kmenotvornou příponu -at-. Skloňuje se podle vzoru město kromě 1., 4., 5. p. j. č., kde je koncovka nulová, a 2. p. j. č., kde je koncovka -u podle mužského vzoru *hrad*.“¹⁵⁰)

*A teď řeknu něco o jeho **dílovi**.* (Zde je užit defektní tvar substantiva dílo z důvodu neuvědomění si či neznalosti životnosti. Žák použil koncovku -ovi typickou pro dativ a lokál singuláru maskulina animata.)

2.2.2.2 DEFEKTY V DEKLINACI ADJEKTIV

V případě deklinace adjektiv byly zaznamenány spíše defekty hláskoslovné povahy, tedy tendence k užívání nespisovných prvků, konkrétně úžení é v í (ý), a to jak v mluveném, tak i v psaném projevu žáků. Nutno však dodat, že jiné typicky nespisovné tendence, jako například výskyt dvojhlásky *ej* v koncových slabikách adjektiv, se objevovaly výrazně méně, *protetické v* nebylo zaznamenáno vůbec. Toto zjištění ostatně potvrzují ve své

---

¹⁵⁰ Skloňování jmen středního rodu zakončených na -um, -on, -ma, *Internetová jazyková příručka* [online]. Praha: Ústav pro jazyk český, Akademie věd České republiky, 2008–2023 [cit. 2023-06-14]. Dostupné z: <https://prirucka.ujc.cas.cz/?id=263>

publikaci *U nás ve Vídni* i Balhar, Kloferová a Vojtová, kteří zkoumali mluvu vídeňských Čechů. Podle nich se u vídeňských Čechů nespisovná čeština objevuje stejně jako u žáků v Česku, i když v menší míře. Z nejčastějších nespisovných jevů se objevuje především é>í/ý (kolečkový brusle) a ý>ej (velkej kluk). *Protetické* v se naopak objevuje velmi sporadicky.¹⁵¹

Text není těžký pochopit.

*Román „Koho vypijou lišky“ je napsaný formou **takzvaný** experimentální prózy od český spisovatelky Lidmily Kábrtové.*

*Studenti z univerzity byli **příjemný** a **otevřený**, mohli jsme se jich na cokoliv zeptat.*

*Dodatečně nám přiblížili jak vypadá jejich studium a **jaký** výhody a nevýhody to obnáší.*

*Ten **druhej** byl o tom, jak Jan Amos Komenský cestoval po Čechách.*

*Mohla bych si představit, že taková opatření jsou **přehnaný**.*

U žáků, již preferují němčinu, byly v menší míře zaznamenány chybné tvary adjektiv, které svědčí o nejistotě při skloňování a jeho neúplné znalosti:

***Jediném** slovem vyjádřil svoji nesouhlasnost s tím, co se stalo.*

*...a taky jim vyjadřuje svůj postoj k **politickém** dění.*

*Upřímně jsem podcenil jak **náročné** a pro moje mozkové buňky **námahové** může být tato práce. (Žák si neuvědomil, že podmětem ve větě je substantivum práce (ženský rod).)*

*Mamince řekne, že i **jiné** děvčata s její třídy tam chodí. (I v tomto případě si žák neuvědomil, že podmět děvčata je v plurálu neutra a k němu přísluší u adjektiv v 1., 4. a 5. p. odpovídající koncovka -á.)*

2.2.2.3 DEFEKTY V UŽÍVÁNÍ ZÁJMEN

Při bližším zaměření se na zájmena bylo zjištěno, že v některých případech dělalo žákům problém poznat rozdíl v užití zvratného přivlastňovacího zájmena *svůj* a osobního přivlastňovacího zájmena *můj/tvůj/jeho*, jež bylo žáky většinou upřednostňováno. V zásadě

---

¹⁵¹ BALHAR, Jan, KLOFEROVÁ, Stanislava a Jarmila VOJTOVÁ, ed. *U nás ve Vídni: vídeňští Češi vzpomínají*. Brno: Masarykova univerzita, 1999. ISBN 80-210-2128-4., s. 12

platí, že „zvratným přivlastňovacím zájmenem svůj se přivlastňuje, je-li vlastník/posesor vyjádřen podmětem, např. Podal mi svůj sešit. Je-li rozsah podmětu větší, než komu se přivlastňuje, užívá se osobního přivlastňovacího zájmena, např. Zvolili jsme náš parlament. Dáme to do našeho pokoje.“¹⁵² Pokud je řeč o rozdílu v užívání výše zmíněných přivlastňovacích zájmen, je však v tomto výzkumu nutné zohlednit možnou interferenci s němčinou, jelikož němčina zvratné přivlastňovací zájmeno svůj nezná. Zároveň je potřeba podotknout, že i mezi českými mluvčími je zájmeno svůj v posledních letech na ústupu. Jak se domnívá Světlá Čmejrková ve svém článku *Osudy zvratného posesivního zájmena svůj*, zájmeno svůj je sémanticky natolik vyprázdněné, že má-li mluvčí/pisatel potřebu vyjádřit nějaký specifický význam vážící se k osobě, za niž, k níž nebo o níž se hovoří, volí raději nezvratné přivlastňovací zájmeno, které nese alespoň nějakou sémantickou a pragmatickou informaci.“¹⁵³ Nelze se tedy divit tomu, že onen úzus v užívání zájmena svůj je nejednotný i u bilingvních jedinců.

Marek Švehla se snaží v jeho textu poukázat na to, že není vše jen černé a bílé.

Peruánci si dobře uvědomují kvalitu jejich systému, avšak nesnaží se o nápravu.

Většina rodičů posílá jejich děti na privátní školu.

Mezi mladými zaměstnanci se objevil nový trend, při kterém si vytvoří velký odstup od jejich práce.

Přestávají si brát přesčasy, přestávají do jejich zaměstnání investovat tolik času.

Gustav Machatý je známý za jeho film Extáze.

V oblasti užívání samotných zájmen v mluvených či psaných projevech nebyly dále zaznamenány přílišné potíže. I zde se ale stejně jako u adjektiv v malé míře prokázalo, že si žák nesprávně určil podmět ve větě a následně zvolil i chybnou koncovku ve tvaru zájmena. Nejvíce se to dělo u zájmena *který*:

Na rozdíl od tématů, které probírají ve škole, jsou testy, které píšou každého čtvrt roku, docela jednoduché.

---

¹⁵² ČECHOVÁ, Marie. *Čeština - řeč a jazyk*. 3., rozš. a upr. vyd. Praha: SPN - pedagogické nakladatelství, 2011. ISBN 978-80-7235-413-9, s. 231

¹⁵³ ČMEJRKOVÁ, Světlá. *Osudy zvratného posesivního zájmena svůj. Naše řeč* [online]. 2003, 86(4), 181 – 205 [cit. 2023-06-14]. Dostupné z: <http://nase-rec.ujc.cas.cz/archiv.php?art=7740>

*Myslím si, že pokuty jsou jediným způsobem, **kteří** turisty upozorní na dodržování slušného chování.*

*Studie se zúčastnilo 15 osob, **kteří** zkoušeli s kouřením minimálně šestkrát přestat.*

*Povídka nám ukazuje situace, **kteřou** asi všichni známe, jedno jestli s pohledu maminky nebo El.*

2.2.2.4 DEFEKTY V DEKLINACI ČÍSLOVEK

K posouzení, na kolik je deklinace číslovek u těchto žáků problematická, bylo během výzkumu sesbíráno zanedbatelné množství materiálu. V textech se žáci do skloňování číslovek většinou nepouštěli a raději užívali číselný zápis. Přesto se však několik málo příkladů vyskytlo. Největší potíže činila žákům deklinace číslovek *dva, dvě* a *oba, obě*. Jak už bylo zmíněno výše, čeština užívá pro číslovku 2 dvou rodových tvarů v nominativu i akusativu, zatímco němčina v tomto případě rod nerozlišuje a užívá pouze jediný tvar *zwei*. V souvislosti s touto číslovkou může být problematickým jevem její tvar instrumentálu, neboť jediným přípustným tvarem je tvar *dvěma*, nikoli hyperkorektní tvar *dvěmi*, se kterým se lze ale často setkat i v projevech monolingvních českých mluvčích a který byl rovněž zaznamenán v textu jednoho z bilingvních žáků. Nelze opomenout taktéž koncovku *-ma* v instrumentálu substantiv označujících párové orgány lidského těla. Ta je pozůstatkem tzv. duálu (př. *dvěma* nohama, očima, ušima). Tato pravidla pro skloňování číslovky *dva/dvě* nemusí být všem žákům jasná, a proto se mohou častěji dopouštět chyb.

*Kábrtová zapojila i **dvě** žáci z školy.*

*...dokáže člověk mít určitou sympatii k **obou** protagonistům.*

*V textu se ale vyskytuje hodně přímé řeči, jelikož se v ní odehrává rozhovor mezi **dvěmi** osobami.*

*Jeho video o „quiet quittingu“ má více než tři **milionů** zhlédnutí. (Zde je problém v tzv. numerativu, který je blíže vysvětlen níže. Číslovka milion má v podstatě substantivní skloňování. Ve spojení s číslovkami jedna až čtyři mají substantiva nominativní tvar (jeden milion, dva miliony, tři miliony, čtyři miliony). Následně od číslovky pět a výše má substantivum genitivní tvar (pět milionů, šest milionů...))*

V mluveném projevu byly zachyceny pouze dva příklady s chybným tvarem číslovky:

On chtěl dvě stě zlat'áky. (V této větě hraje opět roli numerativ – po číslovkách přesahující hodnotu čtyři má substantivum počítaného předmětu tvar v genitivu.)

Od svých dvacet jedna let trpěl nemocí. (Složené číslovky se v češtině rovněž skloňují, zatímco v němčině nikoli – v tomto případě se užívá pouze tvar einundzwanzig.)

Pro češtinu specifický je tzv. numerativ. Týká se číslovek 5 až 99, při jejichž skloňování se užívají dva pádové tvary – „základní tvar (pět, šest...) pro nominativ a akusativ, a druhý (původem genitivní) tvar pro všechny ostatní.“ Vedle toho dělal bilingvním žákům občasné potíže tvar přísudkového slovesa, který, pokud šlo o spojení číslovky se substantivem v nominativu, musí být v singuláru, na rozdíl od němčiny, jež má přísudkové sloveso ve tvaru plurálu.¹⁵⁴

Že tam jsou hodně oken.

Například několik směrů našeho umění jsou inspirovaný asijskou a africkou tvorbou.

Já sám jsem byl tento rok v Benátkách a byl jsem překvapený, kolik turistů tohle město navštívily.

2.2.3 SYNTAX

2.2.3.1 ODCHYLKY OD PRAVIDELNÉ VĚTNÉ STAVBY

Odchytky od pravidelné větné stavby jsou běžným fenoménem mluveného projevu uživatelů českého jazyka, zejména projevů „spontánních, neformálních a nepřipravených“. Přirozeně to souvisí s proudem myšlenek, které musí mluvčí formulovat do „lineárně uspořádané výpovědi podle ustálených modelů (větných vzorců)“. V písemných projevech a předem připravených mluvených projevech je toho mluvčí poměrně dobře schopen, jelikož má dostatek prostoru k zamyšlení se nad správným slovosledem a větnými vzorci. Naopak při nepřipraveném mluveném projevu toto často selhává, jelikož musí mluvčí jednat ihned, bez přemýšlení nad korektní větnou stavbou. Z toho důvodu nepodléhají jevy mluvené syntaxe tak striktním požadavkům, „mají obecnější povahu a relativně vysoký výskyt“ na rozdíl od jevů psané syntaxe, která má mnohem přísnější pravidla. Obecně se odchytky od pravidelné větné stavby v písemném projevu považují za nedostatek/ chybu, především

---

¹⁵⁴ ŠTÍCHA, František. *Česko-německá srovnávací gramatika*. Praha: Argo, 2003. ISBN 80-7203-503-7., s. 312

pak, je-li to chyba natolik závažná, že brání porozumění obsahu sdělení. Na druhou stranu to však nemusí nutně vždy znamenat, že jejich užitím se porozumění obsahu sdělení vždy vytrácí. V zásadě ale platí, že odchylky od pravidelné větné stavby, především pak ty nemotivované¹⁵⁵, jako jsou zeugma, anakolut, kontaminace a atrakce, působí rušivým dojmem.¹⁵⁶

Ve zkoumaných žákovských psaných textech byly nemotivované odchylky od větné stavby poměrně frekventované. Vliv na to může mít spousta faktorů, jako např. interference s německým slovosledem, který je v mnohých případech velmi odlišný od toho českého, nebo nedostatečná znalost pravidel českého slovosledu a aktuálního větného členění.

Nejvíc mu je líto to, že cokoliv jí bude vysvětlovat nebo přesvědčovat, tak bude mít jenom kvůli škole jiné názory než on. (Zeugma – zanedbání dvojí vazby: bude jí vysvětlovat (+ 3. p.) vs. o čemkoliv jí bude přesvědčovat (+ 6. p.) Nutno zmínit taktéž nesprávnost slovesné vazby být líto, která se správně pojí s 2. p.)

U dědečka, protože mu na El tak záleží, ale pomalu a jistě poznává, jak se El bude v budoucnosti vyvíjet. (Anakolut – vyšínutí z větné vazby)

Usilovali se o včasné splnění plánu. (Kontaminace – zkřížení vazeb usilovat o + 4. p. a ucházet se/ snažit se o + 4. p.)

Každý by měl vědět a být připraven ostatním pomoci. (Zeugma – zanedbání dvojí vazby: měl by vědět (+ 4. p.) a být připraven na (+ 4. p.))

Ale muset zaplatit pokutu 200 eur za pojídání jídla vsedě na zemi je ve srovnání s pokutou za jízdu na černo ve Vídni, která činí přibližně 150 eur, opravdu vysoká. (Anakolut – vyšínutí z větné vazby)

Petrovo čtení mi jedním uchem vlezlo do hlavy a druhým zase ven. (Zde je použita elipsa slovesa vylézt, která zde však nesmí být použita, jelikož poté dojde ke kontaminaci vazeb vlézt do + 2. p. a vylézt (z) + 2. p.)

Dříve se lidé doslova obětovali své práci. (Kontaminace - zkřížení vazeb obětovat se pro (+ 4. p.) a obětovat něco někomu (3. p.) (Dříve lidé doslova obětovali svůj život práci.))

---

¹⁵⁵ Nemotivované odchylky nemají motiv, tzn., nejsou záměrné a považují se za chybné.

¹⁵⁶ HOFFMANNOVÁ, Jana, Jiří HOMOLÁČ a Kamila MRÁZKOVÁ, ed. *Syntax mluvené češtiny*. Praha: Academia, 2019. Lingvistika (Academia). ISBN 978-80-200-2961-4., s. 187 – 188

2.2.3.2 SLOVESNÉ VAZBY

Ze stylistických nedostatků byly také v menší míře v textech žáků zaznamenány nesprávně užití slovesné vazby, které již ale nebyly způsobeny jazykovým transferem. Obecně se v jejich užití (především v mluvených a nepřipravených projevech) dopouštějí přestupků i monolingvní čeští mluvčí, jelikož některé slovesné vazby nejsou tak frekventované a často u nich dochází ke kontaminaci s jinou slovesnou vazbou. Hana Prouzová ve svém článku *Nasvědčovat na co, obejít se s čím?* dodává, že „takovéto odchylky od mluvnické stavby věty v projevech psaných jsou však spíše dokladem neznalosti, popř. malé stylistické a vůbec jazykové úrovně pisatele. Cítíme je jako neústrojnost v mluvnické stavbě, jako chybu.“¹⁵⁷ Opět je však nutné dodat, že konkrétně slovesné vazby jsou pro bilingvní jedince i cizince učící se česky jedním z nejtěžších jazykových jevů, jelikož v každém jazyku na sebe sloveso může vázat jiný pád či předložku, a proto může být obtížné si všechny vazby osvojit, zvláště pokud dělají problémy i monolingvním českým mluvčím.

*Docílili **tomu** tak díky strategii, která se nazývá “brain washing.”* (docílit koho/čeho + 2. p.)

*...a tím se **dalšími otázkami** vyhne.* (vyhnout se komu/čemu + 3. p.)

*Celý text se skládá s **Nadpisem a podtitulem**, který byl napsán v 11 odstavcích.* (skládat se z koho/čeho + 2. p.)

*...a můžeme se jenom domnívat **tomu**, že by to mohlo znamenat, že dědeček poznal jak už i El je posedlá tímto režimem...* (domnívat se + doplnění vedlejší větou se spojkou že)

2.2.3.3 INTERPUNKCE A SAMOSTATNĚ STOJÍCÍ VĚTY ZÁVISLÉ

Analýza žákovských psaných textů odhalila největší nedostatky v interpunkci, zejména u složitějších souvětých konstrukcí. Příčinu nejen tohoto problému je možné spatřovat v tom, že každý žák nastoupí na Oberstufe (vyšší stupeň gymnázia) s různou měrou jazykové gramotnosti. Někteří žáci navštěvují Komenského školu již od útlého věku a český jazyk se učí dle rakouských osnov a standardů, tedy analogicky k výuce němčiny. Výuka českého jazyka zde neprobíhá za stejných podmínek jako v České republice, liší

---

¹⁵⁷ PROUZOVÁ, Hana. *Nasvědčovat na co, obejít se s čím?*. *Naše řeč* [online]. 1979, 62(1), 51 – 52 [cit. 2023-06-14]. Dostupné z: <http://nase-rec.ujc.cas.cz/archiv.php?art=6102>

se v množství učiva, není tak podrobná. Naopak někteří žáci se do Rakouska přistěhovali z České republiky teprve nedávno a navázali již na některý ročník na Komenského škole. Je logické, že úroveň jejich vyjadřovacích schopností a jazykové gramotnosti bude vyšší, jelikož se většinu svého života učili na české škole dle českých osnov.

Na Komenského škole se ale již na vyšším stupni gymnázia předpokládá, že žáci češtinu ve všech jejích jazykových rovinách dokonale ovládají, avšak realita je jiná. Jak je naznačeno v rozhovoru s Evou Zojer; pokud je některý jazykový jev pro žáky obtížný a chybuje v něm většina, věnuje se mu ve výuce větší pozornost. Obecně je však výuka na škole Komenský koncipována tak, aby prohlubovala znalosti žáků z více předmětů, větší důraz se oproti gramatice klade na mezipředmětovou vazbu. Proto byl i stupeň ovládnutí interpunkce ve větách u všech žáků velmi různorodý, celkově však lze říci, že ne na příliš vysoké úrovni. U některých žáků bylo patrné, že v interpunkci tápou a mají mechanicky naučené, před kterými spojkami se čárka píše a před kterými ne. Lze si toho všimnout v následujících příkladech:

Že jsou k ničemu, ale když byly jako team na Spartakijádě bylo jim řečeno, že jsou silní a, že to je ta jediná správná cesta k úspěchu. (Žák má patrně vsugerováno, že před spojkou že píšeme vždy čárku. V tomto případě to tak ale nebude, jelikož mezi oběma vedlejšími větami je poměr slučovací.)

Pokuta za krmení racků a za koupání se v kanálech mě, ale přide opravdu přiměřená.

Zároveň, ale platí mnoho peněz, které by si mohli ušetřit a lépe investovat. („Spojka ale stojí normálně mezi spojenými větami (z hlediska zvukového a grafického členění na začátku druhé věty), ale někdy se analogicky podle spojky však posouvá i dovnitř druhé věty“¹⁵⁸, jako je to i ve výše uvedených větách. V takových případech se už však čárka před spojkou nepíše.)

Je nutné vzít v úvahu i fakt, že problematika interpunkce není jazykovým jevem, který by byl specifický pouze pro skupinu bilingvních jedinců, neboť v něm často chybují i monolingvní čeští mluvčí. S ohledem na tyto skutečnosti nebyly při analýze žákovských textů chyby v interpunkci považovány za stěžejní. Byl však vícekrát zaznamenán neobvyklý jev, se kterým se už tolik u monolingvních mluvčích v psaných projevech nesetkáváme, a to samostatně stojící věty závislé. V následujících příkladech se žáci dopustili chyb tím,

---

¹⁵⁸ DANEŠ, František, Miroslav GREPL a Zdeněk HLAVSA. *Mluvnice češtiny (3): Skladba*. Praha: Československá akademie věk, 1987., s. 458 – 459

že v podstatě „odtrhli“ od věty řídící větu závislou a osamostatnili ji jako větu novou. To však není ze syntaktického hlediska možné, jelikož jsou tyto věty spojeny hypotakticky – jsou na sobě závislé, jedna věta determinuje, zpřesňuje, doplňuje význam té druhé věty a nelze je od sebe oddělit.¹⁵⁹ Tomuto tématu se věnuje Robert Adam ve své knize *Gramatické rozborly češtiny* a upřesňuje, že „větu vedlejší poznáme tak, že nemůže stát v textu samostatně bez své věty řídící (je-li jejich oddělení vůbec možné, vnímáme ho jako parcelaci - Nakonec nepřišel. Protože byl nemocný).“¹⁶⁰

Celá povídka se skládá z jednoho dialogu. Kde si mála El zapáleně cvičí její slib.

V době komunismu bylo lidem, hlavně těm mladším vtoukáváno do hlavy, že oni sami nic neznamení. Že jsou k ničemu, ale když byly jako team na Spartakijádě bylo jim řečeno, že jsou silní a, že to je ta jediná správná cesta k úspěchu.

To poukazuje buď na to, že je El velmi sociální mladá dívka. Která ráda tráví čas se svými kamarádkami.

---

¹⁵⁹ GREPL, Miroslav, KARLÍK, Petr, Marek NEKULA a Zdenka RUSÍNOVÁ, ed. *Příruční mluvnice češtiny*. Vyd 2., opr. [i.e. 3. vyd.]. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2008. ISBN 978-80-7106-980-5., s. 555

¹⁶⁰ ADAM, Robert. *Gramatické rozborly češtiny: výklad a cvičení s řešeními*. Druhé vydání. Praha: Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum, 2019. ISBN 978-80-246-4431-8., s. 117

2.3 SOUČASNÉ ASPEKTY VÝUKY ČEŠTINY VE VÍDNI

2.3.1 VÍDEŇSKÁ UNIVERZITA

Jak již bylo zmíněno výše v kapitole *Současná výuka češtiny na Vídeňské univerzitě*, od roku 2017 vedou kurzy češtiny na Institutu slavistiky lektorky Naděžda Salmhoferová a Markéta Schürz Pochylová. Pro potřeby diplomové práce byl pořízen rozhovor s Naděždou Salmhoferovou. Celý je k nalezení v *Příloze 2*. Prostřednictvím získaných odpovědí jsme v kapitole níže shrnuli charakteristické znaky současné výuky češtiny na Vídeňské univerzitě. Zjištěné poznatky byly opřeny a doplněny i o další veřejně publikované zdroje, jako je například závěrečná zpráva lektorky Markéty Schürz Pochylové¹⁶¹ z akademického roku 2020/2021 nebo rozhovor se Stefanem Michaellem Newerklou uveřejněný v časopise *Na východ*.¹⁶²

Kurzy češtiny pod vedením lektorky Naděždy Salmhoferové probíhají aktuálně v Translatologickém centru a na Institutu slavistiky ve formě dvouhodinových bloků dvakrát týdně. Podle Salmhoferové se nedá počet studujících přesně vyčíslit. K listopadu akademického roku 2022/2023 vyučuje lektorka dvě skupinky po 10 studentech, nicméně jak sama přiznává, předchozí rok byl počet studentů dvakrát tak vyšší.¹⁶³ Salmhoferová se domnívá, že úbytek studentů souvisí za poslední tři roky především s covidovou pandemií. Tato situace dostala mnoho lidí ve společnosti do finančních problémů, a tak se stát, že prognóza zájmu o studium humanitních věd nemusí být příliš příznivá ani v příštích pár letech, neboť si studenti mohou volit perspektivnější obory.¹⁶⁴

Lektorka nakonec dodává, že ono střídání nárůstu a poklesu bylo v předešlých letech typické, a proto očekává, že v budoucnu bude počet studujících opět přibývat.

---

¹⁶¹ SCHÜRZ POCHYLOVÁ, Markéta. Závěrečná zpráva o působení lektorky/lektora. In: *Dům zahraniční spolupráce* [online]. 31. července 2021 [cit. 2023-06-13]. Dostupné z: https://www.dzs.cz/sites/default/files/2021-09/ZZ_2020-21_V%C3%ADde%C5%88_Sch%C3%BCrz%20Pochylov%C3%A1.pdf

¹⁶² KINDLEROVÁ, Anežka. Vídeňská slavistika chápe inovaci jako trvalý úkol. *Na východ* [online]. 2006, **2006**(2) [cit. 2023-06-13]. Dostupné z: <https://www.navychod.org/videnska-slavistika-chape-inovaci-jako-trvaly-ukol/>

¹⁶³ Rozhovor s Naděždou SALMHOFEROVOU, lektorka českého jazyka na Institutu slavistiky Vídeňské univerzity. Vídeň 8. 11. 2022, Dostupný v příloze 2

¹⁶⁴ Rozhovor s Naděždou SALMHOFEROVOU, lektorka českého jazyka na Institutu slavistiky Vídeňské univerzity. Vídeň 8. 11. 2022, Dostupný v příloze 2

Současná škála studentů absolvující kurzy češtiny na Institutu slavistiky je opravdu pestrá ve všech směrech. Ačkoliv je mezi nimi nejhojněji zastoupena věková skupina mezi 19 až 25 lety, není neobvyklé setkat se i se starší věkovou kategorií kolem 60+, 70+ let. Toho se snaží lektoři při organizaci výuky využít a zaměřují se tak na mezigenerační témata, v rámci kterých by se zároveň generace učily vzájemnému respektu a předávání si zkušeností jedna od druhé.¹⁶⁵

Co se týče národnostního složení studentů, i to je velmi rozmanité. Na kurzech se denně potkávají Rusové, Ukrajinci, Srbové, Poláci, Češi, Slováci, Chorvati, Slovinci atd. Konkrétně o výuku češtiny projevují zájem například studenti ze smíšených manželství, ale výjimkou nejsou ani rodilí Rakušané. Jejich důvody pro výběr českého jazyka se opět značně liší – pro některé z nich je motivací jejich partner/ partnerka pocházející z Česka, pro jiné to může být zase minulá zkušenost se studiem češtiny na střední škole, která je inspirovala se k jazyku vrátit a dále ho rozvíjet. Dalším důvodem bývá také získání studentského víza či rakouského diplomu, v menší míře pak skutečný „vědecký zájem o slovanské jazyky, literatury a kultury.“¹⁶⁶ Salmhoferová podotýká, že se setkala „i s lidmi, kteří studovali obory jako je právo nebo ekonomie a vybrali si češtinu proto, aby měli v životopisu uvedený nějaký zajímavý jazyk.“¹⁶⁷

Do kurzů češtiny se hlásí samozřejmě také rodilí Češi pocházející většinou z oblasti Moravy nebo Slováci z okolí Bratislavy a Trnavy. Zajímavostí je, že systém nediferencuje mezi rodilými a nerodilými mluvčími. Studovat může opravdu kdokoliv, tedy například i rodilý Čech, který disponuje vzděláním s maturitou absolvovanou v České republice. Následkem toho může být skupina „začátečnicků“ velmi heterogenní i v oblasti dosažené jazykové úrovně. Lektoři češtiny mají před sebou nelehký úkol se s touto skutečností vypořádat a zorganizovat výuku tak, aby byla pro všechny účastníky přiměřená jejich schopnostem. V případě rodilých Čechů se nabízí možnost vykonání tzv. *modulové zkoušky*, jejímž zvládnutím student prokáže dostatečnou jazykovou způsobilost, získá požadovanou

---

¹⁶⁵ SCHÜRZ POCHYLOVÁ, Markéta. Závěrečná zpráva o působení lektorky/lektora. In: *Dům zahraniční spolupráce* [online]. 31. července 2021 [cit. 2023-06-13]. Dostupné z: https://www.dzs.cz/sites/default/files/2021-09/ZZ_2020-21_V%C3%ADde%C5%88_Sch%C3%BCrz%20Pochylov%C3%A1.pdf, s. 3

¹⁶⁶ KINDLEROVÁ, Anežka. Vídeňská slavistika chápe inovaci jako trvalý úkol. *Na východ* [online]. 2006, 2006(2) [cit. 2023-06-13]. Dostupné z: <https://www.navychod.org/videnska-slavistika-chape-inovaci-jako-trvaly-ukol/>

¹⁶⁷ Rozhovor s Naděždou SALMHOFEROVOU, lektorka českého jazyka na Institutu slavistiky Vídeňské univerzity. Vídeň 8. 11. 2022, Dostupný v příloze 2

známku a nemusí se kurzů účastnit. Přesto se je však v mnoha případech studenti rozhodnou navštěvovat a udržovat tak kontakt se skupinou.¹⁶⁸

Určitý poměr zastoupených studentů tvoří kromě rodilých Čechů také potomci vídeňských Čechů, kteří se ve většině případů dokáží česky dobře dorozumět, avšak mohou zaostávat v pravopise. Ten pro ně může být tedy společně s touhou po zlepšení své jazykové úrovně motivací ke studiu.¹⁶⁹

Na otázku, jaký jazykový jev studentům češtiny nejvíce způsobuje obtíže, Salmhoferová odpovídá, že žádný sám o sobě pro ně není tak složitý jako schopnost sestavit větu obsahově a gramaticky správně. Kdyby však měla vybrat jednu z nejčastějších potíží, bylo by to tvoření přízvuku na první slabice a používání vidu, jenž přeci jenom vyžaduje určitý cit pro daný jazyk.

Na jazykové problémy při akvizici češtiny u studentů jsme se zaměřili i během naší hospitace a ty nejčastější jsme zapisovali do hospitačního záznamu. Běžně studenti zápolili s výslovností, což se dá u začátečníků předpokládat. Konkrétně se jim méně dařilo vyslovovat správně hlásku *ř*, a to například u slov *čtyři*, *tři*, *bratříček* nebo *větříček*. Lektorka se snažila výslovnost vždy opravovat a používala logopedickou pomůcku – stisknout zuby, našpulit rty a vyslovit při tom hlásku *r*. Ve skupině s jazykovou úrovní A1 jsme se také setkali s chybnou výslovností slov *dnes* a *večer* (vyslovováno [dňes] a [večə]). Aby lektorka studentům lépe objasnila, jak se slovo správně vyslovuje, zaznamenala jeho výslovnost pomocí fonetického přepisu [dnäs] s použitím německé hlásky *ä*, jež se čte v němčině jako dlouhé otevřené *e* podobně jako české *e*. U chybné výslovnosti slova *večer* si lze všimnout interference s němčinou. U slov končících na *-er* se v němčině koncové *r* vokalizuje a vyslovuje se jako hláška [ə] (např. ve slově *Mutter*), jež je ve výslovnosti podobná české samohlásce *a*.

Na základě doložených dat v hospitačních záznamech můžeme také potvrdit, že problematika slovesných vidů není pro nerodilé mluvčí snadná. Tomuto jazykovému jevu byla věnována pozornost v lekcích skupiny A2. Musíme však konstatovat, že se s ním

---

¹⁶⁸ SCHÜRZ POCHYLOVÁ, Markéta. Závěrečná zpráva o působení lektorky/lektora. In: *Dům zahraniční spolupráce* [online]. 31. července 2021 [cit. 2023-06-13]. Dostupné z: https://www.dzs.cz/sites/default/files/2021-09/ZZ_2020-21_V%C3%ADde%C5%88_Sch%C3%BCrz%20Pochylov%C3%A1.pdf, s. 5

¹⁶⁹ SCHÜRZ POCHYLOVÁ, Markéta. Závěrečná zpráva o působení lektorky/lektora. In: *Dům zahraniční spolupráce* [online]. 31. července 2021 [cit. 2023-06-13]. Dostupné z: https://www.dzs.cz/sites/default/files/2021-09/ZZ_2020-21_V%C3%ADde%C5%88_Sch%C3%BCrz%20Pochylov%C3%A1.pdf, s. 5

studenti vypořádali lépe, než jsme předpokládali. Chyby se sice vyskytovaly, ale minimálně. Pokud k nim došlo, vysvětlovala lektorka slovesné vidy za pomoci grafického znázornění časových os na tabuli – slovesa vidu nedokonavého popisují ukončený děj nebo akci, která se opakuje, slovesa vidu dokonavého popisují ukončený proces, soustředíme se na efekt, výsledek. Kompletní výstupy z provedených hospitací jsou k nalezení v *Příloze 3, 4, 5*.

Z učebních materiálů využívá lektorka již zmíněnou univerzitní učebnici *Tschechisch – Faszination der Vielfalt* od autorů Hana Sodeyfi a Stefan Michael Newerkla a pracovní sešit *Tschechisch – Faszination der Vielfalt, Arbeitsbuch 1* od autorů Lenka Newerkla, Naděžda Salmhoferová a Hana Sodeyfi. Často se ve výuce používá platforma Moodle, kde má lektorka jednotlivé kapitoly učebnice a pracovního sešitu v online podobě a studenti k nim mají přístup na svých tabletech. Pracuje se také s nahrávkami českých zpráv či s vyučovacími aplikacemi (např. Learning Apps).¹⁷⁰

---

¹⁷⁰ Poznámky z vlastní hospitace, Rozhovor s Naděždou SALMHOFEROVOU, lektorka českého jazyka na Institutu slavistiky Vídeňské univerzity. Vídeň 8. 11. 2022, Dostupný v příloze 2

2.3.2 ŠKOLSKÝ SPOLEK KOMENSKÝ

Ke školnímu roku 2022/2023 navštěvuje obě budovy Školského spolku Komenský (na Sebastianplatz 3 a Schützengasse 31) 426 žáků, což je podle Evy Zojer rekordní počet. Dokazuje to fakt, že zájem o dvojjazyčné vzdělávání stále roste. Podle Zojer jde takto vysoká poptávka ruku v ruce především s filozofií a hodnotami, které škola zastává – rodinná atmosféra a individuální přístup k žákům. Spolek si zakládá na tom, že na každém jednotlivém žákovi záleží, a věnuje mu maximální péči. Velmi podporovaná je rovněž spolupráce s rodiči. Ačkoliv se jedná o privátní školu s právem veřejnosti a musí se hradit školné, mnohdy vedení školy vychází finančně znevýhodněným rodinám co nejvíce vstříc a v tomto ohledu se chová velmi sociálně, individuálně a empaticky.¹⁷¹

Současný enormní zájem o dvojjazyčné vzdělávání způsobuje, že škola přestává svými kapacitami a vybavením dostačovat počtu žáků, a tak se přemýšlí o pronájmu další budovy. Do té doby se žáci reálného gymnázia musí smířit s tím, že obědvat lze z důvodu chybějící školní jídelny pouze ve vedlejší škole přes ulici. Více prostoru by si přáli také učitelé, kteří se musí tísnit u dlouhého stolu v jedné sborovně společně s dalšími 40 kolegy. Na aktuální situaci si však nikdo z nich nestěžuje, naopak to má velmi pozitivní dopad na utužování jejich vztahů.¹⁷²

I přes omezené kapacity škola disponuje menší tělocvičnou, místností pro školní družinu, počítačovou místností, laboratořemi pro přírodní vědy a během našeho výzkumu se zrovna rekonstruovala místnost pro školní knihovnu.¹⁷³

Učitelský sbor čítal k roku 2022 43 učitelů a učitelek. Podmínkou pro vykonávání pedagogické profese na této škole je schopnost dorozumět se v německém jazyce na úrovni C1. To platí pro všechny učitele bez výjimky. Učitelům s německým mateřským jazykem se doporučuje navštěvovat ve volném čase kurzy češtiny a získat minimálně úroveň A1. Zojer dodává, že mezi jejími kolegy není nikdo, kdo by neuměl alespoň trochu česky.¹⁷⁴

Spolku se většinou daří zachovávat kontinuitu vzdělávání žáků od jeho mateřské školy až po gymnázium, méně častý je přestup žáků na tuto školu v průběhu školního roku

---

¹⁷¹ Rozhovor s Evou ZOJER, učitelka českého jazyka ve Školském spolku Komenský. Vídeň 10. 11. 2022, Dostupný v Příloze 1

¹⁷² Rozhovor s Evou ZOJER, učitelka českého jazyka ve Školském spolku Komenský. Vídeň 10. 11. 2022, Dostupný v Příloze 1

¹⁷³ Tamtéž

¹⁷⁴ Tamtéž

například 2 roky před maturitou, ale i takové případy jsou. Tito žáci se nicméně musí vypořádat s nelehkými podmínkami, které škola stanovuje. Jednou z těch nejdůležitějších je schopnost ovládat německý jazyk na požadované úrovni. Pokud tuto podmínku žák ihned při přestupu nespĺňuje, má ze zákona nárok na úpravu jeho hodnocení a během 2 roků se musí němčinu doučit. Velmi náročné může být toto období pro žáky, kteří mají vedle němčiny problémy i v jiných předmětech a proti svým vrstevníkům zaostávají. Pro takové jedince škola zajišťuje doučování různých předmětů a jazykové kurzy němčiny v době letních prázdnin.¹⁷⁵

Co se týče hodnocení žáků, vychází škola z principů rakouského školského systému, jenž z velké části zakazuje známkování. U domácích úkolů a menších prověrek se tedy využívá tzv. transparentního hodnocení, tj. hodnocení formou procent nebo různých značek. Známkování je povoleno pouze u školních prací, které žáci píší dvakrát za školní rok. V pololetí žáci obdrží tzv. *Schulnachricht* (školní zprávu) a teprve až na konci školního roku získávají vysvědčení považované za oficiální úřední dokument.¹⁷⁶

V porovnání s českými školami se Školský spolek Komenský odlišuje i podobou vykonávání maturitní zkoušky. Žáci jsou v průběhu školních let vedeni s dostatečným předstihem především k prezentování a výbornému zvládnutí mluveného projevu před publikem. Tyto schopnosti musí žáci následně prokázat i při maturitní zkoušce, jejíž součástí je tzv. VWA (*Vorwissenschaftliche Arbeit*). Jedná se o období seminární práce, kterou žáci píší v průběhu maturitního ročníku (to jim částečně přináší určitou přípravu pro vysokoškolské studium a psaní kvalifikačních prací) pod vedením odborného konzultanta/ konzultantky, a výsledky své práce následně prezentují a obhajují před maturitní komisí buď v angličtině, nebo v němčině. Druhým pilířem je písemná maturita. „Ta je povinná z němčiny, angličtiny a matematiky. Pokud žáci psali VWA v němčině, musí maturovat písemně z češtiny, aby prokázali, že ovládají češtinu slovem i písmem.“ Dalším požadavkem je ústní zkouška ze dvou předmětů, přičemž „v jednom předmětu mluví česky a v druhém mluví německy.“ Maturita na této zahraniční škole je poté uznávána i v České republice.¹⁷⁷

---

¹⁷⁵ Tamtéž

¹⁷⁶ Tamtéž

¹⁷⁷ Rozhovor s Evou ZOJER, učitelka českého jazyka ve Školském spolku Komenský. Vídeň 10. 11. 2022, Dostupný v Příloze 1

Velký důraz se klade na aktivitu žáků, podporuje se kooperativní a projektová výuka. Specifitou školy je každoroční pořádání tzv. „*Projekttag*“ (projektových dnů) probíhajících na konci listopadu. Měli jsme to štěstí se této akci nejenom účastnit, ale i se podílet na její přípravě a dovolíme si podotknout, že to byla velmi obohacující zkušenost. V rámci tohoto projektu se žáci všech ročníků nižšího i vyššího stupně gymnázia rozřadí do několika věkově heterogenních skupin a v těchto skupinách společně pracují. V roce 2022 byl osobností projektu Jan Ámos Komenský. Žáci měli ve skupinách nejprve vyhledat co nejvíce informací o této osobnosti a zjistit, jak souvisí s českými dějinami, proč jsou na ni Češi hrdí atd. Následně k této osobnosti vypracovávali plakáty, vyráběli rekvizity a divadelní kulisy. Dalším bodem na programu bylo ztvárnění krátké scénky z Komenského života ve formě živých obrazů. Scénku si žáci trénovali celý den, každá skupina v jedné třídě. Projekt je koncipován tak, aby se žáci naučili kooperovat mezi sebou, uměli si určit role a rozdělit jednotlivé úkony mezi sebe. Tím, že jsou vedeni ke spolupráci ve věkově heterogenních skupinách, se u nich navíc výrazně rozvíjí schopnost empatie, soudržnosti a vzájemného respektu. Následující den žáci své projekty dokončovali, nacvičovali a odpoledne své scénky předváděli rodičům, kteří byli do školy na tuto velkolepou událost pozváni. Tyto akce se již několik let setkávají s mimořádným ohlasem.¹⁷⁸

Ve velké míře se během výuky uplatňuje i mezipředmětová vazba. Pro učitele je důležité, aby si žáci dokázali propojovat poznatky z předmětů, hledali mezi nimi souvislosti a dívali se na věci z odlišných úhlů pohledu. Ve snaze podpořit u žáků tyto kompetence organizuje škola různé projekty, setkání s odborníky nebo výlety do zahraničí. Běžně se ve výuce pracuje s novinovými články a příspěvky na internetu reagujícími na zásadní události posledních dní či na politické dění. Zojer podotýká, že pokud například probírá „absurdní drama, je dobré žákům ukázat, že to není jenom literatura jako Samuel Beckett, Václav Havel apod., ale týká se to i současné politické situace.“¹⁷⁹ Takto nastavený systém vyvíjí poměrně vysoké požadavky na kvalifikaci učitelů. Zásadou je, aby měl každý učitel široký všeobecný rozhled a dokázal žákům zprostředkovávat spojitosti mezi jednotlivými oblastmi učiva. To přirozeně souvisí s potřebou se neustále sebevzdělávat, a to nejen v oblasti předmětů a všeobecných znalostí, ale také v oblasti zájmů žáků. Učit se poznávat dětské světy a umět být empatický je cestou k vytváření lepších vzájemných vztahů a budování důvěry. V této záležitosti Zojer pozitivně hodnotí například zájem učitele

---

¹⁷⁸ Rozhovor s Evou ZOJER, učitelka českého jazyka ve Školském spolku Komenský. Vídeň 10. 11. 2022, Dostupný v Příloze 1

¹⁷⁹ Tamtéž

o současné trendy ve sledování filmů na Netflixu. „Žáci za mnou chodí a doporučují i různé filmy, na které se dívají, a pak o tom společně diskutujeme.“¹⁸⁰

Škola si zakládá také na podpoře nadaných žáků a k rozvoji jejich potenciálu jim například z hlediska zlepšování jazykových kompetencí umožňuje vycestovat do zahraničí v rámci projektu Erasmus +, se kterým spolupracuje.¹⁸¹

Oproti českým školám však Eva Zojer ve své výuce příliš nelpí na vysvětlování jazykových jevů a gramatiky. Je zde nastavena určitá analogie k výuce němčiny a rovněž se vychází z učebních osnov, ve kterých je výklad jazykových pravidel výrazně upozaděn. Systém školy totiž počítá s tím, že žáci v těchto ročnících gramatiku již dokonale ovládají. Pokud se v textech žáků vyskytuje určitá jazyková chyba pravidelně a ve velké míře, pak se jí učitelka společně s žáky v hodině zabývá. Zojer uznává, že tento stav není úplně ideální, na druhou stranu jí to dává více prostoru věnovat se stanoveným prioritám ve vzdělávání, o kterých již byla řeč.¹⁸²

---

¹⁸⁰ Tamtéž

¹⁸¹ Tamtéž

¹⁸² Rozhovor s Evou ZOJER, učitelka českého jazyka ve Školském spolku Komenský. Vídeň 10. 11. 2022, Dostupný v Příloze 1

2.3.3 ANALÝZA VÝSLEDKŮ DOTAZNÍKOVÉHO ŠETŘENÍ

Jak jsme avizovali v úvodu praktické části, byl dotazník vytvořen prostřednictvím webové služby Survio, přes kterou se i následně vyhodnocoval. Veškeré sebrané odpovědi se již automaticky zanášely do tabulek a grafů.

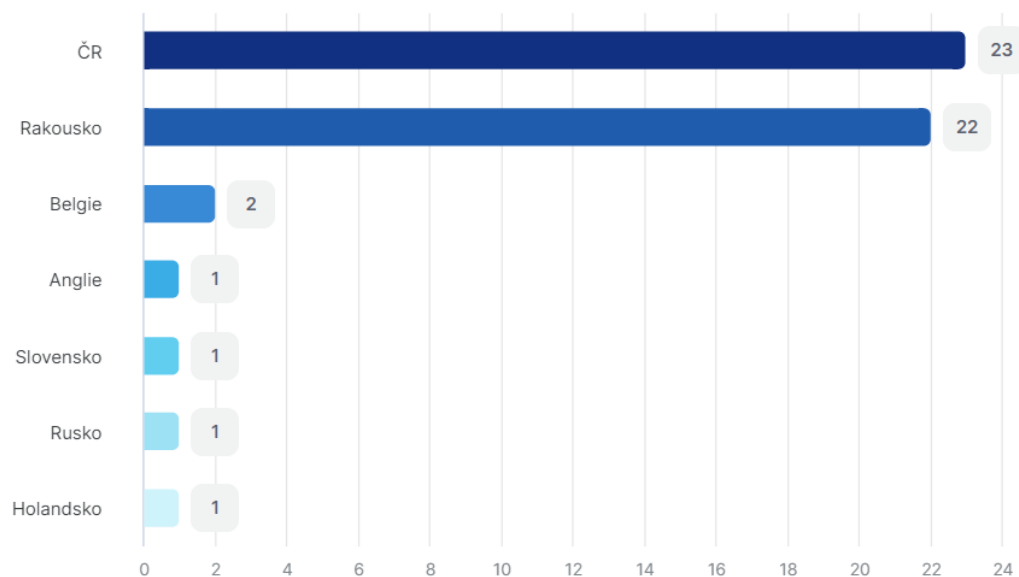
První otázku týkající se země narození žáků bylo nutné položit nejprve jako otázku otevřenou, jelikož se muselo dopředu počítat s národnostní diverzitou uvnitř ročníků. Podobné to bylo i u otázky č. 2 zjišťující zemi původu rodičů. Ani otázku č. 3 se nedalo předem formulovat jako otázku uzavřenou s nabídnutými možnostmi, protože z hlediska délky vzdělávání žáků ve Školském spolku Komenský bylo zapotřebí počítat opět se širokým rozptylem odpovědí. Po vyplnění dotazníku všemi respondenty jsme odpovědi na tyto tři otázky pečlivě vyhodnotili, sečetli a zanesli do grafů se všemi uvedenými variantami. U otázky č. 3 jsme odpovědi zobecnili do 4 časových úseků, a to 1 – 5 let, 6 – 9 let, 10 – 14 let a 15 – 19 let (celý život). Otázky č. 6 a 9 jsme konstruovali jako otázky otevřené a z důvodu rozmanitosti odpovědí jsme je ponechali v původním znění bez následného zobecnění.

U otázek č. 4, 5 a 8 respondenti vybírali z předem připravených odpovědí a v případě, že svou odpověď v nabídce nenašli, mohli odpovědět volně. Takové otázky lze označit za polouzavřené. Jediné dvě otázky č. 7 a 10 se nabízelo formulovat jako otázky uzavřené, neboť nevyžadovaly žádné bližší doplnění od respondentů.

Prostřednictvím analýzy výsledků dotazníkového šetření jsme se snažili naplnit druhý dílčí cíl práce a ověřit stanovené hypotézy.

Otázka č. 1:

1. V jaké zemi ses narodil/a?

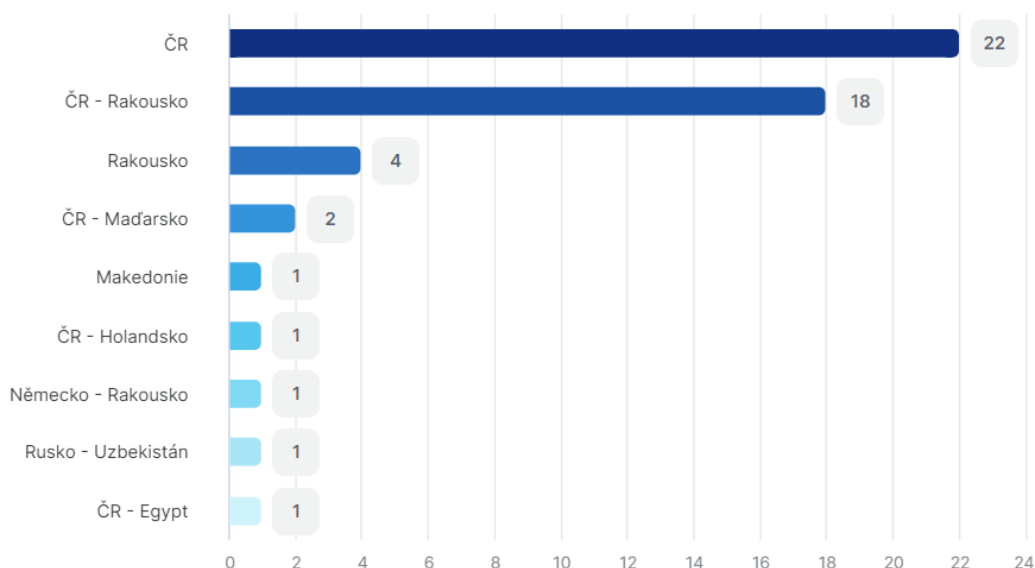

Graf 1: Národnost respondentů

Tato otázka přinesla poměrně vyrovnané výsledky. 23 respondentů odpovědělo, že se narodilo v České republice, Rakousko za své místo narození označilo 22 z nich. Zbylých 6 respondentů uvedlo jako místo narození jinou zemi.

Otázka č. 2:

2. Odkud pochází tvoji rodiče? (pokud každý z jiné země, uveď obě dvě)

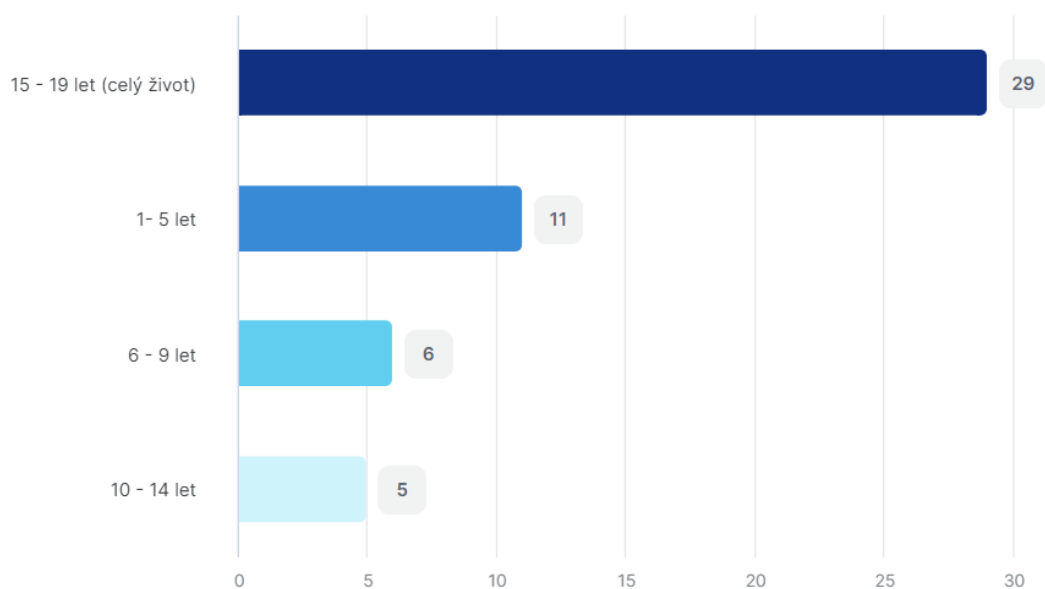

Graf 2: Národnost rodičů respondentů

Z uvedených výsledků je patrné, že zemí původu obou rodičů u 22 respondentů je Česká republika. 18 respondentů pochází ze smíšeného manželství, tzn., že jeden z rodičů se narodil v České republice a druhý v Rakousku. Pouze 4 respondenti uvedli, že oba jejich rodiče pochází z Rakouska, a oba rodiče jednoho respondenta pochází z Makedonie. Zbýlých 6 respondentů pochází ze smíšeného manželství jiných zemí, tj. ČR – Maďarsko, ČR – Holandsko, Německo – Rakousko, Rusko – Uzbekistán a ČR – Egypt.

Otázka č. 3:

3. Jak dlouho už navštěvuješ ŠSK?

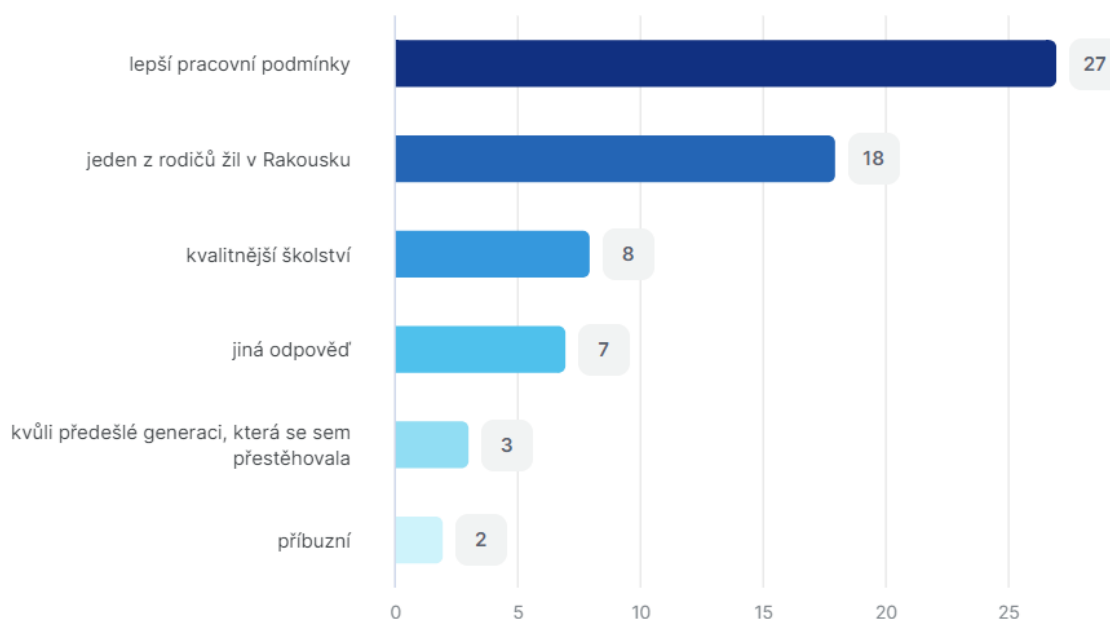

Graf 3: Délka vzdělávání ve ŠSK

Ze získaných hodnot vyplývá, že více než polovina respondentů, tj. 29 z nich, navštěvuje Školský spolek Komenský celý život, tedy 15 – 19 let. 6 respondentů do školy chodí již 6 – 9 let, 5 z nich 10 – 14 let a 11 respondentů do školy nastoupilo později a vzdělává se zde v rozmezí od 1 roku do 5 let.

Otázka č. 4:

4. Z jakého důvodu žije dnes tvá rodina v Rakousku? (Lze vybrat více možností)

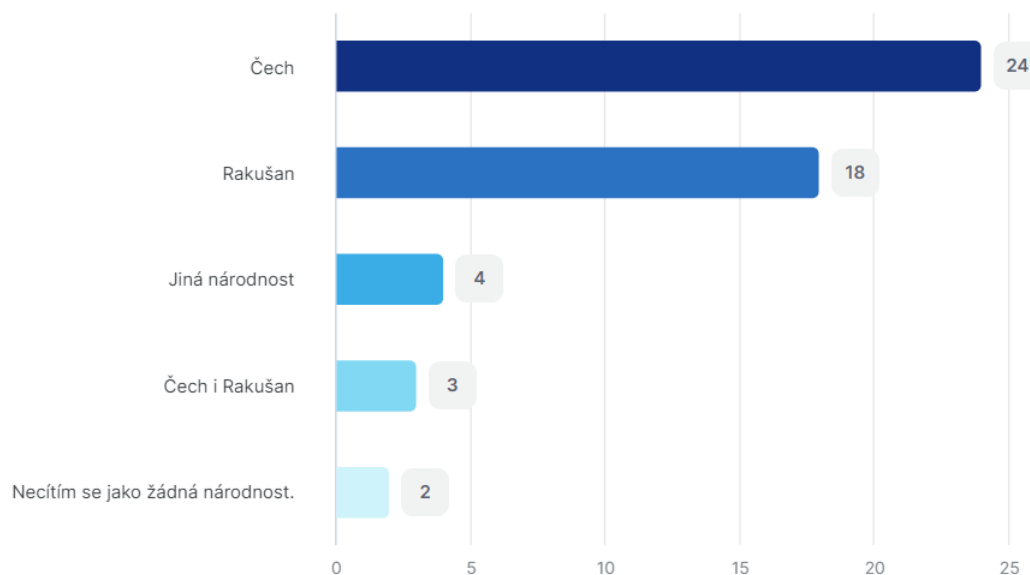
Graf 4: Důvody života v Rakousku

Mezi nejčastější důvody, proč dnes žijí rodiny respondentů v Rakousku, patří jednoznačně lepší pracovní podmínky (u 27 respondentů) a skutečnost, že jeden z rodičů již v Rakousku žil (u 18 respondentů). Jeden z respondentů v kolonce pro alternativní odpověď například uvedl, že si matka našla nového partnera z Rakouska, a proto se za ním s celou svojí rodinou přestěhovala. Na třetí pozici se umístilo kvalitnější školství (u 8 respondentů). 7 respondentů zmínilo ještě další důvody, například práce rodičů na velvyslanectví, lepší budoucnost pro své děti (z důvodu komunismu v Československu) nebo naučení se německého jazyka. Zbytek respondentů se do Rakouska přestěhoval za příbuznými (2 z nich) nebo jejich rodiny a předešlé generace žijí v Rakousku již léta (3 z nich).

Otázka č. 5:

5. Cítíš se být více jako

Graf 5: Národnostní citění

Otázka národnostního citění přinesla poměrně vyrovnané výsledky – 24 respondentů se cítí být více Čechy, 18 respondentů více Rakušany. Pouze 3 respondenti odpověděli, že se cítí být Čechem i Rakušanem zároveň a 2 z nich dokonce otázku národnostního citění nepovažovali za významnou, jelikož se necítí být příslušníky žádné národnosti. 4 respondenti uvedli jinou národnost.

Otázka č. 6:

6. Proč studuješ na škole Komenský?

ODPOVĚĎ	RESPONZÍ	PODÍL
Je zde možnost studovat v češtině a v němčině	2	3.9%
Vzhledem k tomu, že mým cílem je pokračovat na vídeňské univerzitě. Školu Komenský považuji za krok předcházející tomuto záměru.	1	2%
Volba rodičů	1	2%
Už jsem chodím celý život, takže ani nevím	1	2%
To learn czech	1	2%
Rodiče vybrali	1	2%
Rodiče chtěli abych se naučila obě řeči stejně dobře, když jsem vyrůstala dvojjazyčně	1	2%
Protože v mojí rodiny je to tradice tady studovat. (Moje máma také tady byla)	1	2%

Tab. 1: Důvody výběru ŠSK

ODPOVĚĎ	RESPONZÍ	PODÍL
Protože to rodiče to tak vybrali a chtěli aby jsem mluvil víc než jenom německy a anglicky.	1	2%
Protože to rodiče rozhodli. Chtěli, ať nezapomenu český jazyk.	1	2%
Protože se zde mluví česky i německy	1	2%
protože se mohu na skvělé úrovni naučit němčinu, angličtinu ale i češtinu	1	2%
Protože se i učím češtinu	1	2%
Protože se chci studovat a chodím už do budov Komenského od školky	1	2%
Protože rodina mojí matky pochází s česka a chtějí aby se český jazyk v rodině udržel.	1	2%
Protože otec zde pracuje a já bych chtěl v budoucnu žít v česku. Proto studuju na této škole. (Protože se zde mluví také česky)	1	2%

Tab. 2: Důvody výběru ŠSK

ODPOVĚĎ	RESPONZÍ	PODÍL
Protože musím	1	2%
Protože jsem že začátku neuměla německy a jak moje máma, tak i já chceme abych se nadále učila česky	1	2%
Protože chci ovládat i český jazyk a rodiče to chtěli	1	2%
protoze to je vlastně jedina škola ve Vídni ve které vyučují i češtinu.	1	2%
Protože To je super skola a je To soukroma skola. Take kvuli tomu, ze je dvojjazyčna a kazdy je Tak mily.	1	2%
na škole Komenský už studovali mé příbuzní	1	2%
naši to tak chtěli	1	2%
možnost maturity z ČJ, snadnější přechod než na čistě německojazyčnou školu	1	2%

Tab. 3: Důvody výběru ŠSK

ODPOVĚĎ	RESPONZÍ	PODÍL
Moje rodiče to pro mne rozhodly	1	2%
Moje matka chtěla abych se naučila pořádně češtinu i němčinu jako mateřský jazyk	1	2%
Maminka mě sem přihlásila	1	2%
Mamce a tatovi se líbila škola	1	2%
Líbí se mi tady	1	2%
kvůli výuce češtiny	1	2%
Kvůli výuce čestiny	1	2%
Kvůli výuce českého jazyka.	1	2%
Kvůli tomu, abych nezapomněla česky mluvit a taky jsem se tady naučila	1	2%

Tab. 4: Důvody výběru ŠSK

ODPOVĚĎ	RESPONZÍ	PODÍL
Kvůli tomu, abych nezapomněla česky mluvit a taky jsem se tady naučila základy pravopisu a celkově o dost líp číst a psát česky.	1	2%
Kvůli řeči	1	2%
kvůli možnosti bilingvní výuce	1	2%
Kvůli dvojjazynosti a příležitosti tu studovat	1	2%
Kvůli češtině	1	2%
Kvůli české výuce.	1	2%
Kvůli české výuce	1	2%
Když jsme se přestěhovali to byl jediný školský spolek ve Vídni který vyučoval češtinu, bylo to prostě lehčí se naučit německy tady než na čistě rakouské škole	1	2%

Tab. 5: Důvody výběru ŠSK

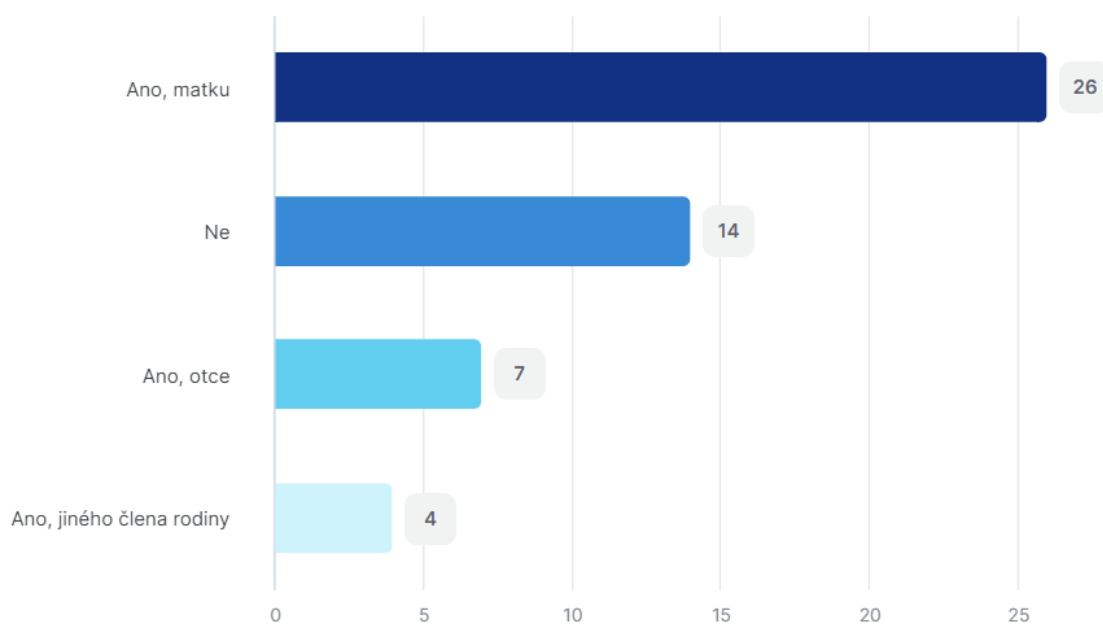
ODPOVĚĎ	RESPONZÍ	PODÍL
Jsem tu už od první třídy a líbí se mi tu	1	2%
Je pro mě důležité rozvíjet i svůj mateřský jazyk, ale zároveň úplně nezanedbat němčinu.	1	2%
Jelikož nechci ztratit cit a pouto k češtině a k České republice	1	2%
Jediná škola co učí česky v Rakousku	1	2%
Chtěl bych si uchovat v rodině český jazyk, a na škole se mi celkem líbí	1	2%
Chodím sem na doučování z češtiny.	1	2%
Důvod sama neznám	1	2%
abych si udržela oba jazyky	1	2%
Abych se naučila lépe německy a měla možnost poté dále studovat v Rakousku.	1	2%

Tab. 6: Důvody výběru ŠSK

Prostřednictvím 6. otázky jsme zjišťovali, proč žáci studují konkrétně na této škole. Důvody byly rozmanité, nejvíce však respondenti odpovídali, že zde studují na podnět rodičů nebo kvůli výuce českého jazyka, ke kterému mají určitý vztah, chtějí se jím dále obklopotovat a být s ním v kontaktu.

Otázka č. 7:

7. Máš doma někoho, kdo ti pomůže při psaní domácích úkolů v češtině, když něčemu nerozumíš?

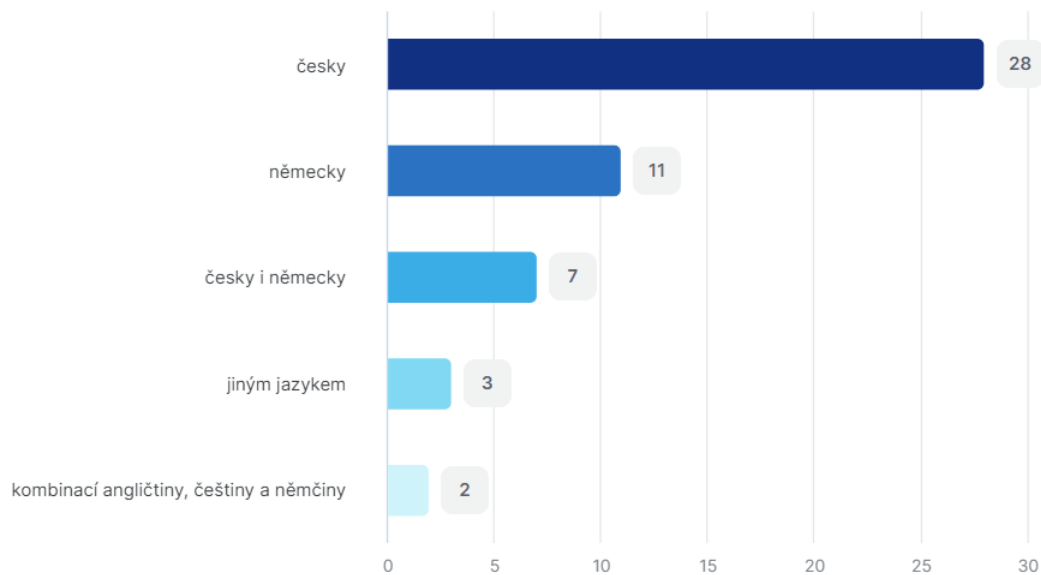

Graf 6: Pomoc při vypracování úkolu v češtině

V rámci analýzy žákovských psaných textů nás zajímala i otázka, zda žákům někdo v rodině pomůže s vypracováním domácích úkolů v češtině nebo se složitějšími jazykovými jevy. 26 z nich uvedlo, že jim doma pomáhá matka, pouze 7 z nich pomáhá otec. 4 respondenti zvolili jiného člena rodiny. Poměrně vysoký počet respondentů (14) odpověděl, že nemají nikoho z rodiny, kdo by jim pomohl.

Otázka č. 8:

8. Doma mluvíme více

Graf 7: Dominance jazyka v rodině

Za dominantní jazyk v domácí komunikaci označilo 28 respondentů češtinu. Němčinou se mluví doma pouze u 11 respondentů a u 7 z nich se jazyky střídají. 2 respondenti doma kombinují dokonce 3 jazyky – češtinu, němčinu a angličtinu. 3 respondenti hovoří doma jiným jazykem než češtinou, němčinou či angličtinou.

Otázka č. 9:

9. O jakých tématech v rodině často mluvíte česky? (vynechej, pokud mluvíte v rodině jenom česky)

ODPOVĚĎ	RESPONZÍ	PODÍL
	31	60.8%
We just randomly speak Czech but we mostly speak Czech with our grandparents	1	2%
Vůbec nemluvíme doma česky	1	2%
všechno možný	1	2%
Všechno co probírám s maminkou	1	2%
Temata ktore tata nema Sliset, neumi cesky	1	2%
Přesný téma nevím ale většinou když mluvím s mojí babičkou nebo matkou tak česky.	1	2%
politika	1	2%

Tab. 7: Témata probírající se v rodině v češtině

ODPOVĚĎ	RESPONZÍ	PODÍL
pokud jsem sama s mamkou, můj táta neumí česky	1	2%
O všem co taťka nesmí vědět :)	1	2%
o všem	1	2%
O škole s mojí maminkou	1	2%
O škole, aktuální témata (všechno)	1	2%
o jídle	1	2%
No s mamkou o všem česky a s tátou a sestrou o všem německy.	1	2%
Moje rodiče neumí česky	1	2%
Když musím mluvit s tátou tak mluvím česky	1	2%

Tab. 8: Témata probírající se v rodině v češtině

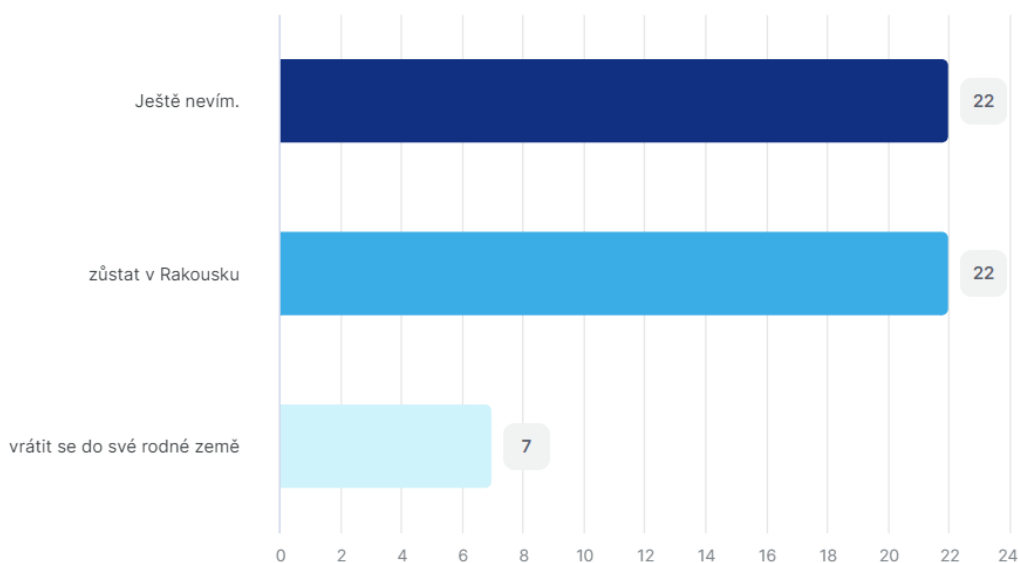
Když mluvím s matkou o něčem, což nemůže otec slyšet.	1	2%
Doma mluvíme jenom česky s maminkou když táta není doma	1	2%
česky-protože bydlím jenom s mamkou	1	2%
co se dělo u mě ve škole	1	2%

Tab. 9: Témata probírající se v rodině v češtině

Otázka č. 9 se zaměřovala na konkrétní témata, která respondenti v rodinách často rozebírají v češtině. V odpovědích převažovala komunikace v češtině s matkou, když otec není doma. Nejčastějším tématem pro komunikaci v češtině byla škola.

Otázka č. 10:

10. Plánuješ v budoucnu

Graf 8: Plánované místo pro budoucí život

V otázce týkající se plánování budoucího života se respondenti příliš jednoznačně neshodli. 22 z nich plánuje zůstat v Rakousku. Stejný počet respondentů stále váhá. Pouze 7 respondentů uvedlo, že by se chtělo vrátit do své rodné země (čímž nemusí být myšlena pouze Česká republika, ale i jiné země, ze kterých někteří z nich pochází).

2.3.4 SOUHRNNÉ VYHODNOCENÍ DOTAZNÍKOVÉHO ŠETŘENÍ

Na základě výsledků z dotazníkového šetření se nám podařilo ověřit hypotézy, jež jsme si předem stanovili.

Ověření hypotézy 1:

H1: *Na gymnáziu se vzdělává více žáků, kteří si prošli všemi stupni vzdělání (mateřská škola, obecná škola, reálné gymnázium) ve Školském spolku Komenský a žijí v Rakousku většinu svého života, případně celý život.*

První hypotézu jsme se snažili ověřit prostřednictvím otázky č. 3. Výsledky jsou následující: 29 žáků, což je více než polovina, se ve Školském spolku Komenský vzdělává celý život. To poukazuje na onu kontinuitu procesu vzdělávání od předškolního věku po dospívání. **Hypotéza byla tedy potvrzena** a společně s ní i motto spolku „Od mateřské školy až k maturitě“, které se daří poměrně úspěšně realizovat. Nelze však opomenout fakt, že 22 žáků nastoupilo do školy později, přičemž mezi nimi nejvíce převažovalo těch, kteří školu navštěvují v rozmezí od 1 roku do 5 let. Eva Zojer nicméně v rozhovoru prozradila, že takových žáků, kteří k nim do školy přichází například 2 roky před maturitou, v současné době výrazně ubývá.

Ověření hypotézy 2:

H2: *Mezi žáky je více těch, kteří pochází z národnostně heterogenního manželství (smíšené manželství) než těch, kteří pochází z národnostně homogenního manželství.*

Jak dokládá graf u otázky č. 2, rozdíl v zastoupení národnostně heterogenních a národnostně homogenních rodin je opravdu minimální. Pokud bychom sečetli všechny uvedené varianty národnostně heterogenních rodin (nejen ty česko-rakouské), zjistíme, že 24 žáků pochází ze smíšeného manželství, přičemž u 18 z nich je jeden z rodičů českého původu a druhý rakouského původu. Pokud bychom však sečetli všechny uvedené varianty národnostně homogenních rodin (v tomto případě české, rakouské a makedonské), získáme hodnotu 27. **Naše hypotéza se tedy nepotvrdila.**

V souvislosti s touto hypotézou můžeme zmínit i otázku č. 7, jejíž výsledky dokládají, že jsou to spíše matky, které ovládají lépe češtinu, jelikož právě ony pomáhají svým dětem v případě potřeby s vypracováním úkolů v češtině. V otázce č. 9 navíc 10 žáků přiznalo, že česky hovoří pouze s matkou a často o věcech, které by neměl vědět otec.

Překvapivé výsledky přinesla otázka zkoumající dominantní jazyk v rodinách žáků – 28 z nich uvedlo češtinu. Na základě získaných odpovědí z otázky č. 2 víme, že u 22 žáků pochází oba rodiče z České republiky a dominanci češtiny u nich tedy lze očekávat. 18 žáků pochází ze smíšené česko-rakouské rodiny a dalo by se předpokládat, že u nich bude spíše převažovat jazyk majoritní společnosti, v níž žijí, tzn. němčina, popřípadě u nich můžeme zaznamenat střídání jazykových kódů, tj. komunikaci v češtině i němčině. V 11 případech mluví žáci doma s rodiči výhradně německy a pouze 7 žáků hovoří doma s rodiči oběma jazyky. Na druhou stranu však není podmínkou, že bude rodič používat aktivně jazyk země, ze které pochází. Rovněž bylo nutné počítat s určitým zastoupením rozvedených rodin. Za takových okolností pak žije dítě pouze s matkou nebo otcem a používá jeden jazyk – tak to uvedl například jeden žák v otázce č. 9 („mluvíme česky, protože bydlím jen s mamkou“), nebo dítě může žít společně s jedním rodičem a jeho partnerem, který ovšem není jeho matkou/ otcem. Tím by se daly vysvětlit jisté odchylky ve výsledcích dotazníku.

Spojivosti s touto hypotézou lze hledat i u otázky č. 4. Necelých 30 žáků potvrdilo, že hlavním důvodem pro život v Rakousku byly lepší pracovní podmínky. To se zdá být jako jedna z možných příčin tak velkého zastoupení národnostně homogenních rodin z České republiky ve Vídni. U 18 žáků žil již jeden z rodičů v Rakousku – odpovídá to i výsledným hodnotám v otázce č. 2, ve které rovněž 18 žáků uvedlo, že pochází ze smíšené česko-rakouské rodiny.

Ověření hypotézy 3:

H3: V otázce národnostního cítění převažuje skupina žáků s dvojitou kulturní identitou, tj. cítí se být Čechy i Rakušany a nedělají mezi tím rozdíly.

Ačkoliv jsme počítali s tím, že na národnostní cítění bude mít vliv domov a aktuální sociální prostředí, v němž se jedinec pohybuje, předpokládali jsme větší zastoupení žáků ztotožňujících se s dvojitou kulturní identitou. Ukázalo se, že tato premisa byla mylná. V otázce č. 5 se pouze 3 žáci z 51 považují za biculturní a cítí se být tedy jak Čechy, tak i Rakušany. Většina žáků se cítí být příslušníkem pouze jedné národnosti – 24 z nich se cítí být Čechy a 18 z nich Rakušany. **Hypotéza se tedy nepotvrdila.**

Ověření hypotézy 4:

H4: *Nejčastějším důvodem výběru Školského spolku Komenský je možnost vzdělávat se v češtině a potřeba být s tímto jazykem i nadále v kontaktu.*

Ověřit si tuto hypotézu se nám podařilo prostřednictvím otázky č. 6. V příložených komentářích žáků lze zaznamenat jako nejčastěji uváděný důvod možnost vzdělávat se na této škole česky, respektive dvojjazyčně. Volba této školy byla také často iniciativou rodičů, a to z toho důvodu, aby jejich děti nezapomněly česky a nadále prohlubovaly svůj vztah k mateřskému jazyku. **Hypotéza se tedy potvrdila.**

2.3.5 SOUHRNNÉ VYHODNOCENÍ VÝZKUMNÝCH OTÁZEK

V této kapitole předkládáme odpovědi na výzkumné otázky, jež jsme získali částečně z výsledků dotazníkového šetření a částečně z obou rozhovorů.

Výzkumná otázka 1:

Roste ve Vídni v posledních letech zájem o studium v češtině, nebo naopak klesá?

Na tuto otázku není možné jednoznačně odpovědět. Vídeňská univerzita zaznamenává v posledních letech pokles počtu studentů češtiny, na vině je však podle Naděždy Salmhoferové především covidová pandemie. Střídání nárůstu a poklesu zájemců o češtinu je už prý v řádu několika desítek let typické a očekává se, že počet studujících bude v budoucnu opět nabývat. Oproti tomu Školský spolek Komenský registruje enormní zájem o dvojjazyčné vzdělávání a v současné době školu navštěvuje již 426 žáků. Jedná se o rekordní počet. Nutno však dodat, že český jazyk není jediným důvodem tak obrovského zájmu – svůj podíl na tom nese také tradice generační kontinuity (školu navštěvují děti rodičů, již se zde sami vzdělávali) nebo přátelská a rodinná atmosféra školy.

Výzkumná otázka 2:

Jaké je národnostní složení žáků/ studentů na obou institucích?

Na vídeňské slavistice je národnostní složení studujících opravdu rozmanité. Denně se zde potkávají Rusové, Ukrajinci, Srbové, Poláci, Češi, Slováci, Chorvati, Slovinci, výjimkou nejsou ani rodilí Rakušané nebo potomci vídeňských Čechů. Ve Školském spolku Komenský je poměr žáků narozených v České republice a žáků narozených v Rakousku velmi vyrovnaný, ojediněle lze zaznamenat i jiné země původu, např. Belgie, Anglie, Rusko, Slovensko nebo Holandsko.

Výzkumná otázka 3:

Jaká je na obou institucích nejčastější motivace ke vzdělávání se v češtině?

Ptáme-li se, jaká je nejčastější motivace ke vzdělávání se v češtině, s největší pravděpodobností uslyšíme od studentů vídeňské slavistiky především odpověď partner či partnerka pocházející z České republiky nebo předchozí zkušenost se studiem češtiny na střední škole. Dalším důvodem může být také získání studentského víza či rakouského diplomu. Najdou se i tací, pro něž je významnou motivací mít v životopisu uvedený nějaký

zajímavý jazyk. V případě žáků Školského spolku Komenský se odpovědi také různily. Nejčastěji se však opakovalo, že si školu vybrali kvůli výuce českého jazyka, ke kterému mají vztah, chtějí se jím dále obklopotvat a být s ním v kontaktu. Na druhém místě převažoval argument, že pro ně školu vybrali rodiče. Dalším podnětem k výběru Školského spolku Komenský byl také vstřícný přístup učitelů a rodinná atmosféra školy.

Výzkumná otázka 4:

Jaké jazykové jevy dělají studentům/ žákům v češtině největší problémy?

Jazykových zvláštností a nedostatků v projevech žáků vyššího stupně osmiletého gymnázia Školského spolku Komenský si lze všimnout především v rovině lexikologie, kde se často setkáme s interferencí s němčinou, s míšením jazyků, s jazykovými výpůjčkami nebo střídáním jazykových kódů. Hojně zastoupené byly rovněž sémantické a gramatické kalky, tedy doslovné překlady slov nebo jejich částí z němčiny do češtiny.

V rovině morfologie lze zaznamenat častější defekty v deklinaci substantiv, v deklinaci adjektiv, v užívání zájmen a v deklinaci číslovek. Příčiny chyb jsou různorodé, podílí se na nich řada faktorů, jako je již zmíněná interference s němčinou, kontaminace vazeb, ale také čistá nepozornost, špatné uplatnění pravidel češtiny nebo žákova neúplná znalost významu slova.

V rovině syntaktické byly odhaleny nedostatky v podobě nemotivovaných odchylek od pravidelné větné stavby (především zeugma, anakolut a kontaminace), v menší míře také ve slovesných vazbách. Rovněž stupeň zvládnutí interpunkce ve větách byl na nepříliš vysoké úrovni. V některých psaných textech žáků lze vyzorovat stopy mechanického osvojování pravidel v použití interpunkce. Ojedinele jsme se setkali také se samostatně stojícími větami závislými.

Ačkoliv jsme uváděli, že sledování komunikačních kompetencí v češtině u univerzitních studentů nebylo předmětem našeho zkoumání, i tak se nám podařilo díky hospitacím postihnout určité jazykové problémy, s nimiž se studenti potýkali. Jednalo se především o výslovnost české hlásky *ř*, například ve slovech *tři*, *čtyři*, *bratříček* a *větříček*. Obtíže jim činilo i určování slovesného vidu a pro některé studenty bylo nesnadné odhadnout, zda je ve větě vhodnější použít sloveso vidu dokonavého či nedokonavého. Naděжда Salmhoferová v rozhovoru dodává, že si studenti také hůře zvykají na český přízvuk na první slabice.

3 ZÁVĚR

Diplomová práce si kladla za hlavní cíl *přiblížit na základě dostupných dat i vlastní průzkumné sondy současnou výuku českého jazyka ve Vídni, a to jak v univerzitním, tak i v mimouniverzitním prostředí*. Za účelem jeho splnění jsme oslovili primárně ředitelku Školského spolku Komenský Helenu Huber a lektorku českého jazyka na Institutu slavistiky Vídeňské univerzity Naděždu Salmhoferovou. Obě nám přislíbily spolupráci. Díky tomu se mohl uskutečnit náš tříměsíční výzkum na těchto institucích, jež byl navíc finančně podporován programem AKTION Česká republika – Rakousko.

V teoretické části byl v kapitole *Výuka češtiny ve světě* věnován prostor poskytovatelům vzdělávání v češtině v zahraničí. Zasluhou jejich angažovanosti mají krajané žijící za hranicemi českého státu možnost vzdělávat se ve svém mateřském jazyce a nepřijít tak nadobro o spojení se svou vlastí.

V druhé kapitole jsme se již podrobněji zabývali výukou češtiny v Rakousku a s oporou o odbornou literaturu jsme pečlivě zmapovali historii a současnost obou institucí. Motivem k výběru Školského spolku Komenský bylo naše povědomí o tamější dlouhodobé tradici výuky češtiny, která se datuje již k roku 1872. I navzdory četným těžkostem, jimiž si musel spolek v minulosti projít, si dokázal zachovat své postavení v rakouské společnosti a to si udržuje úspěšně až dodnes.

Předmětem výzkumu výuky češtiny v univerzitním prostředí se stal Institut slavistiky na Vídeňské univerzitě, a to především pro jeho výhodu spočívající v možnosti studovat zde český jazyk jako samostatný obor. Výuka češtiny zde započala již před 250 lety a vzkvétala na pozadí historických událostí v rakousko-uherské monarchii. V jistých dobách však byla pozice češtiny na této instituci oslabena a její budoucnost nejistá. Za to, že se zde i v současnosti mohou studenti vzdělávat česky, vděčíme především iniciativě tamních významných bohemistů.

Dovolíme si tvrdit, že se nám podařilo v plné míře naplnit dílčí stanovené cíle pro teoretickou část, a sice *přiblížit v přehledu stávající formy výuky češtiny v zahraničí a zmapovat na základě dostupných materiálů historii a současnost výuky češtiny v Rakousku (bohemistika na Vídeňské univerzitě, Školský spolek Komenský)*.

O tyto teoretické poznatky jsme se následně opírali i v praktické části, která si kladla za cíl *popsat úroveň komunikačních kompetencí žáků v češtině a předložit vybrané potíže při akvizici češtiny a pojednat o současných aspektech výuky češtiny se zaměřením na relevantní ukazatele (počty studentů, jejich národnostní složení aj.)*.

Prvního zmíněného cíle se nám podařilo dosáhnout prostřednictvím fundované obsahové analýzy mluveného i psaného projevu žáků vyššího stupně osmiletého gymnázia ve Školském spolku Komenský. Komunikačním kompetencím studentů češtiny na Vídeňské univerzitě nebylo věnováno tolik prostoru, jelikož jejich jazyková úroveň češtiny nesplňovala kritéria naší diplomové práce. V rámci analýzy mluveného a psaného projevu žáků jsme se zaměřovali pouze na jazykové zvláštnosti specifické pro bilingvní jedince. Ze získaného materiálu byly vybrány následně 3 jazykové roviny – lexikologie, morfologie a syntax, kterých se tyto zvláštnosti a nedostatky nejvíce dotýkaly.

Ve slovní zásobě jsme často zaznamenávali interferenci s němčinou, míšení jazyků, jazykové výpůjčky nebo střídání jazykových kódů. V morfologické rovině se hojně vyskytovaly defekty v deklinaci substantiv, adjektiv, číslovek a rovněž defekty v užívání zájmen. V rámci syntaxe se v psaných textech projevil nepříliš vysoký stupeň zvládnutí interpunkce ve větách, v menší míře se objevovaly nemotivované odchylky od pravidelné větné stavby, nedostatky ve slovesných vazbách či samostatně stojící věty závislé.

Obecně lze označit úroveň češtiny bilingvních žáků jako velmi dobrou. Přesto však během jejich projevu poznáme, že je v něm něco specifického – něco, čím se odlišují od monolingvních jedinců hovořících pouze česky. Samozřejmě záleží z velké části na situaci v rodině. Pokud rodiče hovoří se svým dítětem česky na denní bázi, je logické, že bude v češtině dosahovat mnohem lepších výsledků než dítě, které doma komunikuje převážně v němčině.

Druhého výše zmíněného cíle pro praktickou část se nám podařilo dosáhnout prostřednictvím metody rozhovoru s Evou Zojer a Naděždou Salmhoferovou, pomocí metody dotazníku a částečně pomocí hospitace. Na základě zjištěných dat jsme poté ověřili předem stanovené hypotézy a odpověděli na výzkumné otázky.

První výzkumná otázka nepřinesla zcela jednoznačnou odpověď. Zájem o studium češtiny na Institutu slavistiky totiž v posledních třech letech opadl. Příčina je však připisována hlavně covidové pandemii a očekává se, že se počet studujících v brzké době opět zvýší. Oproti tomu poptávka po dvojjazyčném vzdělávání ve Školském spolku

Komenský stále roste a škola hlásí již plné kapacity. Nutno však dodat, že český jazyk není jediným důvodem tak obrovského zájmu – svůj podíl na tom nese také tradice generační kontinuity (školu navštěvují děti rodičů, již se zde sami vzdělávali) nebo přátelská a rodinná atmosféra školy.

V otázce národnostního složení studentů na Institutu slavistiky zaznamenáváme velkou rozmanitost – česky se zde vzdělávají Rusové, Ukrajinci, Srbové, Poláci, Češi, Slováci, Chorvati, Slovinci, výjimkou nejsou ani rodilí Rakušané či potomci vídeňských Čechů. Ve Školském spolku Komenský je většina žáků českého nebo rakouského původu.

Odpovědi na otázku, jaká je nejčastější motivace ke studiu češtiny, byly opět velmi různorodé. Někteří univerzitní studenti se učí česky kvůli svému českému partnerovi/ české partnerce, jiní zase kvůli své předchozí zkušenosti se studiem češtiny na střední škole. Pro žáky Školského spolku Komenský bylo největším motivem k výběru této školy dvojjazyčné vzdělávání v němčině a češtině. To jim umožňuje být nadále v kontaktu i se svým mateřským jazykem.

Na poslední výzkumnou otázku související s nejčastějšími jazykovými problémy u žáků při akvizici češtiny jsme již částečně odpověděli v této kapitole výše. Ačkoliv jsme se v případě studentů češtiny na vídeňské slavistice nezabývali jejich komunikačními kompetencemi příliš do hloubky, podařilo se nám zaznamenat prostřednictvím hospitace alespoň ty nejfrekventovanější jazykové jevy, s nimiž se studenti obtížněji vypořádávali. Jednalo se především o výslovnost české hlásky *ř* nebo o slovesný vid, jenž bývá pro cizince obecně velmi náročný. Podrobněji se odpovědím na výzkumné otázky věnujeme v kapitole *Souhrnné výhodnocení výzkumných otázek*.

V předposlední kapitole praktické části jsme se zabývali ověřováním hypotéz, jež jsme si stanovili před provedením dotazníkového šetření. Přestože se nám nepodařilo potvrdit všechny hypotézy, lze z výsledků dotazníkové šetření vyvodit, že většina žáků navštěvuje Školský spolek Komenský již od předškolního věku. Ačkoliv značná část z nich pochází z národnostně heterogenních rodin (smíšeného manželství), stále více převažuje počet žáků z národnostně homogenních rodin, především z těch českých. Souvisí to zejména s lepšími pracovními podmínkami, kvůli kterým se české rodiny do Vídně často stěhují. I přes to, že většina bilingvních žáků má velmi blízko k češtině i němčině a dalo by se předpokládat, že se v nich bude v otázce národnostního cítění střetávat dvojí kulturní

identita, není tomu tak. Bylo zjištěno, že většina žáků se cítí být příslušníkem pouze jedné národnosti, přičemž převažovala národnost česká.

Na základě získaných dat se nám podařilo v této práci přiblížit současnou výuku českého jazyka ve Vídni v univerzitním i mimouniverzitním prostředí. Jsme si však vědomi toho, že by si tato tematika zasloužila ještě více důkladného bádání i v oblastech, jež stanovený rámec diplomové práce převyšují. Vídeň není jediným místem v Rakousku, kde se lze vzdělávat v naší mateřtině – výuku češtiny nabízí rovněž například střední škola *Borg* v Linci nebo *HLT* (Höhere Bundeslehranstalt für Tourismus) v Retzu. Zmíněné instituce by se tedy mohly stát námětem pro rozšíření této práce.

4 RESUMÉ

Diplomová práce přibližuje současnou výuku českého jazyka ve Vídni, a to jak v univerzitním, tak i v mimouniverzitním prostředí. Práce je strukturována na část teoretickou a část praktickou.

V teoretické části jsme se nejprve zabývali tématem výuky češtiny ve světě a uvedli jsme přehled organizací, programů a projektů, které se podílejí na expanzi českých škol ve světě a umožňují se českým dětem v zahraničí vzdělávat v jejich rodném jazyce. V následující kapitole byla pečlivě zmapována historie a současnost výuky češtiny na Institutu slavistiky na Vídeňské univerzitě a ve Školském spolku Komenský.

Praktická část se opírá především o námi získaná data z terénního výzkumu ve Vídni, jenž zde probíhal po dobu 3 měsíců. Ve výzkumu jsme se zaměřovali zejména na komunikační kompetence v češtině žáků Školského spolku Komenský. Komunikačním kompetencím studentů češtiny na Vídeňské univerzitě nebylo věnováno tolik prostoru, jelikož jejich jazyková úroveň češtiny nespĺňovala kritéria naší diplomové práce. Na základě provedené hospitace, prostřednictvím které jsme sledovali mluvený projev žáků, a obsahové analýzy 102 žákovských psaných textů jsme se snažili předložit vybrané potíže při akvizici češtiny. Pozornost byla věnována pouze jazykovým zvláštnostem specifickým pro bilingvní jedince, jimiž se odlišují od mluvy monolingvních českých mluvčích. Nejčastější jazykové zvláštnosti a nedostatky byly vyzorovány ve 3 jazykových rovinách – lexikologii, morfologii a syntaxi, přičemž příčinu těchto chyb lze připisovat nejvíce interferenci s němčinou. Roli hraje rovněž čistá nepozornost, špatné uplatnění pravidel češtiny nebo žákovská neúplná znalost významu slova.

Závěr praktické části pojednává o současných aspektech výuky češtiny se zaměřením na relevantní ukazatele (počty studentů, jejich národnostní složení aj.). Tato data jsme získali z výpovědí v rozhovorech s Evou Zojer za Školský spolek Komenský a s Naděždou Salmhoferovou za Institut slavistiky Vídeňské univerzity. Relevantní ukazatele stavu současné výuky češtiny na gymnáziu Školského spolku Komenský byly zjišťovány prostřednictvím metody dotazníku, jelikož jsme měli k dispozici dostatečně velký vzorek respondentů, který by tento stav mohl obecně charakterizovat. Na základě dat získaných z rozhovorů a dotazníkového šetření jsme byli schopni ověřit předem stanovené hypotézy a zodpovědět výzkumné otázky týkající se národnostního složení žáků/studentů, motivace

ke studiu žáků/studentů, zájmu o studium češtiny ve Vídni a jazykových jevů, jež dělají žákům/studentům v češtině největší problémy.

5 SUMMARY

This master thesis informs about the current teaching of Czech language in Vienna, both in the university and non-university environment. The thesis is divided into a theoretical and a practical part.

In the theoretical part we first dealt with the topic of teaching of Czech language in the world and gave an overview of organisations, programmes and projects that contribute to the expansion of Czech schools in the world and enable Czech children abroad to be educated in their native language.

In the following chapter, the history and present state of teaching of Czech language at the Institute of Slavic Studies at the University of Vienna and the Komenský association has been carefully mapped.

The practical part of the thesis is based largely on data obtained from the field research in Vienna, which took place over a period of 3 months. The research focuses mainly on the communicative competence in Czech of the pupils of the Komenský association. The communicative competence of the students at the University of Vienna was not discussed in the same range, as their level of proficiency did not meet the criteria of our thesis. Based on the conducted inspection, in which the pupils' spoken speech was observed, and the content analysis of 102 pupils' written texts, selected difficulties in the acquisition of Czech were presented. Attention was targeted at linguistic peculiarities specific to bilingual individuals, which distinguish them from the speech of monolingual Czech speakers. The most frequent linguistic peculiarities and deficiencies were observed in 3 linguistic levels - lexicology, morphology and syntax, the cause of these mistakes being mostly attributable to interference with German. Inattention, poor application of the rules of Czech language or the pupil's incomplete knowledge of the meaning of the word also play a role.

The practical section concludes with a discussion of current aspects of Czech language teaching, focusing on relevant indicators (numbers of students, their national composition, etc.). These data were obtained from the testimonies in interviews with Eva Zojer from the Komenský association and Naděžda Salmhoferová from the Institute of Slavonic Studies at the University of Vienna. Relevant indicators of the current state of Czech language teaching at the Komenský association were collected through the questionnaire method, as we had a large enough sample of respondents to characterise this

state in general. Based on the data obtained from the interviews and the questionnaire survey, we were able to test the hypotheses and answer the research questions concerning the nationality composition of the pupils/students, the motivation to study of the pupils/students, the linguistic phenomena that cause the pupils/students the most problems in Czech language and the interest in studying their native language in Vienna.

6 SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A PRAMENŮ

- ADAM, Robert. *Gramatické rozborý češtiny: výklad a cvičení s řešenými*. Druhé vydání. Praha: Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum, 2019. ISBN 978-80-246-4431-8.
- BALHAR, Jan, KLOFEROVÁ, Stanislava a Jarmila VOJTOVÁ, ed. *U nás ve Vídni: vídeňští Češi vzpomínají*. Brno: Masarykova univerzita, 1999. ISBN 80-210-2128-4.
- ČECHOVÁ, Marie. *Čeština - řeč a jazyk*. 3., rozš. a upr. vyd. Praha: SPN - pedagogické nakladatelství, 2011. ISBN 978-80-7235-413-9.
- DANEŠ, František, Miroslav GREPL a Zdeněk HLAVSA. *Mluvnice češtiny (3): Skladba*. Praha: Československá akademie věk, 1987.
- GREPL, Miroslav, KARLÍK, Petr, Marek NEKULA a Zdenka RUSÍNOVÁ, ed. *Příruční mluvnice češtiny*. Vyd 2., opr. [i.e. 3. vyd.]. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2008. ISBN 978-80-7106-980-5.
- HOFFMANNOVÁ, Jana, Jiří HOMOLÁČ a Kamila MRÁZKOVÁ, ed. *Syntax mluvené češtiny*. Praha: Academia, 2019. Lingvistika (Academia). ISBN 978-80-200-2961-4.
- HRDLÍČKA, Milan. *Kapitoly o češtině jako cizím jazyku*. Plzeň: Západočeská univerzita v Plzni, 2010. ISBN 978-80-7043-867-1.
- HRDLÍČKA, Milan. *Kapitoly o češtině jako jazyku nemateřském*. Praha: Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum, 2019. Studia philologica Pragensia. ISBN 978-80-246-4285-7.
- KOTKOVÁ, Radomila. *Čeština nerodilých mluvčích s mateřským jazykem neslovanským*. Praha: Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum, 2017. ISBN 978-80-246-3640-5.
- LACHOUT, Martin. *Bilingvismus a bilingvní výchova na příkladu bilingvismu česko-německého*. Praha: Togga, 2017. ISBN 978-80-7476-128-7.
- NEWERKLA, Stefan Michael. Dějiny výuky češtiny v Rakousku. In: PLESKALOVÁ, Jana a kol. *Kapitoly z dějin české jazykovědné bohemistiky*. Praha: Academia, 2007, s. 580 – 618. ISBN 978-80-200-1523-5.
- ŠTÍCHA, František. *Česko-německá srovnávací gramatika*. Praha: Argo, 2003. ISBN 80-7203-503-7.

VALEŠ, Vlasta. *Der Schulverein Komenský: 150 Jahre tschechisches Schulwesen in Wien = Školský spolek Komenský : 150 let českého školství ve Vídni*. Přeložil Hana SCHEIDER, přeložil Ladislava BAXANT. Wien: Schulverein Komenský, [2020]. ISBN 978-3-200-06909-1.

Rozhovor s Evou ZOJER, učitelka českého jazyka ve Školském spolku Komenský. Vídeň 10. 11. 2022

Rozhovor s Naděždou SALMHOFEROVOU, lektorka českého jazyka na Institutu slavistiky Vídeňské univerzity. Vídeň 8. 11. 2022

ELEKTRONICKÉ ZDROJE

Abschlussbericht über den Verlauf: DER WISSENSCHAFTLICHEN EXKURSION IN OSTRAVA TANDEMPROJEKT DREIER UNIVERSITÄTEN. In: . Ostrava, 2019. Dostupné také

z: [http://hosting.workplace.cz/DZS/Aktion.nsf/eed8105c5c90ad4ec1256c8e00458071/a694cc146d8259dbc1258361004cfde3/\\$FILE/84p4_Bericht.pdf](http://hosting.workplace.cz/DZS/Aktion.nsf/eed8105c5c90ad4ec1256c8e00458071/a694cc146d8259dbc1258361004cfde3/$FILE/84p4_Bericht.pdf)

AKTION Česká republika – Rakousko spolupráce ve vědě a vzdělávání: Zpráva o činnosti za rok 2021. In: . Univerzita Karlova v Praze, 2021. Dostupné také

z: <https://www.dzs.cz/sites/default/files/2022-07/AKTION%20Zpr%C3%A1va%20o%20C4%8Dinnosti%202021.pdf>

BASLEROVÁ, Helena. *Čeština v Rakousku a ve Vídni zvlášť....* In: *Konference krajané a čeština* [online]. Praha, 2014, s. 1 – 5 [cit. 2023-06-13]. Dostupné

z: http://www.zahranicnicesi.com/docs/2014/prispevek_baslerova.pdf

Centrope Schooling: Komenský - Schulverein - Školský spolek [online]. Impressum [cit. 2023-06-14]. Dostupné

z: <https://d6scj24zvfbo.cloudfront.net/71ce23a94f8e1437e384079e9ec3d920/200000443-276a028634/Centrope%20Schooling%20CZ,%20DE-83.pdf>

CO JE ČESKÁ DIASPORA. *Česká diaspora: Czech diaspora* [online]. c2023 [cit. 2023-06-24]. Dostupné z: <http://ceskadiaspora.cz/?id=98>

Curriculum für das Bachelorstudium Slawistik (Version 2019). *Universität Wien* [online]. August 2022 [cit. 2023-06-24]. Dostupné z: https://senat.univie.ac.at/fileadmin/user_upload/s_senat/konsolidierte_Bachelorcurricula/BA_Slawistik_Vers2019.pdf

Curriculum für das Masterstudium Slawistik. *Universität Wien* [online]. August 2022 [cit. 2023-06-24]. Dostupné z: https://senat.univie.ac.at/fileadmin/user_upload/s_senat/konsolidierte_Masterstudien/M_A_Slawistik.pdf

Česká centra: Posilujeme dobré jméno Česka ve světě. *Česká centra: Czech centres* [online]. [cit. 2023-06-28]. Dostupné z: <https://www.czechcentres.cz/about-us>

Česká škola bez hranic, z.s., 2022, XIV. mezinárodní konference českých škol v zahraničí 2022 - PONDĚLÍ 25. 7. - zahájení, Youtube video. [cit. 2023-06-24]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=WZOSr3TwjZk>

ČMEJRKOVÁ, Světlá. Osudy zvratného posesivního zájmena svůj. *Naše řeč* [online]. 2003, 86(4), 181 – 205 [cit. 2023-06-14]. Dostupné z: <http://nase-rec.ujc.cas.cz/archiv.php?art=7740>

Historie. *Česká škola bez hranic* [online]. Praha, 2016 [cit. 2023-06-28]. Dostupné z: <https://csbh.cz/o-nas/historie/>

HÖPPNEROVÁ, Věra. *České deriváty na -ost a jejich německé ekvivalenty* [online]. 86 – 92 [cit. 2023-06-14]. Dostupné z: <https://aop.vse.cz/pdfs/aop/2013/03/06.pdf>

Jazykové kurzy a podpora bohemistiky ve světě: Systematicky rozšiřujeme výuku českého jazyka v zahraničí. *Česká centra: Czech centres* [online]. [cit. 2023-06-28]. Dostupné z: <https://www.czechcentres.cz/about-us/our-mission/teaching-czech-and-promoting-czech-studies>

JIRSOVÁ, Anna. Prefixace sloves a slovesná vazba. *Naše řeč* [online]. Praha: Ústav pro jazyk český AV ČR, 1979, 62(1) [cit. 2022-11-02]. Dostupné z: <http://nase-rec.ujc.cas.cz/archiv.php?art=6092>

KARLÍKOVÁ, Helena. Kalk. *CzechEncy: Nový encyklopedický slovník češtiny* [online]. Masarykova univerzita, Brno: Centrum zpracování přirozeného jazyka [cit. 2023-06-14]. Dostupné z: <https://www.czechency.org/slovník/KALK>

KINDLEROVÁ, Anežka. Vídeňská slavistika chápe inovaci jako trvalý úkol. *Na východ* [online]. 2006, **2006**(2) [cit. 2023-06-13]. Dostupné z: <https://www.navychod.org/videnska-slavistika-chape-inovaci-jako-trvaly-ukol/>

KLOFEROVÁ, Stanislava. Jak dnes mluví mladí vídeňští Češi II. *Naše řeč* [online]. 1998, **81**(4), 169 - 178 [cit. 2023-06-14]. Dostupné z: <http://nase-rec.ujc.cas.cz/archiv.php?art=7456>

KRAJANSKÝ VZDĚLÁVACÍ PROGRAM. *Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy* [online]. [cit. 2023-06-28]. Dostupné z: <https://www.msmt.cz/mezinarodni-vztahy/krajansky-vzdelavaci-program-1>

Les missions des Ecoles européennes. *Schola Europaea* [online]. [cit. 2023-06-28]. Dostupné z: <https://www.eursc.eu/fr/European-Schools/missions>

Nebo. *Internetová jazyková příručka* [online]. Praha: Ústav pro jazyk český, Akademie věd České republiky, 2008–2023 [cit. 2023-06-14]. Dostupné z: <https://prirucka.ujc.cas.cz/?slovo=nebo>

Neboli. *Internetová jazyková příručka* [online]. Praha: Ústav pro jazyk český, Akademie věd České republiky, 2008–2023 [cit. 2023-06-14]. Dostupné z: <https://prirucka.ujc.cas.cz/?slovo=neboli>

Nepovinná cvičení. *Školský spolek Komenský: Dvojjazyčně od školky až po maturitu* [online]. Vídeň [cit. 2023-06-13]. Dostupné z: <https://www.komensky-vienna.at/cz/unverbindliche-uebungen/>

NEWERKLA, Stefan Miachel. Vídeň a její Češi. *Bohemistyka* [online]. 2005, (3) [cit. 2023-06-13]. ISSN 1642–9893. Dostupné z: https://www.bohemistyka.pl/artykuly/2005/ART_Newerkla.pdf

NOVOTNÁ GOLUBIČOVÁ, Táňa. Abychom zachovali jazykovou rozmanitosť, potrebujeme iniciatívu Minority SafePack. *Euractiv* [online]. 2021 [cit. 2023-06-28]. Dostupné z: <https://euractiv.cz/section/aktualne-v-eu/opinion/abychom-zachovali-jazykovou-rozmanitost-potrebujeme-iniciativu-minorty-safepack/>

Počet českých krajanů v zahraničí. Ministerstvo zahraničních věcí České republiky [online]. Praha [cit. 2023-06-24]. Dostupné z: https://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/vyrocní_zpravy_a_dokumenty/poskytnute_informace/pocet_ceskych_krajanu_v_zahranici.html

Pojem diaspora. *SCS. ABZ. CZ: Slovník cizích slov* [online]. c2005 - 2023 [cit. 2023-06-24]. Dostupné z: <https://slovník-cizich-slov.abz.cz/web.php/slovo/diaspora>

Program podpory českého kulturního dědictví v zahraničí: Lektori českého jazyka a literatury na univerzitách. *Dům zahraniční spolupráce* [online]. [cit. 2023-06-28]. Dostupné z: <https://www.dzs.cz/program/program-podpory-ceskeho-kulturniho-dedictvi-v-zahranici#lektori-ceskeho-jazyka-literatury-na-univerzitach>

Program podpory českého kulturního dědictví v zahraničí: Učitelé češtiny u krajanů. *Dům zahraniční spolupráce* [online]. [cit. 2023-06-28]. Dostupné z: <https://www.dzs.cz/program/program-podpory-ceskeho-kulturniho-dedictvi-v-zahranici#ucitele-cestiny-u-krajanu>

PROUZOVÁ, Hana. Nasvědčovat na co, obejít se s čím?. *Naše řeč* [online]. 1979, **62**(1), 51 – 52 [cit. 2023-06-14]. Dostupné z: <http://nase-rec.ujc.cas.cz/archiv.php?art=6102>

-schaft. *DUDEN: Mehr als ein Wörterbuch* [online]. [cit. 2023-06-14]. Dostupné z: <https://www.duden.de/rechtschreibung/schaft>

SCHÜRZ POCHYLOVÁ, Markéta. Závěrečná zpráva o působení lektorky/lektora. In: *Dům zahraniční spolupráce* [online]. 31. července 2021 [cit. 2023-06-13]. Dostupné z: https://www.dzs.cz/sites/default/files/2021-09/ZZ_2020-21_V%C3%ADde%C5%88_Sch%C3%BCrz%20Pochylov%C3%A1.pdf,

Skloňování jmen středního rodu zakončených na -um, -on, -ma, *Internetová jazyková příručka* [online]. Praha: Ústav pro jazyk český, Akademie věd České republiky, 2008–2023 [cit. 2023-06-14]. Dostupné z: <https://prirucka.ujc.cas.cz/?id=263>

VINTR, Josef. Založení bohemistiky na vídeňské univerzitě roku 1775, její více než dvousetleté trvání a perspektivy ve XXI. století. *Česká literatura* [online]. Ústav pro českou literaturu, Akademie věd České republiky, **49**(1), 3 – 13 [cit. 2023-06-13]. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/42686638>

Vyučovací předměty. *Školský spolek Komenský: Dvojjazyčně od školky až po maturitu* [online]. Vídeň [cit. 2023-06-13]. Dostupné z: <https://www.komensky-vienna.at/cz/vyučovaci-predmety/>

Výjezdy a pobyty. *Dům zahraniční spolupráce* [online]. [cit. 2023-06-28]. Dostupné z: <https://www.dzs.cz/program/ucitele-evropskych-skol/vyjezdy-pobyty>

Výuka: O projektu. *Krajánek ve světě* [online]. [cit. 2023-06-28]. Dostupné z: <https://www.krajanekvesvete.cz/vyuka/>

Vzdělávací program *ČESKÝCH ŠKOL BEZ HRANIC: (a jim metodicky příbuzných zahraničních škol)* [online]. In: . 31. ledna 2010 [cit. 2023-06-28]. Dostupné z: https://csbh.cz/wp-content/uploads/2020/06/Vzdelavaci_program_CSBH_ukazka.pdf

ZÁKLADNÍ INFORMACE O EVROPSKÝCH ŠKOLÁCH. *Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy* [online]. [cit. 2023-06-28]. Dostupné z: <https://www.msmt.cz/mezinarodni-vztahy/zakladni-informace-o-evropskych-skolach>

Základní informace. *Školský spolek Komenský: Dvojjazyčně od školky až po maturitu* [online]. Vídeň [cit. 2023-06-13]. Dostupné z: <https://www.komensky-vienna.at/cz/allgemeine-informationen-svk/>

Základní informace. *Školský spolek Komenský: Dvojjazyčně od školky až po maturitu* [online]. Vídeň [cit. 2023-06-13]. Dostupné z: <https://www.komensky-vienna.at/cz/informationen-und-preise-kiga/>

Základní informace. *Školský spolek Komenský: Dvojjazyčně od školky až po maturitu* [online]. Vídeň [cit. 2023-06-13]. Dostupné z: <https://www.komensky-vienna.at/cz/informationen-und-preise-vs/>

Základní informace. *Školský spolek Komenský: Dvojjazyčně od školky až po maturitu* [online]. Vídeň [cit. 2023-06-13]. Dostupné z: <https://www.komensky-vienna.at/cz/informationen-und-preise-rg/>

7 SEZNAM GRAFŮ A TABULEK

Graf 1: Národnost respondentů

Graf 2: Národnost rodičů respondentů

Graf 3: Délka vzdělávání ve ŠSK

Graf 4: Důvody života v Rakousku

Graf 5: Národnostní cítění

Graf 6: Pomoc při vypracování úkolu v češtině

Graf 7: Dominance jazyka v rodině

Graf 8: Plánované místo pro budoucí život

Tab. 1: Důvody výběru ŠSK

Tab. 2: Důvody výběru ŠSK

Tab. 3: Důvody výběru ŠSK

Tab. 4: Důvody výběru ŠSK

Tab. 5: Důvody výběru ŠSK

Tab. 6: Důvody výběru ŠSK

Tab. 7: Témata probírající se v rodině v češtině

Tab. 8: Témata probírající se v rodině v češtině

Tab. 9: Témata probírající se v rodině v češtině

8 SEZNAM PŘÍLOH

Příloha 1: Rozhovor s Evou Zojer

Příloha 2: Rozhovor s Naděždou Salmhoferovou

Příloha 3: Hospitační záznam

Příloha 4: Hospitační záznam

Příloha 5: Hospitační záznam

9 PŘÍLOHY

PŘÍLOHA 1: ROZHOVOR S EVOU ZOJER

Jak ses k výuce češtiny na Komenské ho škole dostala? Patříš také mezi tzv. vídeňské Čechy?

Nepatřím k vídeňským Čechům. Vyrůstala jsem v komunistickém Československu a po revoluci jsem začala studovat na Masarykově univerzitě v Brně obor čeština a němčina. Při studiu jsem získala stipendium v rámci Aktion Sprache a odjela do Rakouska do Klagenfurthu, kde jsem studovala 2 roky němčinu a externě jsem si dodělala zkoušky z bohemistiky. Studium jsem poté dokončila a rozhodla se zůstat v Rakousku, jen jsem se přestěhovala z Klagenfurthu do Vídně, kde jsem si své studium nostrifikovala. Potřebné praxe z češtiny jsem dosáhla u paní Mag. Jarmily Doležalové na HLT, to je Höhere Lehranstalt für Tourismus v Retzu, a němčinu jsem vyučovala na jednom gymnáziu na 10. okrese v Oberlaa ve Vídni. Poté jsem se ucházela o místo učitelky na obecné škole Komenský a místo jsem získala. Začala jsem vyučovat na obecné škole jako tzv. Begleitlehrerin, tzv. doprovodná učitelka – pomáhala jsem slabším prvňáčkům zvládnout první rok ve škole, pokud byli ještě příliš hraví a nezvládali nároky školy. V roce 2001 zde bylo otevřeno vyšší gymnázium (to do té doby neexistovalo) a tam jsem nastoupila jako učitelka češtiny a němčiny.

Když jsi mluvila o té obecné škole a vyšším gymnáziu – Školský spolek Komenský vlastnil např. v období první republiky kolem 15 budov a studovalo tam kolem 4300 žáků. Nicméně vlivem 2. světové války a komunismu spolek o budovy postupně přicházel, žáků ubývalo. Kolik budov vlastní spolek dnes a kolik žáků na všech jeho školách studuje?

Momentálně vlastní Školský spolek Komenský dvě budovy, obě dvě se nachází ve třetím okrese. Jedna budova je na Sebastianplatz 3 a druhá budova se nachází v Schützengasse 31. Na začátku to bylo tak, že v budově na Sebastianplatz byly umístěny všechny typy škol, tzn. jak mateřská škola, tak obecná škola a nižší stupeň gymnázia. Po Sametové revoluci přišel ale zlom a do Vídně přicházelo hodně Čechů a Češek za prací. Nejprve jejich rodiny zůstávaly v Československu (později v České republice) a rodiče pendlovali. Postupem času se ale Češi integrovali do rakouské společnosti, dozvěděli se také o různých možnostech

vzdělávání ve Vídni a zjistili, že zde existuje i česká škola. My pořádáme každý rok den otevřených dveří, takže se přišli podívat, informovali se a zjistili, že jejich děti by mohly pokračovat ve výuce češtiny, že by se postupně naučily také angličtinu, němčinu, slovenštinu, mohly by si zvolit i čtvrtý cizí jazyk, a právě proto nám přibývalo přihlášek a zájemců. Kvůli tomu bylo nutné, aby se zrenovovala budova na Schützengasse, protože budova na Sebastianplatz už kapacitami nedostačovala počtu žáků a žákyň. Tam se nejprve přesunulo gymnázium vyššího stupně a později i nižší stupeň gymnázia. Počet zájemců neustále rostl a musely se tvořit už i paralelní třídy, což v té době bylo něco nevídaného. Na Sebastianplatz pak zůstala mateřská škola a obecná škola včetně paralelních tříd. Kromě toho se zde nachází divadelní sál, který jednak slouží potřebám divadelního spolku a jednak se pronajímá různým menšinám, např. Vlastenecké omladině, ale i jiným zájemcům z Rakouska. Budova je vybavena ještě velkou klubovnou, kde se konají kurzy češtiny nebo kulturní akce. K letošnímu roku navštěvuje obě budovy 426 žáků a žaček, což je opravdu rekordní počet. Tzn., že zájem o českou školu a české školství stále roste, do budoucna bychom zaplnili i třetí budovu, kdybychom ji měli. Na základě našich aktivit a výsledků angažovanosti týmu našich vyučujících jsou rodiče přesvědčeni o tom, že vybrali pro své děti tu optimální školu. Kromě toho, že přirozeně srovnávají, co která škola nabízí, tak také vidí, že my nenabízíme pouze kompetence, ale také něco, co má jen málokterá škola, a sice opravdu rodinnou atmosféru a individuální přístup k žákům. Každý žák/ žákyň je u nás na prvním místě, zohledňujeme také finanční situaci všech rodin, tzn., že i když jsme privátní škola s právem veřejnosti a musí se u nás platit školné, tak i toto je možné zohlednit a finančně znevýhodněné rodiny školné nemusí platit. V tomto ohledu jednáme velmi sociálně, individuálně a empaticky.

Jaká je nyní výše školného. Platilo se školné vždy?

Já mohu mluvit jenom za tu dobu, co jsem na škole Komenský. Už v 90. letech se školné platilo. K dnešnímu datu je to na gymnáziu 170 nebo 180 euro měsíčně.

Školné se odvíjí od toho, kolik má rodina dětí a na jakém stupni ty děti studují. Časově a finančně nejnáročnější je mateřská škola, kde dítě může být v podstatě od 7:00 až do 17:30. Zde se platí zhruba 380 euro. Na obecné škole činí poplatek 240 euro a na gymnáziu na obou stupních činí poplatek u prvního dítěte 175 euro. U druhého dítěte je to zhruba o 50 euro méně, u třetího dítěte je to poplatek, který odpovídá zhruba 55 eurům a čtvrté dítě je zdarma. Dále se platí ještě školní družina na gymnáziu nižšího stupně. Ta je na dobrovolné bázi.

Jak je škola na Schützengasse vybavena? Jaké místnosti jsou zde dětem k dispozici?

Nedávno jsme otevřeli v Schützengasse novou školní knihovnu a tělocvičnu, kterou jsme dříve neměli. Velký rozdíl mezi českými a rakouskými školami je v tom, že pro české školy je neodmyslitelná školní jídelna, ale v Rakousku je to jinak. Např. naše partnerská škola na RadetzkystraÙe chodí obědvat na ministerstvo financí, tzn., že ti žáci obědvají často s úředníky. My zde kooperujeme se školou v Boerhaavegasse, která je v blízkosti, a tam chodí žáci na oběd. Čím jsou žáci starší, tím méně tuto možnost využívají a raději si dojdou do supermarketu a něco si koupí. Nebo jim rodiče dají box a děti si jídlo ohřejí v družině v mikrovlnné troubě. Bohužel je to tak, nemáme žádnou větší místnost, kde by se dala otevřít školní jídelna. K dalším místnostem patří školní družina, kde děti tráví tzv. Lernzeit – píší domácí úkoly nebo si dělají něco do školy. Pak máme počítačovou místnost, kde se vyučuje informatika nebo se zde píšou školní práce. Z dalších místností bych uvedla ještě tu, kde se vyučují přírodní vědy – chemie, biologie, fyzika. Zde probíhá také kroužek chemie. Dále máme odbornou místnost slovenštiny, která nám slouží také jako knihovna slovenské literatury. Chybí nám zde např. nějaká studovna pro starší žáky. V příštích měsících se bude rekonstruovat ještě místnost vedle školní knihovny – tam se plánuje místnost pro divadelní kulisy a kostýmy. Do budoucna bychom ocenili také místnost pro výuku pracovní výchovy. V úvahu by přicházelo pronajmout si prostory protějščího českého kostela, nicméně vše je zatím v počátcích jednání.

Zmiňme ještě sborovnu, která mě samotnou při první návštěvě školy velmi zaujala. Vy nemáte klasické kabinety, ale celý učitelský sbor disponuje ve sborovně pouze dvěma dlouhými stoly a jednou židličkou s minimem prostoru.

Ano, sborovna je takový kámen úrazu. Máme zde opravdu pouze jediný kabinet, a to je kabinet přírodních věd. Zde se nachází zhruba 6 míst a přirozeně tato místa jsou rezervovaná pro vyučující matematiky, fyziky, biologie, chemie. Valná většina našeho učitelského sboru má zhruba jenom 20 – 30 cm u toho již zmíněného dlouhého stolu. Někteří měli štěstí, že dostali ještě skříň. Jistě, že tyto kapacity jsou nedostačující, naštěstí jsme ale velice flexibilní a snažíme se z toho udělat to nejlepší, co můžeme. Vedle té místnosti máme ještě takovou menší kuchyňku s pohovkou, kde se dá také alespoň na kolena pracovat na tabletu nebo si číst. Optimální to samozřejmě není, kdybychom si to mohli vybrat, chtěli bychom samozřejmě trochu jinou sborovnu, nicméně to jsou věci, které nemůžeme změnit. Někteří

kolegové to řeší velmi kreativně, například kolegyně vedle mě využila prostor pod její židličkou a sama si pod ní přidělala regály.

Kolik učitelů momentálně na škole učí? Musí umět všichni německy i česky?

Momentálně zde učí 43 učitelů a učitelek. Někteří jsou také na mateřské nebo otcovské dovolené. Co se týče jejich jazykových kompetencí, všichni učitelé musí povinně složit zkoušku na úrovni C1 z německého jazyka. I když němčinu nemají vystudovanou, musí od nástupu do určité doby doložit, že absolvovali tuto jazykovou zkoušku a že mají certifikát na úrovni C1. Učitelé, kteří mají jako mateřský jazyk němčinu, navštěvují ve svém volném času kurzy češtiny. Ty probíhají buď zde na škole, tzn., že vyučující dochází sem, a nebo na individuální bázi, pak ti učitelé dochází na Sebastianplatz, kde vyučující češtiny pracuje. A tím pádem i tito vyučující skládají zkoušky z češtiny. Postupně také dokládají, že absolvovali např. češtinu na úrovni A1 – B2. Na začátku to žáci podceňují - myslí si, že rakouští učitelé neumí vůbec česky nebo slovensky, ale pak se při nějakém výroku ukáže, že ačkoli tito učitelé nemluví úplně aktivně česky, mají výborné pasivní znalosti a rozumí. Neznám žádného kolegu, který by neuměl česky.

Jak je to s žáky, kteří vaši školu nenavštěvují již od mateřské školy, ale nastoupili později ? Jaké podmínky musí tito žáci splnit, aby se k vám na školu dostali?

Každopádně bych chtěla říci, že těch žáků/ žákyň, kteří přichází z České republiky nebo Slovenska například 2 roky před maturitní zkouškou nebo v průběhu školního roku, rapidně ubývá. Nám se podařilo zachovat tu kontinuitu, že velká část dětí z mateřské školy přechází na obecnou školu a ze školy na gymnázium, a letos poprvé jsme měli tolik zájemců i zájemkyň na vyšším stupni gymnázia, že jsme otevřeli paralelní třídy. Tím pádem se ukazuje ta vysoká úroveň spokojenosti rodičů a dětí, kteří zde chtějí pokračovat, a naše motto, které máme „Od mateřské školy až k maturitě“ se nám daří naplňovat opravdu perfektně. U těch dětí, které k nám přichází v průběhu z ČR nebo ze Slovenska přirozeně zohledňujeme úroveň jejich znalostí v němčině, angličtině, češtině/ slovenštině a v matematice. Určitě není problém čeština/slovenština nebo úroveň angličtiny. Někdy se stává, že žáci v ČR poslední 9. ročník přeskočí a rovnou k nám nastoupí do prvního ročníku vyššího gymnázia a my vidíme pak u matematiky, že tam mají obrovské deficity. Proto je lepší, když ty děti dokončí 9. ročník ještě v ČR a teprve potom k nám přijdou a nastoupí do 1. ročníku vyššího gymnázia. Pokud k nám přijde dítě v průběhu školního roku a jeho úroveň němčiny neodpovídá úrovni, která se vyžaduje v tom či onom ročníku, není

známkováno a podle zákona má teoreticky dva roky čas, aby se na tuto úroveň němčiny dostalo. Ve skutečnosti se snažíme, aby se to stalo dříve, protože mnohdy, když to dítě vidí, že není známkováno a pokračuje dál, jeho motivace učit se jazyk není příliš vysoká. Proto se snažíme mu ukázat, že je dobré, aby mělo na konci školního roku u všech předmětů známku. Zároveň na naší škole dítě získává „status mimořádný žák“ nebo „řádný žák“. A pokud děti nejsou známkovány, pak také nedostávají žádné vysvědčení, tudíž nemají oficiální dokument, že zakončily školu. Proto je lepší, aby dítě dostalo na konci roku alespoň nějakou známku a byl mu změněn status z mimořádného žáka na řádného žáka.

Stává se často, že dítě těmto požadavkům nevyhoví, tedy např. že se do stanoveného data nedostane na požadovanou úroveň němčiny?

Stává se to tehdy, když bojuje na mnoha frontách, a to není nikdy dobré. Když je to pouze němčina, tak se to dá ještě prodloužit maximálně o půl roku. Když to dítě má problémy ještě s angličtinou a matematikou a vidíme, že je přetížené a frustrované, pochybuje o sobě, pak je to těžké. Samozřejmě mu nabízíme jazykové kurzy němčiny přes letní prázdniny či doučování na naší škole. Také město Vídeň nabízí zdarma doučování němčiny pro děti, které se přistěhovaly z různých zemí EU. Další nabídkou je také letní škola ve Vídni, která je rovněž zdarma a je určena pro děti, které mají problémy s němčinou, angličtinou nebo matematikou. Rodiče si vyberou jeden předmět a poslední dva týdny letních prázdnin jejich dítě chodí do školy. Soustředí se tedy na ty deficity, které se nahromadily v průběhu školního roku.

Ty už ses zmínila o hodnocení žáků. Pokud žáci píšou domácí úkoly, tak nedostávají známky, ale pouze procenta a známky tedy dostávají pouze na vysvědčení? Nebo jak to funguje?

V podstatě je to tak, že rakouský školský systém zakazuje známkovat domácí úkoly a opakování. V předmětech, jako je např. matematika, deskriptivní geometrie, angličtina, němčina, čeština, slovenština se píše jedna až dvě školní práce za semestr a pouze tyto školní práce jsou známkovány. Přirozeně, že vyučující by měl pak problém s hodnocením, protože by měl málo podkladů, a právě proto má každý z vyučujících systém značek nebo systém hodnocení pomocí procent, které známám odpovídají, ale jsou to pouze značky, a tak to není v rozporu se zákonem. Říká se tomu transparentní hodnocení. O způsobu hodnocení jsou na začátku školního roku informováni jak žáci, tak i jejich rodiče. Na základě spolupráce v hodinách, hodnocení a oprav domácích úkolů plus na základě školní práce, referátů,

prezentací apod. dostává žák známku. V pololetí dostávají známky, ale nejedná se o vysvědčení, je to pouze školní zpráva (Schulnachricht) a teprve na konci školního roku získávají žáci vysvědčení, což už je oficiální úřední dokument.

Dostáváme se nyní k maturitě. Jaké jsou požadavky ke splnění maturity na vaší škole?

Prvním pilířem maturity je tzv. VWA (Vorwissenschaftliche Arbeit), což je obdoba seminární práce. Je to práce, kterou žáci píšou dva roky pod vedením odborného konzultanta/konzultantky, rozsahově se pohybuje kolem 20 – 25 stránek včetně různých příloh, seznamu použité literatury, zkratk, diagramů, fotografií apod. Téma práce si žáci mohou vybrat a rovněž i jazyk – volí si mezi češtinou, slovenštinou, němčinou a angličtinou. Konečná prezentace nicméně probíhá ve dvou jazycích, a to buď v němčině, nebo angličtině. Následuje rozhovor o té práci, dalo by se říci taková obhajoba. Učitel a zbytek komise kladou otázky k průběhu psaní seminární práce, k tomu tématu atd. Každý pak navrhne nějakou známku a domluví se na jedné společné. Tato práce žáky připravuje na studium na vysoké nebo odborné škole, žáci se učí parafrázovat, citovat, pracovat s odbornou literaturou, rozlišovat mezi důvěryhodnými a nedůvěryhodnými zdroji, které např. šíří fake news. Je to taková příprava na studium nebo vědeckou kariéru a mnozí z mých absolventů mi na různých setkáních říkají, že jim to nesmírně pomohlo při dalším studiu. Z tohoto důvodu vlastně univerzity poprosily gymnázia, jestli by se něco takového nezavedlo i u nich. Když pak proběhla reforma rakouského školství a byla zavedena centrální maturita, podmínkou ke splnění prvního pilíře státní maturity se stalo právě napsání takovéto seminární práce.

Druhým pilířem je písemná maturita. Ta je povinná z němčiny, angličtiny a matematiky. Pokud žáci psali VWA v němčině, musí maturovat písemně z češtiny, aby prokázali, že ovládají češtinu slovem i písmem.

Posledním pilířem je ústní maturita, tam si žáci vybírají dva nebo tři předměty. V jednom předmětu mluví česky a v druhém předmětu mluví německy.

Pokud by se žáci rozhodli následně studovat vysokou školu v Česku, je jim tam tato maturita uznána?

Ano, tato maturita platí i v Česku, žáci nemusí dělat žádné rozdílové zkoušky.

Všimla jsem si, že tvé hodiny češtiny jsou zaměřeny spíše na literaturu a že se minimálně soustředíte na jazykovou část. Proč tomu tak je?

Výuka češtiny je analogická k výuce němčiny. Je to tak, že rozebíráme gramatické jevy pouze v případě, kdy si všimneme, že se nějaká chyba objevuje u více žáků, nicméně to už není v učebních osnovách. Tady se totiž předpokládá, že žáci na tzv. Oberstufe (vyšší stupeň gymnázia) gramatiku již dokonale ovládají. To přirozeně není pravda, ale já to řeším tak, že po školní práci vybírám nějaký jazykový jev, který se tam několikrát objevoval chybně, a tím se následně v hodině zabýváme. Kromě literatury se snažíme o mezipředmětové vztahy. Pro mě osobně je to důležité, protože žáci mají dokázat, že dovedou spojovat znalosti z různých předmětů, umí o nějakém jevu mluvit diferencovaně, dokáží se na to podívat z různých úhlů, mají znalosti historické, politické, ekonomické, psychologické, filozofické. V souvislosti s tím pořádáme různé projekty, zveme si sem různé experty a já na to pak navazuji také ve výuce. Je důležité jim ukázat, jak spolu jevy souvisí, ukázat jejich aktualitu- když např. probíráme absurdní drama, je dobré jim ukázat, že to není jenom literatura – Samuel Beckett, Václav Havel, ale týká se to i současné politické situace. Proto po nich požaduji, aby četli zprávy, zajímali se o politické dění, aby se stali součástí rakouské společnosti a angažovali se v ní. Dalším příkladem perfektního propojování je např. výlet maturantů do Benátek. Kolega, který tam s nimi jede, mi říkal, že je vděčný, že už žáci znají jména, jako je Daphne du Maurier, Hemingway, Čapek, Benátský filmový festival, protože žáci tato jména a pojmy znají z referátů.

Takže učitel tady musí mít obrovský všeobecný rozhled a znalosti z různých oborů, což ty máš.

Určitě. Přirozeně nevím všechno, ale pokud zrovna něco nevím, pak se snažím hledat, rešeršovat a zjistit si o tom jevu něco více. Žáci za mnou také chodí a doporučují i různé filmy, na které se dívají, a pak o tom společně diskutujeme. Máme i takový diskuzní kroužek o filmech na Netflixu nebo o knihách, které by si měli žáci přečíst i po maturitě. Stejně jako my učitelé se neustále sebevzděláváme, tak i pro ty žáky by to měl být obrázek o tom, že maturitou to nekončí, že je důležité, aby se neustále učili něco nového (na počítači, na mobilech atd.). Já např. rok co rok jezdím během letních prázdnin na projekt Erasmus +. Organizuji to tady i pro naše kolegy a kolegyně. Dala jsem si i takovou práci, že jsem požádala o akreditaci na Erasmus +, aby naši žáci mohli také jezdit. Nově mají možnost se Erasmus + účastnit také žáci, dříve byl tento projekt určený pouze pro učitele. Na Erasmus + už mohou žáci jezdit od 14 let a my máme v různých ročnících žáky, u kterých bych si dokázala představit, že je můžu samostatně během školního roku poslat na 3 týdny např. do Barcelony. Když si vyberou kurz, EU jim to zaplatí. Tento projekt by se týkal vybraných

žáků, kteří by si mohli v rámci zlepšování jazykových kompetencí zvolit ze zemí EU (plus některé mimo EU).

Dále jsme s paní ředitelkou vymyslely dohromady projekt „Podpora vysoce nadaných žáků a žaček“ (Begabtenförderung). Žáky, u kterých máme pocit, že mají velký potenciál (že by mohli udělat ještě něco navíc, že se např. ve škole nudí atd.), se budeme snažit oslovit a pokud jsou nadaní, ale neumí např. tak moc dobře česky, můžeme jim nabídnout, že je pošleme v rámci Erasmu na měsíc do České republiky, aby tam ještě více slyšeli češtinu a byly jí obklopeni.

Kde žáci mohou získat podporu, pokud neumí tak dobře česky? Existují pro ně i nějaké kurzy češtiny?

Funguje to tak, že učitel/ka nominuje žáky, kteří musí chodit na doučování, pokud jsou opravdu slabí, hrozí jim špatná známka nebo propadají, ať už se to týká jakéhokoliv předmětu. Když rodiče ale řeknou, že jejich dítě už má soukromé doučování, tak od nich chceme potvrzení. Námi nabízené doučování probíhá zde v budově, vždy na to doučování chodí vybrané děti a děti, které se přihlásí dobrovolně. Pokud dítě alespoň prokáže snahu, účastní se toho doučování, je aktivní, pak to přirozeně učitel/ka při hodnocení zohlední.

Co je specifické pro vaši školu, jsou tzv. Projektstage, které probíhají vždy na konci listopadu. Mohla bys v krátkosti vysvětlit, o co se jedná a v čem je tato akce tak speciální?

Součástí profilu naší školy je projektová výuka. Ta v sobě zahrnuje jednak to, že naši školu navštěvují různí experti/ expertky z různých oblastí a jednak chodíme s žáky také do muzeí a na výstavy, účastníme se projektů jako je Techteltag, Boysday, kdy studenti chodí pracovat do různých firem svých rodičů atd.

„Projektstage“ jsou tzv. projektové dny inspirované divadelním žánrem „živé obrazy“, kdy žáci předvádí určitý obraz z historie ve strnulé pozici. My jsme si s paní ředitelkou řekly, že bychom něco takového chtěly zavést i u nás ve škole. V návaznosti na takovou anketu „Největší Čech“ jsme zkoumaly, na koho jsou Češi hrdí – jestli je to někdo, kdo zůstal v Československu, České republice nebo se proslavil ve světě. Vytvořily jsme tým, který se jmenoval „živé obrazy“, pracovali jsme na tom i s kolegy z výtvarné a hudební výchovy, poté jsme tým rozšířili o historiky/ historičky apod. a sestavili jsme neuvěřitelně dlouhý seznam osobností, který jsme pak neustále museli redukovat. Žáky jsme rozdělili do skupin

a každá skupina si vytáhla jednu osobnost. Nejprve měli za úkol rešeršovat, kdo ta osobnost byla, jak souvisí s českými dějinami, proč jsme na ni hrdí atd. a následně malovali plakáty, vyráběli rekvizity a kulisy a nacvičovali scénku formou živých obrazů. Druhý den dopoledne žáci scénku ještě dokončovali a odpoledne proběhla premiéra pouze pro učitele a učitelky. Pak jsme to přirozeně chtěli prezentovat i dále, a tak jsme později pozvali i rodiče, prarodiče, přátele naší školy a každý se mohl podívat do různých tříd na různé scénky. To se neuvěřitelně rychlým způsobem ujalo, jaká to byla skvělá věc, děti ještě několik dní potom neustále básnily o různých ekonomech, politicích atd. Úspěch měla také spolupráce starších žáků s mladšími – starší žáci byli v pozici mentora/ mentorky a najednou byli zodpovědní za ty mladší. Tím si také vyzkoušeli pozici učitele/ky a některé to velmi zaujalo, někteří naopak pochopili, že to pro ně není. V druhém roce jsme se rozhodli, že bychom chtěli připomenout nejdůležitější mezníky v dějinách Československa, to bylo v roce 2018/2019. Zaměřili jsme se na ty „osmičky“ – 1918, 1938, 1948, 1968, 1989 a k tomu jsme vypsalí různé události. Žáci měli pak za úkol ty události předvádět. Jedna žačka například zpívala Modlitbu pro Martu od Marty Kubišové, měli jsme zde projev Václava Havla, žáci v tancích simulovali střelbu do publika jakožto civilního obyvatelstva. Tzn., žáci si tak na základě odkazu Jana Amose Komenského, který prohlašoval, že herectví je ve škole velmi důležité, nejlépe zapamatují jednotlivé události, dokážou vybrat ty nejdůležitější informace a ty zpracovat. Myslím si, že už nikdo si nepoplete rok 1968 s rokem 1989.

V době covidu jsme byli nuceni tyto projekty vynechat a letos, po této vynucené pauze, máme možnost v tomto projektu „živé obrazy“ pokračovat. Letošní ročník má téma „Komenský v komiksu“. Dostali jsme od Kláry Smolíkové darem tzv. putovní výstavu životem Jana Amose Komenského v komiksu. Ta je umístěna před budovou družiny. Každá skupina bude rešeršovat určitou životní etapu Jana Amose Komenského a tu pak bude předvádět formou toho živého obrazu včetně rekvizit a kostýmů.

Mohla bys na závěr vybrat jednu zásadní věc, kterou se odlišujete od veřejných škol?

Co je určitě specifické pro naši školu je, že tady ty děti známe velice dobře a provázíme je už od školky, a když jsme na nějakém setkání, děti jsou např. přivítány i učitelkou z mateřské školy. Děti vnímají tu lásku, zájem a rádi se sem také vrací i po absolvování. Nevím, do jaké míry je toto časté, když někdo, kdo absolvoval celou školu včetně mateřské školy a strávil ve dvou budovách 16 let svého života, vystuduje nějaký obor na pedagogické nebo filozofické fakultě a stane se učitelem, do jaké míry je to časté, že se poté vrací na tu samou

školu. Spousta učitelů z našeho týmu jsou naši bývalí absolventi, některé jsem dokonce učila.

Dále zde například vůbec nezaznamenáváme jakýkoliv projev šikany, což je na jiných školách v Rakousku velký problém. My jsme to na naší škole neřešili ani jednou a to o něčem svědčí, protože pokud by se zde něco podobného vyskytlo, tak se to již v zárodku podchytí, protože ten vyučující všechny žáky moc dobře zná a hned s nimi takové věci řeší. Navíc, jak jsem již říkala, zde dobře funguje spolupráce s rodiči, takže se učitel nebojí zavolat rodičům a řešit to s nimi.

PŘÍLOHA 2: ROZHOVOR S NADĚŽDOU SALMHOFEROVOU

Jak často vedete kurzy češtiny a kolik studentů momentálně vyučujete?

Dvakrát týdně (v úterý a pátek) učím dvě hodiny češtinu a poté ještě translatologii. Počet studentů se těžko vyčísluje, jelikož někteří studují češtinu jako hlavní jazyk, ale kurz navštěvují i ti, kteří nemají imatrikulovanou češtinu, ale například psychologii. Nicméně na kurzech češtiny učím nyní ve dvou skupinách po 10 studentech. Minulou zimu jich ale například bylo 20.

Znamená to, že zájem o češtinu v posledních letech spíše klesá?

Myslím, že situaci nenahrálo období covidu, kvůli kterému zaznamenáváme populačně slabší ročníky. Celkově je těžká doba a některé rodiny se dostávají do finančních problémů. To pak může způsobit například to, že maturanti po dokončení SŠ nejdou studovat humanitní vědy, ale spíše něco, co je lépe uživí. Musím ale dodat, že pomyslná křivka týkající se počtu studentů šla v předchozích letech ve vlnách – máme období, kdy studenti ubývají, ale pak sledujeme opět nárůst.

Bavily jsme se spolu o tom, že většinově studenti nepatří mezi tzv. vídeňské Čechy jako ve Školském spolku Komenský, ale jde o cizince. Jaká je nejčastější motivace studentů ke studiu češtiny?

Někteří z nich mají přátele nebo části rodin v Česku (např. babičky, dědečky) nebo českého přítele/ českou přítelkyni. Jiní například studují jako hlavní jazyk ruštinu/ polštinu a jako druhý povinný jazyk si vyberou češtinu jakožto příbuzný slovanský jazyk. Setkala jsem se i s lidmi, kteří studují práva nebo ekonomii, a vybrali si studium češtiny proto, aby měli v životopisu uvedený nějaký zajímavý jazyk. Pro některé studenty je motivací také třeba to, že bydlí blízko hranic.

Jaké národnosti převažují na Vašich kurzech?

Jsou to hlavně Rakušané, Němci, Poláci a Rusové.

Všimla jsem si, že Vaše kurzy jsou často i věkově různorodé a společně se v jedné skupince učí česky studenti ve věku 20 – 60+. Jak to funguje?

Funguje to dobře, všichni se navzájem respektují a podporují, bereme to jako přirozenou věc.

Jaké jazykové jevy dělají studentům v češtině největší problémy?

Což o to, jednotlivé jazykové jevy lze naučit, ale sestavit větu tak, aby byla obsahově smysluplná a gramaticky správná, je už obtížnější. Čili izolovaně jim ty jazykové jevy nedělají problémy, spíše je těžké myslet na všechno. Ale kdybych měla něco vybrat, řekla bych asi přízvuk – často zapomínají dělat přízvuk na první slabice. A přirozeně jim chybí takový ten cit pro daný jazyk, což se projevuje například v používání vidu, který také patří mezi náročnější jev.

Jak jsou studenti hodnoceni?

Hodnocení je standardní jako na jiných vysokých školách. Studenti píšou na začátku a na konci semestru dva testy a k tomu sbírají body za domácí úkoly. Na konci semestru se body sečtou, minimálně musí mít 60 %. Studenti pak dostávají normálně známky od 1 do 5.

Jaké materiály používáte k výuce češtiny?

Učím podle učebnice a pracovního sešitu *Tschechisch - Faszination der Vielfalt* od autorů Hany Sodeyfi a Stefana Michaela Newerkly, již na naší univerzitě působí. Vedle toho pracujeme i s cvičeními na Moodle, která během výuky promítám na plátnu, a studenti k nim mají přístup na svých tabletech. Ráda ale používám i různé lístečky na procvičování jazykových jevů, nahrávky z českých zpráv nebo například aplikaci Learning apps.

PŘÍLOHA 3: HOSPITAČNÍ ZÁZNAM

Skupina: Začátečníci (A1)

Datum: 21. 10. 2022

Lektorka: Naděžda Salmhoferová

Časová dotace: 90 minut

Počet studentů na lekci: 8

Téma lekce: předložky a jejich pády, deklinace substantiv, deklinace číslovek

Učební pomůcky: pracovní sešit *Tschechisch – Faszination der Vielfalt, Arbeitsbuch 1*,

Moodle, dataprojektor, tablety, tabule

1. hodina					
Aktivita	Průběh, komentář	Jazykové problémy	Opravování chyb	Organizační forma	Metoda
Opakování pádů a jejich předložek	Lektorka promítá studentům na promítacím plátnu cvičení v otevřeném dokumentu na Moodlu. Cvičení se týká pádů a jejich předložek. Studenti mají k dokumentu přístup ze svých tabletů a všichni společně cvičení vyplňují (různě, kdo co ví). Nejprve mají ke sloům s předložkami zapsat číslo pádu, např.: s ovocem – 7, bez piva – 2, díky koláči – 3, v náměstí – 6. Následně si	Studenti zvládali cvičení velmi dobře, navzájem se opravovali a všichni se aktivně zapojovali. Slovo obraz správně skloňovali podle vzoru hrad, nicméně v 6. p. č. j. má vzor hrad vedle tvaru „hradu“ tvar „hradě“ s koncovkou -ě. Podle tohoto pravidla poté studenti utvořili defektní tvar „o obrazě“.	Lektorka učila studenty krátkou a dobře zapamatovatelnou básničku „L, S, Z – das Häkchen fällt weg.“ (překl. Po L, S, Z vypadává háček.) To znamená, že pokud končí slovo na L, S, nebo Z a skloňuje se podle vzoru hrad, v 6. p. č. j. bude místo koncovky -ě pouze -e.	Individuální výuka, hromadná výuka	Práce s online pracovním sešitem

	<p>cvičení společně kontrolují a odůvodňují. V dalším cvičení mají studenti vyskloňovat ve všech pádech slova <i>hrad, obraz, žena, škola, město, maso</i>. Tvary slov opět zapisují v otevřeném dokumentu do tabulky a pak společně kontrolují s lektorkou.</p>				
Komunikace	<p>Studenti se učí základní fráze a vedou dialogy ve skupinkách:</p> <p>L: Ellen, fragen Sie bitte Petra, ob sie ein Taschentuch hat.</p> <p>E: Petro, máš kapesník?</p> <p>L: Davide, fragen Sie bitte Emily, ob sie heute Zeit hat.</p> <p>D: [Emily, máš dneska čas?]</p> <p>D: [Alexi, co ty děláš dnes večer?]</p> <p>A: [Dělám dnes večer domácí úkol.]</p>	<p>David i Alex vyslovovali slovo dnes jako [dněš]. Někteří studenti měli tendenci u slova večer „koncovku -r“ „polykat“.</p>	<p>Lektorka píše na tabuli výslovnost slova [dnäs] a vysvětluje, že se slovo čte s otevřeným e (ein offenes e). Dále studenty opravuje, že u slova večer se zřetelně vyslovují poslední dvě hlásky a „nepolykají se“ (jak se často děje právě v němčině).</p>	Skupinová výuka	Rozhovor ve skupinách

	A: [Davide, máte rád matematiku?] D: [Ně, nemám rád matematiku.]				
2. hodina					
Aktivita	Průběh, komentář	Jazykové problémy	Opravování chyb	Organizační forma	Metoda
Deklinace číslovek – vypracování úkolů v Moodlu	Studenti se učí skloňovat číslovky od 0 do 10 a vyplňují cvičení na Moodlu. Lektorka seznamuje studenty také s numerativem – v jednom ze cvičení jsou uvedeny matematické příklady a studenti se učí říkat: 1+1 <u>jsou</u> 2, 1+2 <u>jsou</u> tři, 2+2 <u>jsou</u> 4, ale 1+4 <u>je</u> 5, 1+5 <u>je</u> 6.	Studenti mají problémy s výslovností u slov tři a čtyři – vyslovují [či] a [štry]. Pro studenty je rovněž náročné vyslovit číslovku osm – vyslovují [ozm]. Důvodem je pravděpodobně interference s německou výslovností, kde se souhláska s na začátku slova a mezi samohláskami vyslovuje jako z.	Lektorka se studenty procvičuje správnou výslovnost hlásky ř. Doporučuje jim zatnout zuby, našpulit rty a vyslovit při tom hlásku r.	Individuální výuka, hromadná výuka	Práce s online pracovním sešitem
Hra na profesora matematiky	Lektorka vždy určí jednoho studenta, který je profesorem matematiky a zadává ostatním početní příklad. Např. se ptá: „Kolik je jedna plus pět?“ Ostatní odpovídají celou větou: „Jedna plus pět je šest.“	Numerativ byl pro studenty v této hodině nová látka. Bylo vidět, že si ještě nejsou jistí, u které číslovky použít „je“ a „jsou“. Přirozeně v tom studenti tedy více chybovali, ale za pomoci tabulky v učebnici	Opět se objevovaly nedostatky při výslovnosti číslovek tři a čtyři. V takovém případě lektorka číslovku vždy vyslovila správně a student se po ní snažil co nejlépe opakovat.	Hromadná výuka	Hra

		tvořili zdařilé věty.			
Improvizované dialogy	Studenti mají vést ve dvojicích improvizované dialogy na 3 témata: 1) Jak se dnes máš? 2) Co teď děláš? 3) Co budeš dělat večer? Následně o tom informují ostatní.	Studenti při výslovnosti stále chybují ve slově dnes a některá slova nesprávně skloňují.	Lektorka studentům doporučuje, aby si zkusili doma dialogy přepsat do Wordu a zapnuli si autokorekci – ta je upozorní na to, pokud je slovo špatně vyskloňované, nebo jim někde přebývá či chybí interpunkce.	Práce ve dvojicích	Rozhovory ve dvojicích

PŘÍLOHA 4: HOSPITAČNÍ ZÁZNAM

Skupina: Mírně pokročilí (A2)

Datum: 21. 10. 2022

Lektorka: Naděžda Salmhoferová

Časová dotace: 90 minut

Počet studentů na lekci: 6

Téma lekce: aspekt (perfektivum, imperfektivum, vidové dvojice), deminutiva, předložky a jejich pády

Učební pomůcky: pracovní sešit *Tschechisch – Faszination der Vielfalt, Arbeitsbuch 1*,

Moodle, dataprojektor, tablety, tabule, lepicí papírky, kartičky, písnička na Youtube

1. hodina					
Aktivita	Průběh, komentář	Jazykové problémy	Opravování chyb	Organizační forma	Metoda
Tvoření časů u sloves dokonavých a nedokonavých	Studenti pracují ve dvojicích a na tabletech v aplikaci Learning apps společně vyplňují cvičení zaměřené na aspekt. Je vždy dáno sloveso v infinitivu a studenti si musí uvědomit, zda se jedná o sloveso dokonavé či nedokonavé, a podle toho vytváří tvary v minulém, přítomném a budoucím čase, přičemž u sloves dokonavých lze vytvořit pouze čas	Skupinky studentů jsme společně s lektorkou obcházeli a v případě potřeby jim pomáhali či je opravovali. Jelikož se studenti problematikou zabývali již v předchozích hodinách a toto cvičení bylo spíše opakovací, vedla si většina z nich velmi dobře. U některých sloves si ale studenti nebyli jistí a stále v nich chybovali, např.: S: Jet. Jel jsem, jedu, budu jet.	L: Pozor, sloveso jet vyjadřuje co? S: Aaa, pohyb. Takže já pojedu. L: Já pojedu, půjdu, poletím.	Práce ve dvojicích	Práce s opakovacím cvičením

	minulý a budoucí – př. přečíst – přečtu – přečetl.				
Vidové dvojice	Studenti obdrželi od lektorky kartičky se slovesy a mají k nim ve dvojicích přiřazovat jejich vidové protějšky.	Nebyly zaznamenány žádné.		Práce ve dvojicích	Práce s kartičkami
Výběr správné věty	Lektorka promítá na tabuli cvičení na aspekt z Moodlu a studenti mají vždy vybrat správnou variantu, např. Co tady děláte?/ uděláte?; Dělán/udělám ti kávu.	S: Vaříš kávu? Ne, už jsem jí vařil.	L: Pozor, je to výsledek, jednorázová akce. Uvařil jsem a konec. „Vařil“ popisuje dlouhodobý proces. (lektorka zakresluje na tabuli časové osy pro lepší představivost)	Hromadná výuka	Práce s online pracovním sešitem
2. hodina					
Aktivita	Průběh, komentář	Jazykové problémy	Opravování chyb	Organizační forma	Metoda
Deminutiva	Studenti procvičují úkoly zaměřené na zdrobněliny.	Nebyly zaznamenány žádné.		Hromadná výuka	Práce s online pracovním sešitem
Převádění deminutiv na neutrální slova	Lektorka studentům pustila na Youtube dětskou zpívanku. Studenti měli hledat deminutiva a převádět je do neuter.	Studenti s vytvářením deminutiv a převáděním je do neutrálních slov neměli žádné větší problémy, obtíže jim spíše dělala opět výslovnost, a to např. u	Lektorka po studentech slova opakuje správně. Opět jim radí, aby zatnuli zuby, našpulili rty a vyslovili při tom hlásku r.	Hromadná výuka	Práce s písničkou na Youtube

		zdrobnělin bratříček, větríček. Tato slova vyslovovali jako [bratříček] a [větríček].			
Umístování předložek do obrázku	Lektorka kreslí na tabuli dům se zahradou, kolem toho les a řeku. Následně rozdává studentům několik lepicích papírků s předložkami a ti je mají nalepit na obrázek, popřípadě na obrázek kreslit další objekty. Studenti tvoří slovní spojení s předložkami, např. nad domem letí pták, most přes řeku, jdu do lesa. Společně pak studenti vše kontrolují s lektorkou a čtou předložky nahlas z tabule.	Nebyly zaznamenány žádné.		Individuální výuka, hromadná výuka	Fixace slovní zásoby pomocí lepicích papírků

PŘÍLOHA 5: HOSPITAČNÍ ZÁZNAM

Skupina: Mírně pokročilí (A2)

Datum: 25. 10. 2022

Lektorka: Naděžda Salmhoferová

Časová dotace: 45 minut

Počet studentů na lekci: 7

Téma lekce: aspekt (perfektivum, imperfektivum, vidové dvojice), předložky a jejich pády

Učební pomůcky: pracovní sešit *Tschechisch – Faszination der Vielfalt, Arbeitsbuch 1*,

Moodle, dataprojektor, tablety, tabule, nahrávka českých zpráv, lepicí papírky

1. hodina					
Aktivita	Průběh, komentář	Jazykové problémy	Opravování chyb	Organizační forma	Metoda
Poslech českých zpráv – Vznik samostatného Československa	Studenti si poslechli krátké zprávy (1 min) o vzniku samostatného ČS, který připadá na 28. 10. Studenti k tomu měli vedle přepsaný text. Měli si podtrhávat všechna slova, kterým nerozuměli. Rozšířili si slovní zásobu o nová slovíčka, například vzniknout, zaniknout, samostatná, vyhlásit, vyznamenání atd. Lektorka k vysvětlení významu	Zaznamenána pouze chyba u jednoho studenta ve výslovnosti slovesa předat [pšedat].	Lektorka sloveso pouze přečetla tak, jak má být správně, student se opravil.	Hromadná výuka	Poslech českých zpráv

	slov používala jejich německé překlady.				
Určování slovesného vidu	Studenti mají z textu vypsát všechna slovesa (konkrétně se jednalo o slovesa stát se, předat, vzniknout, zaniknout, nahradit, užít si) a určit u nich slovesný vid. Následně u všech hledají jejich vidové protějšky.	L: Jsou tato slovesa perfektivní, nebo imperfektivní? S: Imperfektivní.	L: Zaniknout – Byl to rychlý proces, nebo pomalý proces? Soustředíme se na efekt, výsledek, to znamená zánik. Takže? S: Perfektivní. L: Ano, stejné je to i u ostatních sloves – Prezident předal vyznamenání a konec, rozloučil se. Fokus je na efektu. L: Jak by zněl imperfektivní tvar od slovesa zaniknout? S: Zanikat. L: Správně.	Hromadná výuka	Řízený rozhovor
Předložky a jejich pády	Lektorka se studenty nejprve opakuje předložky, které již znají. Učí se i některé nové, např. během nebo mimo. Následně	Nebyly zaznamenány žádné.		Individuální výuka, hromadná výuka	Práce s lepicím i papírky

	<p>studenti obdrží od lektorky papírky s předložkam i a mají je jít nalepit do předem nakreslené tabulky na tabuli ke správnému pádu. Následně vše kontrolovali s lektorkou.</p>				
--	--	--	--	--	--